

Strategia Rozwoju Gminy Kalinowo na lata 2026-2035

(projekt po konsultacjach 09.07.2026)

Opracowanie:

Idenea Consulting sp. z o.o.
ul. M. C. Skłodowskiej 3 lok. 63
15-094 Białystok
www.idenea.pl

Kierownik opracowania:
Norbert Brzostowski
Autorzy:
mgr inż. arch. Agnieszka Brzostowska
Konstancja Brzostowska
mgr Norbert Brzostowski
dr Karolina Fularczyk

Urząd Gminy Kalinowo
ul. Mazurska 11, 19-314 Kalinowo
www.kalinowo.pl

Kalinowo 2026

Spis treści

Spis treści	2
Wstęp.....	4
1. Wnioski z diagnozy.....	8
1.1. Wymiar przestrzenny, klimatyczno-środowiskowy, infrastruktura	8
1.2. Wymiar społeczny.....	13
1.3. Wymiar gospodarczy.....	16
1.4. Powiązania gminy w ramach Ełckiego Obszaru Funkcjonalnego	19
1.5. Powiązania gminy w ramach Subregion EGO - Kraina Bociana.....	20
1.6. Powiązania lokalnego rynku pracy z otoczeniem gminy	22
1.7. Wyniki badań mieszkańców.....	25
2. Analiza strategiczna	38
3. Wizja rozwoju, cele strategiczne i kierunki działań.....	46
3.1. Wizja rozwoju	46
3.2. Cele strategiczne i kierunki działań.....	47
4. Opis kierunków działań.....	53
4.1. Wyjaśnienie metodyczne.....	53
4.2. Kierunki działań i działania.....	55
4.2. Priorytetowe kierunki działań	72
5. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej, zasady kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej.....	76
5.1. Dokumenty planistyczne	76
5.2. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej	82
5.3. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej.....	98
5.3.1. Zasady ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu.....	99
5.3.2. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.....	100
5.3.3. Kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenia szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej	100
5.3.4. Zasady lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego.....	102
5.3.5. Zasady lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego.....	102

5.3.6. Kierunki rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej	102
5.3.7. Zasady lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW	103
5.3.8. Zasady lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko	103
5.3.9. Zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej	104
5.3.10. Zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji	104
6. Obszary strategicznej interwencji	105
6.1. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa.....	105
6.2. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy	106
7. Zgodność ze strategią rozwoju kraju i województwa	107
8. System realizacji	112
8.1. Zasady realizacji.....	112
8.2. System wdrażania.....	113
8.3. Oczekiwane rezultaty planowanych działań, monitoring i ewaluacja	114
8.4. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych	123
9. Ramy finansowe i źródła finansowania.....	125
9.1. Ramy finansowe	125
9.2. Źródła finansowania	131
10. Spis tabel i rysunków	132
11. Załącznik 1. Prognoza demograficzna gminy Kalinowo – wariant scenariusza rozwoju	134

Wstęp

Dokument przygotowano pod kątem zakresu oraz trybu opracowania i konsultacji zgodnie z zapisami następujących aktów prawnych:

- Ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz.U. 2025 poz. 198, 1846),
- Ustawa o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 1153, 1436, z 2026 r. poz. 252),
- Ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1112, 1881, 1940, 1535).

Strategia jest podstawowym dokumentem planowania strategicznego na poziomie lokalnym, określającym kierunki i cele rozwoju gminy w wymiarze społecznym, gospodarczym oraz przestrzennym i klimatyczno-środowiskowym w perspektywie do 2035 roku. Dokument pełni funkcję nadrzędną wobec pozostałych programów i polityk sektorowych realizowanych na poziomie gminy.

Prace nad Strategią poprzedziło sporządzenie diagnozy, która została opracowana zgodnie z art. 10a Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju i zawiera charakterystykę sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej gminy z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych.

Gmina jest zlokalizowana na obszarze funkcjonalnym Ełckiego Obszaru Funkcjonalnego (EOF) oraz inicjatywie współpracy Subregionu EGO Kraina Bociana. Ełcki Obszar Funkcjonalny (EOF) został wyznaczony analitycznie, ale nie otrzymał statusu obszaru funkcjonalnego w postaci ZIT lub innego instrumentu wsparcia.

Badania i analizy objęły szerokie spektrum obszarów działania gminy oraz liczne źródła danych. Diagnoza strategiczna i Strategia zostały opracowane na podstawie czterech grup źródeł danych.

1. Dane wtórne: ogólnodostępne dane statystyczne, dostarczone przez gminę, informacje i dokumenty o charakterze strategicznym, analitycznym. Podstawowymi kryteriami ich wykorzystania były: merytoryczny związek z problematyką diagnozy oraz wiarygodność zawartych danych i wniosków. Były to m.in.:

- Raport o stanie gminy Kalinowo za rok 2024,
- Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Kalinowo na lata 2024 - 2027,
- Analiza zagrożeń, w tym identyfikacja miejsc, w których występuje zagrożenie dla bezpieczeństwa osób wykorzystujących obszar wodny do pływania, kąpania się, uprawiania sportu lub rekreacji na terenie Gminy Kalinowo, 2024,
- Sprawozdanie z Realizacji Programu Współpracy Gminy Kalinowo z Organizacjami Pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi Działalność pożytku Publicznego, 2024,
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Kalinowo na lata 2022-2030, 2022
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kalinowo, 2014
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Kalinowo na lata 2015-2025,

- Prognoza Oddziaływania na Środowisko „Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Kalinowo na lata 2015-2025”,
- Program Ochrony Środowiska dla gminy Kalinowo na lata 2019-2022 z perspektywą na lata 2023- 2026, 2019,
- Wieloletni Program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Kalinowo na lata 2025-2029,
- Raport z realizacji Programu ochrony środowiska dla Powiatu Ełckiego w latach 2022-2023,
- Roczna ocena jakości powietrza w województwie warmińsko-mazurskim - raport wojewódzki za rok 2024,
- Analiza Stanu Gospodarki Odpadami na terenie Związku Międzygminnego „Gospodarka Komunalna” za 2024 rok,
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego, 2018.

2. Bazy danych innych instytucji:

- Bank Danych Lokalnych GUS (<https://bdl.stat.gov.pl/>),
- Monitor Rozwoju Lokalnego (<https://gminy.monitorrozwoju.pl/>, <https://analizy.monitorrozwoju.pl/>),
- Polska w Liczbach - statystyka w przyjaznej formie (<https://www.polskawliczbach.pl/>),
- Urząd Gminy w Kalinowie (<https://kalinowo.pl/>),
- System Informacji Przestrzennej gminy Kalinowo (<https://kalinowo.e-mapa.net/>),
- Biuletyn Informacji Publicznej Urzędu Gminy Kalinowo (<https://bip.kalinowo.pl/>)
- Centrum Informatyczne Edukacji (<https://mapa.wyniki.edu.pl/>),
- Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Olsztynie (<https://www.bip.wuoz.olsztyn.pl/>),
- Główny Urząd Geodezji i Kartografii (<https://www.geoportal.gov.pl/>),
- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (<https://krkgw.arimr.gov.pl/>),
- Państwowa Komisja Wyborcza (<https://wybory.gov.pl/>),
- System Ewidencji Wypadków i Kolizji (<https://sewik.pl/>),
- Plany Gospodarowania Wodami (<https://apgw.gov.pl/>),
- Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, CORINE Land Cover (<https://clc.gios.gov.pl/>),
- Portal Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska (<https://geoserwis.gdos.gov.pl/>),
- Geoportal Infrastruktury Informacji Przestrzennej (<https://geoportal.gov.pl/>).

3. Wyniki ilościowych badań społecznych zrealizowanych w ramach prac diagnostycznych na próbie 203 mieszkańców.

4. Badania jakościowe: spotkania i debaty kluczowych osób odpowiedzialnych w gminie za planowanie strategiczne.

Dane gminy Kalinowo zostały zaprezentowane w diagnozie, w ujęciu dynamicznym i porównawczym, co umożliwia obserwację zmian w czasie oraz ocenę pozycji gminy na tle szerszego kontekstu terytorialnego. W analizie zastosowano wskaźniki relatywne oraz inne miary demograficzne i społeczno-ekonomiczne, które zestawiono z analogicznymi danymi dla Polski, województwa warmińsko-mazurskiego oraz powiatu ełckiego. Diagnoza została

opracowana w III kwartale 2025 roku i obejmuje dane statystyczne za lata 2024 lub 2023 – w zależności od ich dostępności w momencie przygotowania opracowania.

Wybrane dane zaprezentowano także na tle grupy porównawczej gmin podobnych (wszystkich gmin podobnych w kraju wg taksonomii grup funkcjonalnych gmin opracowanej przez Przemysława Śleszyńskiego i Tomasza Komornickiego).

Strategia Rozwoju Gminy Kalinowo zawiera wnioski z diagnozy, o której mowa w art. 10a ust. 1 ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, oraz zakres zgodny z art. 10e ust. 3 Ustawy o samorządzie gminnym, tj.:

1. cele strategiczne rozwoju gminy w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i klimatyczno-środowiskowym,
2. kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych,
3. oczekiwane rezultaty planowanych działań w tym w wymiarze przestrzennym, oraz wskaźniki ich osiągnięcia,
4. model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy, rozumiany jako docelowy układ elementów składowych przestrzeni, w tym a) strukturę sieci osadniczej wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych, b) system powiązań przyrodniczych, c) główne korytarze i elementy sieci transportowych, w tym pieszych i rowerowych, d) główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej,
5. ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie dotyczące: a) zasad ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu, b) zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, c) kierunków zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenia szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej, d) zasad lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1130, 1907 i 1940 oraz z 2025 r. poz. 527 i 680), e) zasad lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego, f) kierunków rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej, g) zasad lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW, h) zasad lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, i) zasad kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, j) zasad kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji,
6. obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa, o której mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 581, 1535, z 2026 r. poz. 252, 451.), wraz z zakresem planowanych działań,
7. obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy, jeżeli takie zidentyfikowano, wraz z zakresem planowanych działań,
8. system realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych,
9. ramy finansowe i źródła finansowania.

Strategia została opracowana w formie tekstowej oraz graficznej i pozostaje spójna z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu, w szczególności ze Strategią Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego 2030 i Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz dokumentami krajowymi.

Prace nad Strategią były skoordynowane z pracami nad Planem Ogólnym Gminy Kalinowo, Strategia jest spójna ze wstępnym projektem tego dokumentu. W szczególności zadbano o spójność dokumentów w zakresie zapotrzebowania na nową zabudowę mieszkaniową.

1. Wnioski z diagnozy

W Strategii ujęto wnioski z diagnozy, wyników badań mieszkańców, badań jakościowych i analizy dokumentów wyższego rzędu. Niniejszy rozdział opracowano w postaci wniosków sformułowanych na podstawie diagnozy oraz wyników z badań uzupełnionych spostrzeżeniami i uwagami wynikającymi ze spotkań i dyskusji zrealizowanych w kolejnych etapach opracowania Strategii. Wyniki badań mieszkańców oraz diagnoza gminy nie są załącznikami do Strategii. Są publicznie dostępne na stronie internetowej gminy.

1.1. Wymiar przestrzenny, klimatyczno-środowiskowy, infrastruktura

Gmina wiejska Kalinowo położona jest we wschodniej części województwa warmińsko-mazurskiego, w powiecie ełckim. Zajmuje powierzchnię 285 km², co stanowi 25,60% obszaru powiatu ełckiego oraz 1,18% powierzchni województwa. Położona na Pojezierzu Ełckim, obejmuje 46 wsi, w tym 42 sołectwa.

Gmina ma typowo rolniczy charakter – około 70% jej powierzchni stanowią użytki rolne. Istotny udział mają również grunty leśne oraz tereny zadrzewione i zakrzewione – 5 741 ha (20,2%). Grunty zabudowane i zurbanizowane zajmują 816 ha (2,9%), natomiast pozostałe grunty i nieużytki obejmują 1 103 ha (3,9%). Struktura użytkowania ziemi w gminie Kalinowo wskazuje jednoznacznie na rolniczy charakter obszaru, przy dość przeciętnym udziale lasów (lesistość 19%), stosunkowo niewielkiej powierzchni wód i gruntów zabudowanych oraz znikomej powierzchni innych terenów.

Pod względem administracyjnym gmina graniczy z jednostkami zlokalizowanymi zarówno w województwie warmińsko-mazurskim, jak i w podlaskim:

- województwo warmińsko-mazurskie: gmina Wieliczki (powiat olecki) od północy, gmina Prostki (powiat ełcki) od południa, gmina Ełk (powiat ełcki) oraz gmina Olecko (powiat olecki) od zachodu,
- województwo podlaskie: gmina Raczki (powiat suwalski) od północnego wschodu, gmina Augustów (powiat augustowski) oraz gmina Bargłów Kościelny (powiat augustowski) od wschodu, gmina Rajgród (powiat grajewski) od południa.

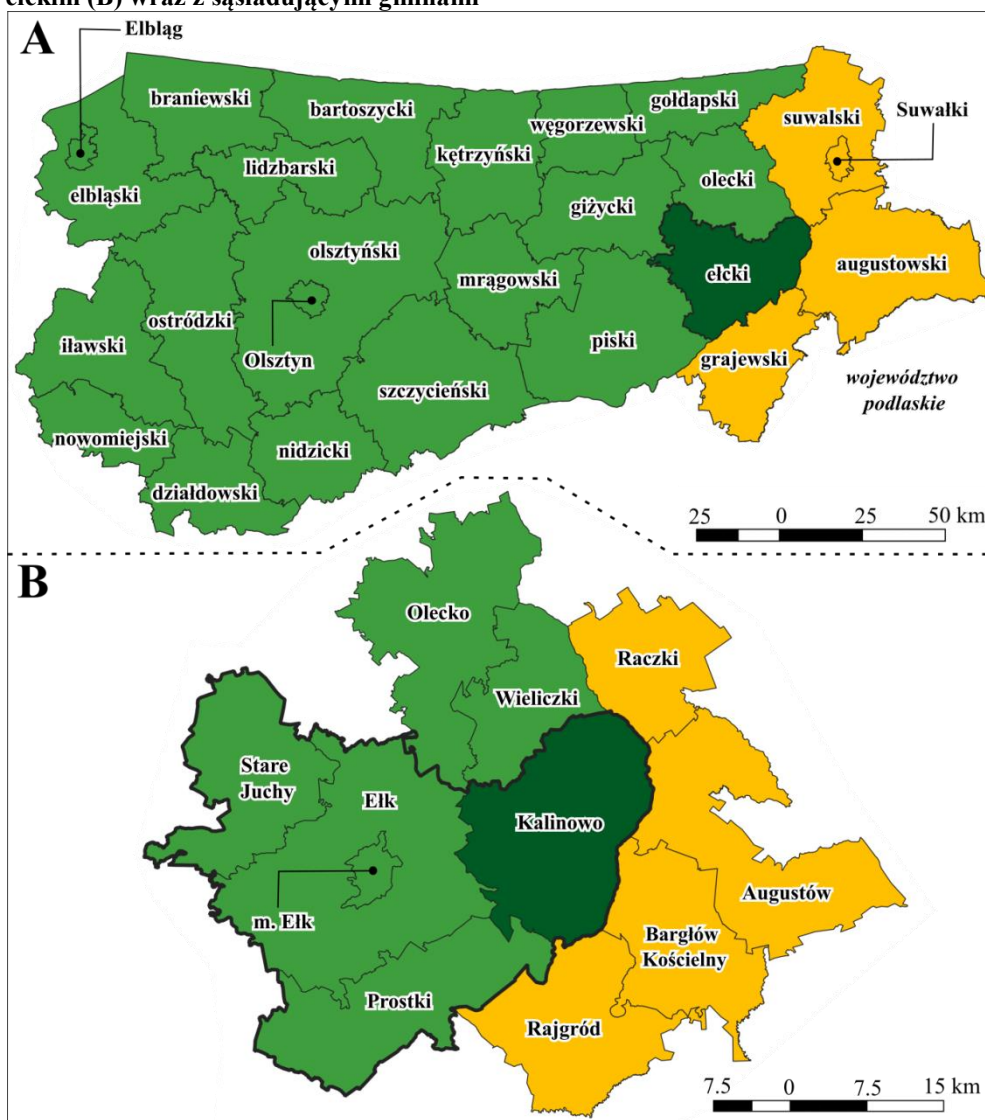
Gmina Kalinowo jest gminą rolniczo-turystyczną posiadającą korzystne warunki przyrodnicze do produkcji rolnej, a także uprawiania turystyki wypoczynkowej. W strukturze gruntów rolnych przewagę stanowią kompleksy gleb pszennych i żytnich w IV klasie bonitacyjnej.

W taksonomii grup funkcjonalnych gmin opracowanej przez Przemysława Śleszyńskiego i Tomasza Komornickiego gmina Kalinowo należy do grupy gmin z intensywnie rozwiniętą funkcją rolniczą¹. Obszar gminy Kalinowo charakteryzuje się przeważającym (około 70%) udziałem powierzchni rolnych a największe kompleksy leśne położone są w centralnej i północno-wschodniej części gminy.

W gminie Kalinowo w 2024 roku mieszkało 6 107 osób, co przełożyło się na gęstość zaludnienia wynoszącą 21,5 osoby na 1 km², zgodnie z danymi GUS.

¹ Śleszyński P., Komornicki T. 2016. Klasyfikacja funkcjonalna gmin Polski na potrzeby monitoringu planowania przestrzennego. Przegląd Geograficzny, 88, 4, s. 469-488.

Rysunek 1. Położenie powiatu elckiego w województwie warmińsko-mazurskim (A) i gminy Kalinowo w powiecie elckim (B) wraz z sąsiadującymi gminami

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii.

Podstawowy układ komunikacyjny gminy jest dobrze rozwinięty – przez jej teren przebiegają: droga ekspresowa Via Baltica S61 biegnąca z Warszawy do Budziska (Litwa), droga krajowa nr 16 Wysokie – Augustów, droga wojewódzka nr 625 (Wysokie - Elk) i nr 661 (Kalinowo - Cimochoy) oraz liczna sieć dróg powiatowych i gminnych.

Najważniejszym elementem układu drogowego gminy jest droga ekspresowa S61 (Via Baltica) biegnąca z Warszawy do granicy państwa, należąca do sieci TEN-T, stanowi ona połączenie pomiędzy Polską i krajami bałtyckimi. Węzeł „Kalinowo” został zlokalizowany niedaleko miejscowości Wysokie.

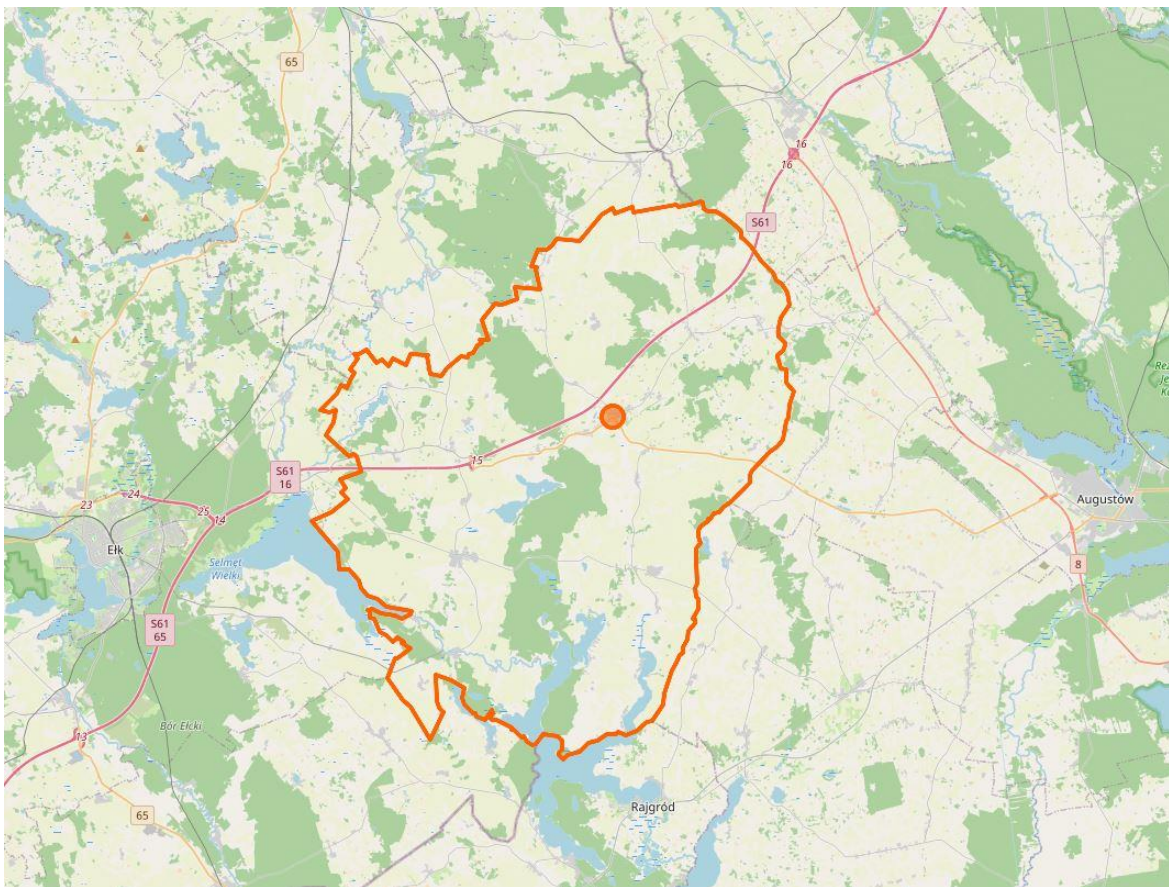
Przez gminę Kalinowo nie przebiega żadna trasa kolejowa. W części gminy działa Ełcka Kolej Wąskotorowa, kursująca na trasie Ełk Wąskotorowy – Sypitki, która pełni funkcję turystyczną i edukacyjną.

Gmina Kalinowo znajduje się w obszarze oddziaływania miasta Ełk, co przekłada się na silne powiązania funkcjonalne w zakresie rynku pracy, usług oraz codziennych aktywności

mieszkańców. Znaczna część mieszkańców dojeżdża do pracy do Ełku, a także korzysta z oferty usługowej i kulturalnej tego ośrodka. Silne powiązania z Ełkiem dotyczą zwłaszcza zachodniej części gminy. Taka sytuacja ma istotne konsekwencje rozwojowe:

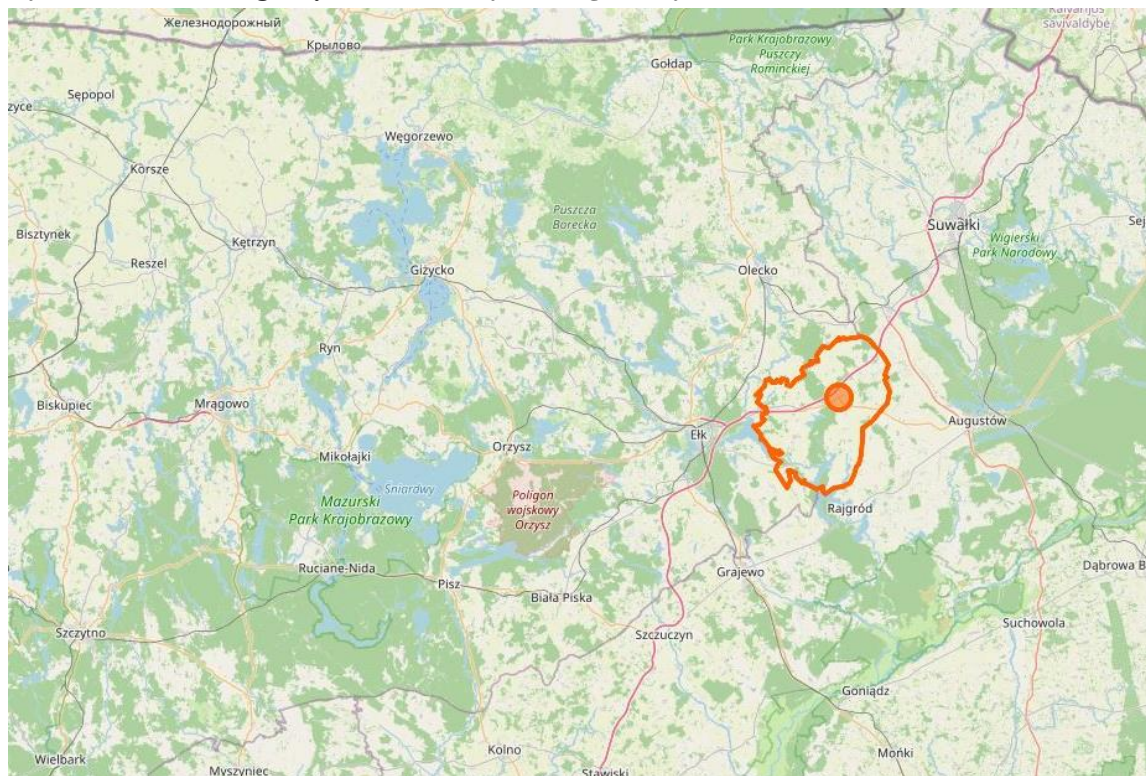
- w zakresie infrastruktury transportowej – generuje potrzebę połączeń drogowych i komunikacji zbiorowej umożliwiającej codzienne dojazdy,
- w zakresie infrastruktury usługowej i społecznej – powoduje częściową „ucieczkę” popytu na usługi (handel, kultura, usługi specjalistyczne) do Ełku, co ogranicza rozwój lokalnej oferty,
- w zakresie rozwoju gospodarczego – utrwala funkcję gminy jako zaplecza mieszkaniowego Ełku, zwłaszcza w zachodniej części gminy,
- w zakresie społecznym – tworzy presję ujemnego bilansu migracyjnego z miastem subregionalnym, zwłaszcza ludzi aktywnych zawodowo.

Rysunek 2. Położenie gminy Kalinowo – wymiar lokalny

Źródło: <https://www.openstreetmap.org>

Rysunek 3. Położenie gminy Kalinowo – wymiar regionalny

Źródło: <https://www.openstreetmap.org>

Środowisko gminy Kalinowo wyróżnia się znaczną różnorodnością i wysokimi walorami przyrodniczymi, co znajduje odzwierciedlenie w licznych formach prawnej ochrony. Na jej terenie znajdują się: Obszar Chronionego Krajobrazu Pojezierza Ełckiego, Obszar Chronionego Krajobrazu Pojezierza Rajgrodzkiego, Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Legi, które odznaczają się cennymi walorami krajobrazowymi oraz znaczeniem dla zachowania bioróżnorodności regionu. Ważnym elementem jest obszar Natura 2000 – Torfowisko Zocie. Istotną rolę w strukturze przyrodniczej gminy pełni również korytarz ekologiczny Dolina Biebrzy – Puszcza Borecka. Powierzchniowe formy ochrony przyrody zajmują 36,6% obszaru gminy, co podkreśla wyjątkowe walory przyrodnicze i środowiskowe tego terenu.

Gmina Kalinowo pod względem hydrograficznym należy do Dorzecza Wisły. Posiada bardzo bogatą sieć cieków wodnych oraz wód stojących. Głównym elementem sieci hydrologicznej gminy są jeziora. Do największych należą: Skomętno (160 ha), Białe (120 ha), Golubskie (96 ha) oraz Nieciecz (44 ha), Rajgrodzkie z fragmentami o potocznych nazwach: Przepiórka (124 ha), Stackie (138 ha).

Oprócz nich występuje wiele mniejszych jezior. Wskazuje to na istotny potencjał rekreacyjny i turystyczny gminy.

Na terenie gminy Kalinowo głównym zagrożeniem w zakresie emisji hałasu jest hałas komunikacyjny, którego źródłem są przede wszystkim drogi o dużym natężeniu ruchu – droga ekspresowa S61, krajowa nr 16 oraz wojewódzka nr 661. Szczególnie uciążliwe warunki akustyczne występują w rejonie skrzyżowania tych tras we wsi Kalinowo, gdzie kumuluje się ruch tranzytowy i lokalny. Na obszarze gminy nie funkcjonują większe zakłady przemysłowe, dlatego nie występują tu znaczące źródła hałasu przemysłowego.

Główne źródła zanieczyszczeń powietrza na terenie gminy mają charakter liniowy i powierzchniowy. Największa emisja liniowa związana jest z ruchem samochodowym na drogach ekspresowej, krajowej, wojewódzkich i powiatowych, które generują istotne ilości spalin, przyczyniając się do pogorszenia jakości powietrza. Źródła emisji powierzchniowej wynikają natomiast z sektora bytowego, w szczególności z lokalnych kotłowni oraz indywidualnych źródeł ciepła. Wielu mieszkańców ogrzewa swoje domy tradycyjnym paliwem, co prowadzi do emisji zanieczyszczeń.

Problem obecności obiektów zawierających azbest na terenie gminy Kalinowo wciąż pozostaje aktualny. Zgodnie z dostępnymi danymi na dachach budynków mieszkalnych, gospodarczych oraz innych obiektach znajduje się łącznie 1 620,97 ton materiałów zawierających azbest. Choć systematycznie prowadzone są działania zmierzające do jego usuwania, duża część tych wyrobów nadal znajduje się na budynkach mieszkalnych i gospodarczych.

Gmina Kalinowo należy do Międzygminnego Związku „Gospodarka Komunalna”. Na terenie gminy działają 4 mobilne Punkty Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK). W 2024 roku zebrano ponad 1 275 Mg odpadów, z czego około 56,3% to odpady zmieszane. Mieszkańcy gminy coraz skuteczniej segregują śmieci, udział selektywnej zbiórki wzrósł do ponad 41%. Nie odnotowano dzikich wysypisk na terenie gminy.

W 2024 roku na terenie gminy znajdowało się 1 325 budynków mieszkalnych, co daje około 333 mieszkań na 1000 mieszkańców, czyli mniej niż średnia krajowa. Przeciętna powierzchnia mieszkania to około 81,6 m². Dostęp mieszkań do instalacji wodociągowej jest na bardzo wysokim poziomie (ponad 96%). Dostęp do centralnego ogrzewania wynosi prawie 75%.

Sieć wodociągowa jest dobrze rozwinięta, 87% mieszkańców korzysta z dostępu do wody z sieci. Z kanalizacji natomiast korzysta około 55%, co jest znacznie poniżej średniej powiatowej (80,9%), wojewódzkiej (75,9%) oraz krajowej (72,6%). Niski poziom skanalizowania wskazuje na potrzebę dalszych inwestycji w infrastrukturę sanitarną, aby poprawić komfort życia mieszkańców i warunki higieniczne. Oczyszczanie ścieków w gminie Kalinowo realizowane jest w pięciu oczyszczalniach zlokalizowanych w miejscowościach: Kalinowo, Pisanica, Borzymy, Milewo i Wysokie, natomiast stacja uzdatniania wodny znajduje się w Kalinowie.

Na terenie gminy Kalinowo operatorem systemu dystrybucyjnego energii jest PGE Dystrybucja S.A. Oddział Białystok, natomiast dostawę energii elektrycznej zapewnia PGE Obrót S.A. Oddział Białystok. Odbiorcy energii zasilani są z linii wysokiego napięcia 110kV Szeligi–Augustów. Na przestrzeni ostatnich lat w gminie obserwuje się systematyczny wzrost zużycia energii elektrycznej. Nie występują jednak istotne wahania w tym zakresie – wzrost jest konsekwencją rosnącej liczby odbiorców. Natomiast wskazywane są jako problem, braki mocy przyłączeniowej dla większych odbiorców.

Przez teren gminy przebiega Sieć Szerokopasmowa Polski Wschodniej, której linia szkieletowa i dystrybucyjna przechodzi przez takie miejscowości jak Kalinowo, Krzyżewo, Grądzkie Ełckie, Dudki, Borzymy, Romanowo, Pisanica, Mazurowo i Wysokie.

Zgodnie ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, gmina Kalinowo została podzielona na dwie strefy funkcjonalne. Strefa A obejmuje obszary rolnicze, gdzie priorytetem jest rozwój infrastruktury, komunikacji oraz wsparcie gospodarstw. Strefa B łączy funkcje rolnicze z turystyczno-rekreacyjnymi, przewidując rozwój turystyki, nowych

miejsc noclegowych, szlaków pieszych i wodnych, wykorzystanie kolei wąskotorowej oraz ograniczanie uciążliwości produkcji rolnej. Taki podział sprzyja zrównoważonemu zagospodarowaniu przestrzennemu, harmonizując potrzeby rolnictwa i rozwoju turystyki.

Gmina prowadzi stopniową, ale konsekwentną politykę planistyczną – liczba miejscowych planów wzrosła z 19 do 28 w latach 2013–2025. Świadczy to o rosnącej gotowości terenów pod różne inwestycje i kontrolowanym zagospodarowaniu przestrzeni.

Strategiczne dokumenty planistyczne, w tym szczególnie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego z 2014 roku, wyznaczają zróżnicowane kierunki rozwoju dla poszczególnych miejscowości, uwzględniając ich potencjał, położenie oraz dotychczasowe funkcje gospodarcze. Podkreślają one potrzebę zachowania ładu przestrzennego, ochrony środowiska i dziedzictwa kulturowego, przy równoczesnym tworzeniu warunków sprzyjających rozwojowi społeczno-gospodarczemu. Należy jednak zauważyć, że dokument ten ma już charakter nieco przestarzały i wymagałby aktualizacji, aby lepiej odpowiadać współczesnym wyzwaniom i potrzebom rozwojowym gminy. W 2026 roku dokument będzie zastąpiony Planem Ogólnym Gminy.

W latach 2013–2023 liczba wydanych decyzji o warunkach zabudowy wzrosła z 29 do 76, co świadczy o dynamicznej reakcji administracji na potrzeby inwestorów. Jednocześnie liczba mieszkań oddanych do użytku pozostawała stabilna – od 3 do 13 rocznie – co wskazuje na umiarkowaną skalę realizacji budownictwa mieszkaniowego w gminie. Sytuacja ta sugeruje, że potencjał inwestycyjny nie jest w pełni wykorzystywany lub że procesy inwestycyjne rozciągają się w czasie.

1.2. Wymiar społeczny

Obserwuje się systematyczny spadek liczby ludności w gminie o około 90 osób średnio rocznie w latach 2014–2024. W roku 2024 gmina liczyła 6 107 mieszkańców. Zgodnie z prognozą ludności opracowaną przez Główny Urząd Statystyczny, liczba mieszkańców gminy Kalinowo w 2043 r. wyniesie 5 508 osób (5 449 w 2044 r. oraz 5 395 w 2045 r.). Prognoza ta została sporządzona metodą kohortowo-składnikową i ma charakter deterministyczny, co oznacza, że opiera się na danych historycznych oraz kontynuacji dotychczasowych trendów w zakresie dzietności, umieralności i migracji, bez uwzględnienia potencjalnych zmian wynikających z lokalnych procesów rozwojowych.

Jednakże w strategii zaplanowano aktywne działania, których celem jest odwrócenie trendów historycznych. Przyjęty wariant rozwojowy prognozy zakłada stopniowe odwrócenie niekorzystnych trendów demograficznych obserwowanych w scenariuszu bazowym GUS, poprzez uwzględnienie lokalnych czynników rozwojowych. W szczególności uwzględniono nasilające się procesy suburbanizacji w strefie oddziaływania miasta Ełk, poprawę dostępności komunikacyjnej dzięki drodze ekspresowej S61 oraz planowane uruchomienie terenów inwestycyjnych i działania gminy w zakresie polityki osiedleńczej. Czynniki te mogą skutkować dodatnim saldem migracji, które – zgodnie z metodologią prognoz demograficznych – stanowi jeden z kluczowych elementów wpływających na zmiany liczby ludności. Dodatkowo uwzględniono wtórny efekt migracji w postaci zwiększonej liczby urodzeń. W efekcie możliwe jest osiągnięcie poziomu ok. 6,2 tys. mieszkańców w latach 2043–2045, co oznacza zatrzymanie depopulacji i przejście do umiarkowanego wzrostu liczby ludności.

W 2024 roku w strukturze demograficznej gminy Kalinowo widoczna była wyraźna przewaga mężczyzn nad kobietami. Na 100 mężczyzn przypadało zaledwie 89 kobiet, co stanowi wynik istotnie niższy od średniej krajowej (107), średniej dla województwa warmińsko-mazurskiego (105) oraz średniej w powiecie ełckim (105 kobiet na 100 mężczyzn).

Saldo migracji w gminie Kalinowo charakteryzuje się dużą zmiennością i w większości lat przyjmuje wartości ujemne, co oznacza przewagę liczby osób opuszczających gminę nad przybywającymi, szczególnie wśród osób w wieku 15–39 lat. Choć w 2020 roku odnotowano wyjątkowy wzrost migracji (najpewniej związany z powrotem części mieszkańców w okresie pandemii COVID-19 oraz zmianą trybu pracy na zdalny), trend ten okazał się nietrwały i saldo ponownie stało się ujemne, a jego wartość nadal spada.

W gminie Kalinowo udział osób, w strukturze ludności, w wieku 70 lat i więcej systematycznie rośnie, co świadczy o postępującym procesie starzenia się społeczności lokalnej. Choć wskaźnik ten pozostaje niższy niż w powiecie ełckim, w województwie warmińsko-mazurskim i w kraju, tempo jego wzrostu w ostatnich latach jest wyraźne.

Osoby w wieku przedprodukcyjnym stanowią około 17% mieszkańców, co jest najniższym udziałem w porównaniu z Polską (18,0%), województwem warmińsko-mazurskim (17,7%) oraz powiatem ełckim (18,9%). Z kolei udział ludności w wieku poprodukcyjnym wynosi 21,6% i również jest najniższy w zestawieniu (Polska – 23,8%, województwo warmińsko-mazurskie – 23,8%, powiat ełcki – 21,8%). Wskazuje to na proces starzenia się społeczeństwa, jednak przebiegający nieco łagodniej niż w skali regionalnej i krajowej.

Mieszkańcy gminy Kalinowo mają analogiczny jak mieszkańcy województwa poziom wykształcenia. Wśród kobiet mieszkających w gminie Kalinowo największy odsetek ma wykształcenie wyższe (23,8%) oraz średnie zawodowe (20,5%). Mężczyźni najczęściej mają wykształcenie średnie zawodowe (23,7%) oraz zasadnicze zawodowe (22,7%).

W latach 2013–2024 współczynnik skolaryzacji brutto dla poziomu szkoły podstawowej w gminie utrzymywał się wyraźnie poniżej średnich wartości notowanych w powiecie ełckim, w województwie warmińsko-mazurskim oraz w skali kraju. W 2024 roku wyniósł 78%, co w porównaniu z 94% w powiecie, 95,1% w województwie i 100% w kraju wskazuje na znaczący dystans do średniej krajowej i regionalnej.

W gminie Kalinowo funkcjonują cztery szkoły podstawowe, w tym jedna filia i dwa przedszkolne oddziały przedszkolne. Brak jest żłobka, ale jego rolę pełni Klub Dziecięcy. W 2025 roku uczniowie gminy uzyskali wyniki egzaminu ósmoklasisty niższe od średnich powiatu ełckiego, województwa i kraju: 59% z języka polskiego (powiat - 62%, województwo - 59%, kraj - 64%), 43% z matematyki (powiat - 46%, województwo - 44%, kraj - 50%) oraz 54% z języka angielskiego (powiat - 72%, województwo - 66%, kraj - 70%).

Działalność kulturalną w gminie realizuje Gminny Ośrodek Kultury w Kalinowie z siedzibą przy ul. Mazurskiej 8, a także Filia GOK w Pisanicy. Placówki te zajmują się promocją kultury i tradycji lokalnych, organizując różnorodne wydarzenia muzyczne, edukacyjne, sportowe i artystyczne dla mieszkańców gminy. W Gminnym Ośrodku Kultury działają zespoły muzyczne „Kalina”, „Pisanica” i „48h” oraz sekcje sportowo-rekreacyjne, w tym Akademia Snookera i brydżowa, wspierając rozwój zainteresowań i integrację mieszkańców.

W Gminie Kalinowo w latach 2017–2024 wskaźnik liczby członków grup artystycznych na 1000 mieszkańców charakteryzował się trwałym spadkiem, poniżej poziomów dla powiatu i regionu. Liczba osób odwiedzających filharmonie, muzea, wystawy i koncerty wahała się od 31,5 do 65,2 na 1000 mieszkańców, znacznie poniżej średnich dla Polski oraz grupy gmin wiejskich, co wskazuje na potrzebę wzmocnienia inicjatyw kulturalnych.

Gminna Biblioteka Publiczna w Kalinowie wraz z Filią w Pisanicy aktywnie promuje czytelnictwo, organizując spotkania literackie oraz zajęcia z czytania bajek dla najmłodszych. W perspektywie lat 2014–2024 liczba wypożyczeń woluminów na jednego czytelnika zmniejszyła się o około 38%, choć w stosunku do roku 2023 odnotowano wzrost o 10%, co wskazuje na stopniowe ożywienie aktywności czytelniczej.

Oprócz GOK i biblioteki innymi ośrodkami w gminie Kalinowo, kreującymi życie kulturalne mieszkańców, jest 11 budynków świetlic wiejskich, położonych w takich miejscowościach jak: Turowo, Wierzbowo, Sypitki, Makosieje, Iwański, Dorsze, Marcinowo, Dudki, Wysokie, Milewo, Grądzkie Ełkie.

Gmina Kalinowo posiada dobrze rozwiniętą infrastrukturę sportową i rekreacyjną, obejmującą boiska szkolne w Kalinowie, Pisanicy, Borzymach i Sypitkach, nowoczesne kompleksy sportowe w Kalinowie, Borzymach i Pisanicy, siłownie plenerowe oraz place zabaw dla dzieci. Obiekty te umożliwiają mieszkańcom aktywność fizyczną w różnym wieku, wspierając zdrowy tryb życia i integrację społeczną.

Kluby sportowe, w tym Ludowy Uczniowski Klub Sportowy ABC „ŻAK” i „Junior”, odgrywają kluczową rolę w organizowaniu zajęć sportowych, turniejów i wydarzeń dla dzieci i młodzieży. Działalność klubów wspiera rozwój kultury fizycznej, integrację mieszkańców i promowanie aktywnego stylu życia, co jest istotnym elementem lokalnej polityki sportowej.

Gmina oferuje również liczne obiekty rekreacyjne nad jeziorami, w tym plaże, pomosty, wiaty rekreacyjne, place zabaw i miejsca z grillami. Obiekty te sprzyjają wypoczynkowi i rekreacji na świeżym powietrzu, zarówno dla mieszkańców, jak i turystów. Tak rozbudowana infrastruktura sprzyja aktywności fizycznej oraz integracji rodzinnej, jednocześnie wskazując na potrzebę dalszego wspierania inicjatyw sportowo-rekreacyjnych.

Liczba organizacji społecznych w gminie Kalinowo w ciągu ostatnich 10 lat pozostała praktycznie na niezmiennym poziomie – od wskaźnika 3,0 na 1000 mieszkańców w 2013 roku do 3,1 w 2024 roku. Jest to wynik niższy, niż w powiecie (4,5), regionie (5,0) i kraju (4,7) oraz gminach wiejskich w Polsce (3,9).

Gmina Kalinowo wykazuje zróżnicowaną aktywność wyborczą na tle powiatu, województwa i kraju. Frekwencja wyborcza w gminie Kalinowo systematycznie rośnie, szczególnie w wyborach do Sejmu i Senatu oraz samorządowych, jednak nadal pozostaje niższa niż średnia wojewódzka i krajowa. Najmniejsze zainteresowanie dotyczy wyborów do Parlamentu Europejskiego. Wzrost udziału mieszkańców w głosowaniach lokalnych świadczy o rosnącym znaczeniu spraw gminy dla społeczności lokalnej. Nadal jednak widoczna jest potrzeba działań zachęcających do większej aktywności wyborczej na poziomie krajowym i europejskim.

Fundusz sołecki w 2024 r. w gminie Kalinowo znacząco przyczynił się do rozwoju lokalnego, finansując inwestycje odpowiadające potrzebom mieszkańców. Środki przeznacza się m.in. na remonty i budowę dróg, modernizację i wyposażenie świetlic, budowę siłowni, placów zabaw,

zakup sprzętu dla OSP. Realizacja tych przedsięwzięć poprawia infrastrukturę, podnosi jakość życia mieszkańców i wzmacnia lokalną aktywność społeczną.

W gminie Kalinowo działają dwie jednostki świadczące podstawową opiekę zdrowotną – w Kalinowie i Pisanicy. Lecznictwo specjalistyczne realizowane jest przede wszystkim w Ełku, w poradniach i zakładach specjalistycznych, a mieszkańcy gminy korzystają również z apteki w Kalinowie oraz punktu aptecznego w Pisanicy. W 2024 roku liczba udzielonych porad lekarskich wyniosła około 4,2 na 1000 mieszkańców, co stanowi wartość niższą od średniej wojewódzkiej i krajowej. Główną przyczyną zgonów pozostają choroby układu krążenia, odpowiadające za 31,3% wszystkich zgonów, co jest nieco niższym wynikiem niż w województwie warmińsko-mazurskim (34,3%) i w całej Polsce (36,9%).

Wsparcie społeczne w gminie utrzymuje się na wysokim poziomie – w 2024 roku wskaźnik osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej wyniósł 122,4 na 1000 mieszkańców. Jest to znacząco więcej niż w powiecie ełckim (49), w województwie warmińsko-mazurskim (58) oraz w kraju (34). Dodatkowo, w latach 2019–2024 wskaźnik ten pozostawał znacznie wyższy niż w porównywalnych gminach wiejskich, osiągając w 2024 roku 122,4 wobec 50,7 w innych gminach, co podkreśla skalę lokalnych potrzeb.

Najczęściej wskazywanym powodem przyznawania pomocy społecznej w ostatnich 3 latach (2022-2024) było bezrobocie, które dotyczyło największej liczby rodzin, choć jego skala zmniejszyła się ze 150 do 130 gospodarstw domowych średniorocznie. Ważnymi czynnikami pozostawały także ubóstwo oraz potrzeba ochrony macierzyństwa. Stałymi problemami były długotrwała lub ciężka choroba oraz niepełnosprawność.

W latach 2013–2023 w gminie Kalinowo obserwowany jest wyraźny spadek zasięgu ubóstwa głębokiego – z 16,8% w 2013 roku do 5,9% w 2023 roku. Choć tempo spadku było znaczące, poziom tego wskaźnika wciąż pozostaje wyższy niż średnia krajowa (2,0%), wojewódzka (3,7%) oraz powiatowa (2,6%).

Bezpieczeństwo mieszkańców zapewniają cztery aktywne jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych, które w 2024 roku interweniowały 105 razy, głównie w związku z lokalnymi zagrożeniami.

Skuteczność wykrywania przestępstw w powiecie ełckim w 2024 roku wyniosła 73,7%, co jest wartością niższą od średniej wojewódzkiej (76,5%), ale wyższą od średniej krajowej (69,8%). Poziom bezpieczeństwa mierzony liczbą przestępstw na 1000 mieszkańców jest istotnie niższy niż w kraju. Gmina jest miejscem bezpiecznym.

1.3. Wymiar gospodarczy

W gminie Kalinowo liczba przedsiębiorstw wzrosła w ciągu dekady o 46,6%, z 251 w 2014 r. do 368 w 2024 r. Największy przyrost odnotowano w przemyśle i budownictwie – z 76 do 132 podmiotów (+73,7%), pozostała działalność zwiększyła się ze 149 do 203 (+36,2%), a rolnictwo z 26 do 33 (+26,9%).

Wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców w gminie Kalinowo wzrósł z 36 w 2014 roku do 60 w 2024 roku (+66,7%). Zaobserwowano wzrost, ale wskaźnik jest nadal poniżej średniej krajowej (141), wojewódzkiej (111) i powiatowej (99). Tempo wzrostu liczby

podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców w gminie Kalinowo jest niższe i mniej dynamiczne w porównaniu do średniego poziomu obserwowanego w gminach wiejskich (85).

W gminie dominują mikroprzedsiębiorstwa (0-9 zatrudnionych), stanowiąc 96,5% wszystkich przedsiębiorstw. Liczba tych podmiotów wzrosła o 117 w porównaniu do 2014 roku (w 2014 r. – 251, a w 2024 r. – 355). Małe przedsiębiorstwa (10-49 zatrudnionych) reprezentowało tylko 13 podmiotów w 2024 roku, a ich liczba zmniejszyła się o 2 przedsiębiorstwa w ciągu ostatnich 11 lat. Na terenie gminy nie znajdują się podmioty zatrudniające więcej niż 49 pracowników.

W 2024 roku dominującą sekcją działalności gospodarczej w gminie Kalinowo było budownictwo (sekcja F), obejmujące 28,26% wszystkich zarejestrowanych firm. Na drugim miejscu znalazła się sekcja obejmująca handel hurtowy i detaliczny oraz naprawę pojazdów samochodowych, włączając motocykle (sekcja G) – z udziałem 16,85%. Oznacza to, że handel – obok budownictwa – stanowi nieodłączny element gospodarki lokalnej, pozostając jednym z filarów przedsiębiorczości zarówno w skali gminnej, jak i regionalnej. Trzeba jednak zauważyć, że jego znaczenie w gminie Kalinowo jest nieco mniejsze niż w roku 2014, kiedy odsetek ten wynosił 20,32%.

Gmina Kalinowo dysponuje 13 976,01 ha użytków rolnych, co stanowi 49,06% jej całkowitej powierzchni. Udział ten jest wyższy niż średnia dla województwa warmińsko-mazurskiego (46,64%) i porównywalny z wynikiem w powiecie ełckim (49,78%). W strukturze użytkowania gruntów rolnych dominują grunty orne, zajmujące 67,28% ogólnej powierzchni użytków rolnych. Kolejne miejsce zajmują trwałe łąki (21,65%), a następnie pastwiska trwałe (10,07%).

Gmina charakteryzuje się korzystnymi warunkami przyrodniczymi do prowadzenia działalności rolniczej, o czym świadczy wskaźnik rolniczej przestrzeni produkcyjnej mieszczący się w przedziale 66–72,5. Na tle regionu gleby w gminie odznaczają się stosunkowo dobrą jakością. Przeważają gleby średniej klasy bonitacyjnej (klasa IV – 81,6%).

W ciągu dekady struktura wielkości gospodarstw w gminie Kalinowo wyraźnie przesunęła się w stronę większych arealów. Udział najmniejszych gospodarstw do 1 ha spadł z 31,94 % w 2010 r. do zaledwie 0,89 % w 2020 r. Największe gospodarstwa, o powierzchni 15 ha i więcej, stanowczo się umocniły: z 24,74 % do 37,75 %. Jednocześnie wyraźnie przybyło gospodarstw małych i średnich: kategoria 1–5 ha wzrosła z 16,38 % do 26,65 %, a grupa 5–10 ha z 11,03 % do 15,74 %.

W gminie Kalinowo dominował chów bydła i drobiu. Łączna liczba bydła wynosiła 9 622 sztuk, z czego 4 364 stanowiły krowy, co wskazuje na znaczący udział hodowli mlecznej, natomiast drób obejmował 5 860 sztuk, w tym 5 329 kur, z czego 503 to brojlery kurcze, a 4 826 nioski. W uprawie dominuje pszenica ozima, łącznie z orkiszem (1 682,86 ha) oraz pszenżyto ozime (1 109,42 ha). Znaczący udział w strukturze zasiewów ma także kukurydza na ziarno (705,38 ha) oraz rzepak i rzepik (472,16 ha).

Gmina Kalinowo wyróżnia się licznymi jeziorami i terenami chronionymi, które stwarzają doskonałe warunki do wypoczynku, turystyki pieszej, wodnej i wędkarskiej. Dodatkowo obecność zabytków, takich jak Ełcka Kolej Wąskotorowa, cmentarze ewangelickie, kościoły i zespoły dworskie, zwiększa atrakcyjność regionu dla turystów zainteresowanych kulturą i historią Mazur.

W gminie funkcjonuje zaledwie 5 podmiotów gospodarczych w sekcji I (zakwaterowanie i gastronomia), co stanowi niewielki udział w stosunku do powiatu i województwa. Brakuje

formalnych obiektów hotelowych, a główną formą zakwaterowania są niewielkie kwatery prywatne i gospodarstwa agroturystyczne, co ogranicza możliwości przyjmowania większej liczby turystów.

Rozbudowana sieć szlaków pieszych, rowerowych i kajakowych pozwala na odkrywanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych gminy w aktywny sposób. Szlaki te, w połączeniu z naturalnym pięknem jezior i terenów zielonych, stanowią największą szansę na rozwój turystyki, w tym agroturystyki i turystyki przygodowej, przy jednoczesnym zachowaniu charakteru spokojnego regionu.

Gmina Kalinowo obejmuje liczne formy prawnej ochrony przyrody, w tym obszary Natura 2000, Obszary Chronionego Krajobrazu, Zespoły Przyrodniczo-Krajobrazowe oraz korytarze ekologiczne. Dzięki tym rozwiązaniom chronione są cenne ekosystemy i walory krajobrazowe, co przyciąga turystów poszukujących kontaktu z naturą oraz sprzyja rozwojowi turystyki ekologicznej i aktywnej, przy jednoczesnym zachowaniu zrównoważonego charakteru regionu.

W latach 2014–2024 przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w powiecie ełckim utrzymywało się na poziomie niższym niż średnia dla województwa warmińsko-mazurskiego oraz niż średnia dla kraju. W 2014 r. wynagrodzenie w powiecie stanowiło 79,0% średniej krajowej i 93,4% średniej wojewódzkiej, natomiast w 2024 r. – odpowiednio 82,3% i 94,4%. Oznacza to, że choć mieszkańcy gminy Kalinowo nadal zarabiali mniej niż przeciętnie w regionie i w Polsce, to w badanym okresie systematycznie zmniejszał się dystans dzielący ich od tych poziomów.

Łączna liczba osób pracujących na terenie gminy Kalinowo wynosi 1158 osób, natomiast liczba wszystkich pracujących mieszkańców gminy – niezależnie od miejsca pracy – to 1827 osób. Oznacza to, że znaczna część mieszkańców realizuje aktywność zawodową poza obszarem gminy. Ponad 800 mieszkańców wyjeżdża do pracy do innych gmin, natomiast ok. 140 osób przyjeżdża do pracy do gminy Kalinowo. Saldo dojazdów jest więc wyraźnie ujemne.

Wg Powszechnego Spisu Rolnego 2020 r. gmina Kalinowo wygenerowała łącznie 762 AWU (Annual Work Units, co odpowiada zatrudnieniu na pełnym etacie w rolnictwie 762 osób). Struktura płci jest tu wyraźnie męskocentryczna: udział mężczyzn wynosi 66,4 % (506 AWU).

Pod względem gospodarstw i ich głównego źródła utrzymania, zgodnie z danymi dostępnymi w ramach Powszechnego Spisu Rolnego z 2020 roku, sytuacja w gminie Kalinowo prezentowała się w sposób następujący:

- gospodarstwa domowe, w których ponad 50% dochodów ogółem stanowiły dochody z działalności rolniczej: 281 gospodarstw,
- gospodarstwa domowe, w których ponad 50% dochodów ogółem stanowiły dochody z działalności pozarolniczej: 37 gospodarstw,
- gospodarstwa domowe, w których ponad 50% dochodów ogółem stanowiły dochody z pracy najemnej: 135 gospodarstw,
- gospodarstwa domowe, w których ponad 50% dochodów ogółem stanowiły dochody z emerytury i renty: 45 gospodarstw,
- gospodarstwa domowe, w których ponad 50% dochodów ogółem stanowiły dochody z niezarobkowych źródeł utrzymania poza emeryturą i rentą: 13 gospodarstw.

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Kalinowo wyniósł w 2024 roku 8,3%. Kobiety stanowiły 47,1% ogółu bezrobotnych.

Bezrobocie ma tendencje spadkową – w 2014 roku wskaźnik wynosił 14,8%, a najniższy poziom osiągnął w 2019 r. (7%).

1.4. Powiązania gminy w ramach Ełckiego Obszaru Funkcjonalnego

Ełcki Obszar Funkcjonalny (EOF) obejmuje obszar powiatu ełckiego, w jego skład wchodzi miasto Ełk oraz gminy: Ełk, Kalinowo, Prostki i Stare Juchy. Głównym ośrodkiem kumulującym czynniki wzrostu obszaru funkcjonalnego jest miasto Ełk. Ełcki Obszar Funkcjonalny (EOF) został wyznaczony analitycznie, ale nie otrzymał statusu obszaru funkcjonalnego w postaci ZIT lub innego instrumentu wsparcia. Warto wskazać jednak liczne powiązania gminy Kalinowo w ramach tego obszaru, które mają kluczowe znaczenie strategiczne.

Gmina Kalinowo pozostaje w wyraźnej strefie oddziaływania miasta Ełk, przy czym siła i charakter tych powiązań są zróżnicowane przestrzennie. Szczególnie intensywne relacje funkcjonalne występują w zachodniej części gminy, położonej w bliższej odległości od Ełku i dobrze skomunikowanej z miastem. Obszar ten coraz wyraźniej podlega procesom suburbanizacji, co oznacza wzrost znaczenia funkcji mieszkaniowej oraz rosnącą liczbę mieszkańców powiązanych zawodowo i usługowo z Ełkiem. Zjawisko to wpisuje się w szersze trendy krajowe, wskazujące na napływ ludności na obszary podmiejskie wokół większych ośrodków miejskich.

Miasto Ełk pełni dla mieszkańców gminy Kalinowo funkcję głównego ośrodka zatrudnienia, edukacji, ochrony zdrowia oraz usług wyższego rzędu. Znaczna część mieszkańców podejmuje codzienne dojazdy do pracy lub korzysta z oferty usługowej i handlowej miasta. Badania mieszkańców potwierdzają silną orientację funkcjonalną gminy w kierunku Ełku – dotyczy to zarówno rynku pracy, jak i zakupów, usług czy oferty kulturalnej. Powiązania te mają charakter systemowy i wielowymiarowy, obejmując: rynek pracy (codzienne dojazdy), edukację ponadpodstawową i specjalistyczną, opiekę zdrowotną, handel i usługi, ofertę czasu wolnego. W konsekwencji rozwój gminy w istotnym stopniu odbywa się w relacji do Ełku, a nie w pełni autonomicznie.

Kluczową rolę w kształtowaniu tych powiązań odgrywa układ komunikacyjny. Szczególne znaczenie ma droga ekspresowa S61 (Via Baltica), wraz z węzłem „Kalinowo”, która istotnie poprawiła dostępność transportową gminy i skróciła czas dojazdu do Ełku. Uzupełniają ją droga krajowa nr 16 oraz sieć dróg wojewódzkich i powiatowych, które zapewniają powiązania wewnętrzne i regionalne. Rozwój infrastruktury transportowej stanowi jeden z głównych czynników zwiększających atrakcyjność osiedleńczą gminy, szczególnie w jej zachodniej części, oraz sprzyja lokalizacji inwestycji gospodarczych w sąsiedztwie głównych węzłów komunikacyjnych.

Silne powiązania z Ełkiem generują zarówno szanse, jak i ograniczenia rozwojowe. Z jednej strony zwiększają atrakcyjność gminy jako miejsca zamieszkania – szczególnie dla osób pracujących w mieście – oraz umożliwiają korzystanie z szerokiej oferty usługowej. Z drugiej strony prowadzą do odpływu popytu konsumpcyjnego i ograniczają rozwój lokalnych usług oraz przedsiębiorczości, szczególnie w zakresie handlu i usług konkurujących bezpośrednio z ofertą miejską.

Jednocześnie obserwuje się rosnące znaczenie relacji komplementarnych. Gmina Kalinowo pełni funkcje uzupełniające wobec Ełku, w szczególności w zakresie: funkcji mieszkaniowej,

rolnictwa i produkcji żywności, usług lokalnych, potencjalnych terenów inwestycyjnych (szczególnie w rejonie S61).

Rozwój funkcji gospodarczych w sąsiedztwie infrastruktury transportowej może w przyszłości przyczynić się do zwiększenia liczby miejsc pracy i ograniczenia zależności od rynku pracy w Ełku.

Istotnym aspektem powiązań funkcjonalnych jest także rosnące znaczenie infrastruktury cyfrowej oraz pracy zdalnej, które mogą częściowo ograniczać konieczność codziennych dojazdów, przy jednoczesnym utrzymaniu powiązań gospodarczych z ośrodkiem miejskim.

W dłuższej perspektywie istnieje ryzyko utrwalenia modelu gminy jako zaplecza mieszkaniowego Ełku, szczególnie w zachodniej części jej obszaru. Może to prowadzić do ograniczenia rozwoju lokalnej gospodarki i aktywności społecznej. Z drugiej strony, przy odpowiednio prowadzonej polityce rozwoju, bliskość Ełku stanowi istotny potencjał, który może być wykorzystany do przyciągania nowych mieszkańców, rozwoju przedsiębiorczości oraz budowania funkcji komplementarnych.

Kluczowym wyzwaniem strategicznym dla gminy Kalinowo jest świadome kształtowanie relacji z miastem Ełk, polegające na równoważeniu korzyści wynikających z bliskości ośrodka miejskiego z koniecznością wzmocnienia własnych funkcji gospodarczych, społecznych i usługowych. Szczególne znaczenie ma tu wykorzystanie potencjału części zachodniej gminy, jako obszaru o największej dostępności transportowej i najwyższej atrakcyjności osiedleńczej.

1.5. Powiązania gminy w ramach Subregion EGO - Kraina Bociana

Subregion EGO – Kraina Bociana tworzy porozumienie samorządowe obejmujące wschodnią część województwa warmińsko-mazurskiego. W jego skład wchodzi wszystkie jednostki samorządu terytorialnego z obszaru powiatów ełckiego, gołdapskiego i oleckiego. Funkcję głównego ośrodka subregionalnego pełni Ełk, skupiający najważniejsze funkcje społeczne i gospodarcze o znaczeniu regionalnym oraz ponadregionalnym. Za podstawowe cele rozwojowe Subregionu EGO uznaje się:

- rozwój zrównoważonej gospodarki opartej na współpracy różnych sektorów,
- zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańcom,
- ochronę walorów przyrodniczych i utrzymanie dobrej jakości środowiska.

Istotą funkcjonowania Subregionu EGO jest partnerskie współdziałanie miast, gmin i powiatów na rzecz rozwoju opartego na ich własnych zasobach i potencjałach. Przyjęty model zakłada włączanie wszystkich partnerów w proces rozwojowy, tak aby korzyści nie koncentrowały się wyłącznie w największych ośrodkach. Strategia rozwoju subregionu do 2030 roku opiera się właśnie na wspólnym planowaniu działań i przełamywaniu barier rozwojowych poprzez wzmocnienie współpracy oraz budowę trwałych podstaw wzrostu społeczno-gospodarczego.

Powiązania gminy Kalinowo w ramach subregionu mają charakter uzupełniający względem relacji z Ełkiem i są bardziej rozproszone przestrzennie, jednak istotne z punktu widzenia długofalowego rozwoju. Obejmują one przede wszystkim współpracę międzygminną oraz przepływy ludności, usług i aktywności społeczno-gospodarczej w skali ponadlokalnej.

W zakresie rynku pracy subregion EGO charakteryzuje się relatywnie słabą bazą zatrudnienia oraz ograniczoną liczbą większych pracodawców, co powoduje znaczną mobilność mieszkańców i dojazdy do silniejszych ośrodków – przede wszystkim Ełku, ale także Olecka czy w mniejszym stopniu Gołdapi. W efekcie powiązania wewnątrz subregionu mają charakter częściowo komplementarny, jednak nie zastępują dominującej roli Ełku jako głównego rynku pracy.

Istotnym elementem integrującym subregion są powiązania komunikacyjne, oparte głównie na sieci dróg krajowych i wojewódzkich. W przypadku gminy Kalinowo szczególne znaczenie mają powiązania w kierunku Olecka i Gołdapi, które uzupełniają układ transportowy oparty na osi Ełk – S61 – droga krajowa nr 16. Dostępność komunikacyjna w układzie subregionalnym jest jednak zróżnicowana i w wielu relacjach ograniczona, co wpływa na skalę rzeczywistych przepływów.

Jednym z najważniejszych obszarów współpracy w ramach EGO są zasoby przyrodnicze. Subregion charakteryzuje się wysokimi walorami środowiskowymi – dużym udziałem terenów leśnych, jezior oraz obszarów chronionych. W przypadku gminy Kalinowo potencjał ten stanowi podstawę do rozwoju funkcji turystycznych i rekreacyjnych, szczególnie w powiązaniu z sąsiednimi gminami. Wspólne działania w zakresie ochrony przyrody, promocji walorów krajobrazowych oraz rozwoju turystyki (np. szlaki rowerowe, wodne, przyrodnicze) stanowią istotny element integrujący subregion.

Powiązania kulturowe i społeczne również odgrywają ważną rolę. Obszar EGO charakteryzuje się zbliżonym dziedzictwem historycznym i kulturowym oraz aktywnością lokalnych społeczności, organizacji pozarządowych i instytucji kultury. Współpraca w tym zakresie obejmuje organizację wydarzeń kulturalnych, promocję tradycji regionalnych oraz inicjatywy integrujące mieszkańców różnych gmin. Działania te wzmacniają tożsamość subregionalną i budują kapitał społeczny.

Subregion EGO pełni również funkcję platformy współpracy instytucjonalnej, umożliwiającej realizację wspólnych projektów, w tym finansowanych ze środków zewnętrznych (np. w ramach lokalnych grup działania i środków regionalnych). Współpraca ta zwiększa możliwości rozwojowe gminy Kalinowo, szczególnie w obszarach, które wymagają skali ponadlokalnej.

Jednocześnie należy podkreślić, że powiązania w ramach EGO mają charakter mniej intensywny, niż relacje z Ełkiem i nie stanowią alternatywy dla głównych kierunków oddziaływania funkcjonalnego. Ich znaczenie polega przede wszystkim na uzupełnianiu potencjałów rozwojowych, budowaniu wspólnej oferty turystycznej oraz wzmacnianiu współpracy międzygminnej.

W perspektywie strategicznej istotne jest dalsze rozwijanie współpracy w ramach subregionu, szczególnie w obszarach: wspólnej promocji turystycznej i gospodarczej, rozwoju infrastruktury rekreacyjnej i szlaków, ochrony środowiska i adaptacji do zmian klimatu, inicjatyw społecznych i kulturalnych.

Wykorzystanie potencjału subregionu EGO – Kraina Bociana stanowi dla gminy Kalinowo istotną szansę na dywersyfikację kierunków rozwoju oraz stopniowe ograniczanie zależności od jednego ośrodka miejskiego, jakim jest Ełk. Szczególne znaczenie ma w tym kontekście rozwój funkcji turystycznej, który w ramach współpracy subregionalnej może stać się jednym z kluczowych filarów rozwoju gospodarczego gminy.

Subregion EGO dysponuje spójnym i rozpoznawalnym potencjałem przyrodniczym oraz krajobrazowym, który – odpowiednio zagospodarowany i promowany – tworzy podstawę do budowy konkurencyjnej oferty turystycznej o znaczeniu ponadlokalnym. Włączenie gminy Kalinowo w ten system oznacza możliwość korzystania z efektu skali – wspólnej promocji, tworzenia sieciowych produktów turystycznych (szlaki rowerowe, wodne, przyrodnicze), a także zwiększenia rozpoznawalności obszaru jako całości.

Dla gminy Kalinowo jest to realna możliwość wejścia w sektor turystyki w sposób bardziej systemowy, a nie incydentalny. Włączenie w ofertę EGO pozwala przejść od rozproszonego, lokalnego wykorzystania walorów przyrodniczych do ich zintegrowanego zagospodarowania jako elementu większego produktu turystycznego. Oznacza to szansę na rozwój usług noclegowych, gastronomicznych, rekreacyjnych oraz okołoturystycznych, a tym samym na tworzenie nowych miejsc pracy i źródeł dochodu dla mieszkańców.

Wzmocnienie funkcji turystycznej w oparciu o współpracę subregionalną ma również znaczenie strategiczne – pozwala budować alternatywną ścieżkę rozwoju gospodarczego, mniej zależną od rynku pracy w Ełku. Jednocześnie turystyka, jako sektor oparty na lokalnych zasobach, sprzyja rozwojowi przedsiębiorczości, aktywizacji społecznej oraz wzmocnieniu tożsamości lokalnej.

W konsekwencji aktywne włączenie gminy Kalinowo w rozwój subregionu EGO – Kraina Bociana należy traktować nie tylko jako element współpracy międzygminnej, ale jako kluczowy kierunek strategiczny, umożliwiający rozwój turystyki jako jednej z głównych specjalizacji gospodarczych gminy.

1.6. Powiązania lokalnego rynku pracy z otoczeniem gminy

Łączna liczba osób pracujących na terenie gminy Kalinowo wg GUS (zarówno mieszkańców gminy, jak i osób dojeżdżających z zewnątrz) wynosi 1158 osób, natomiast liczba wszystkich pracujących mieszkańców gminy – niezależnie od miejsca pracy to 1827 osób. Oznacza to, że znaczna część mieszkańców realizuje aktywność zawodową poza obszarem gminy.

Z danych GUS wynika, że 825 mieszkańców wyjeżdża do pracy do innych gmin, natomiast 138 osób przyjeżdża do pracy do gminy Kalinowo.

Saldo dojazdów jest więc wyraźnie ujemne i wynosi minus 687 osób, co wskazuje na silny odpływ siły roboczej i ograniczoną zdolność lokalnego rynku pracy do absorpcji mieszkańców.

Skala zjawiska jest bardzo istotna – osoby wyjeżdżające stanowią około 45% wszystkich pracujących mieszkańców gminy (825 z 1827). Jest to poziom wysoki, wskazujący na silne powiązania funkcjonalne z zewnętrznymi ośrodkami zatrudnienia.

Struktura kierunków dojazdów wskazuje na bardzo silną koncentrację przestrzenną. Zdecydowanie najważniejszym rynkiem pracy dla mieszkańców gminy Kalinowo jest Ełk. Łącznie do miasta Ełk oraz obszaru wiejskiego gminy Ełk dojeżdża 456 osób (400 + 56), co stanowi:

- około 55% wszystkich wyjeżdżających,
- około 25% wszystkich pracujących mieszkańców gminy.

Oznacza to, że Ełk pełni funkcję dominującego ośrodka zatrudnienia, a powiązanie to ma charakter strukturalny.

Tabela 1. Liczba osób dojeżdżających do pracy z gminy Kalinowo do innych gmin

Gmina	[osoby]	% wyjeżdżających do pracy (825 osób)	% wszystkich pracujących z gminy (1827 osób)
Raczki	12	1,45%	0,66%
M.st.Warszawa	17	2,06%	0,93%
Augustów	114	13,82%	6,24%
Suwałki	28	3,39%	1,53%
Prostki	14	1,70%	0,77%
Ełk - miasto	400	48,48%	21,89%
Ełk - obszar wiejski	56	6,79%	3,07%
Wieliczki	26	3,15%	1,42%
Olecko - miasto	43	5,21%	2,35%
Olsztyn	11	1,33%	0,60%
Inne gminy	104	12,61%	5,69%
SUMA	825	100,00%	45,16%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Drugim istotnym kierunkiem jest Augustów (114 osób – blisko 14%), który stanowi wyraźnie drugorzędny, ale nadal znaczący biegun zatrudnienia.

Kolejne kierunki – takie jak Olecko (43 osoby), Suwałki (28 osób), Wieliczki (26 osób) – mają już charakter uzupełniający. Pozostałe przepływy (w tym Warszawa i inne gminy) są rozproszone i nie odgrywają większej roli systemowej.

Układ ten wskazuje, że gmina Kalinowo funkcjonuje w praktyce w strefie oddziaływania kilku ośrodków, ale z wyraźną dominacją Ełku jako głównego centrum rynku pracy.

Analiza przyjazdów do pracy wskazuje na ograniczoną siłę przyciągania lokalnego rynku pracy. Do gminy przyjeżdża 138 osób, z czego:

- 73 osoby (ok. 53%) pochodzą z Ełku (miasto + obszar wiejski),
- 10 osób (7%) z Augustowa,
- pozostałe 55 osób (ok. 40%) z innych, rozproszonych kierunków.

Struktura ta pokazuje, że gmina przyciąga pracowników głównie z najbliższego otoczenia i nie pełni funkcji ponadlokalnego centrum zatrudnienia. Skala napływu jest ponad sześciokrotnie mniejsza niż odpływu, co potwierdza jej peryferyjny charakter w układzie rynku pracy.

Z perspektywy funkcjonalnej gmina Kalinowo ma wyraźny charakter mieszkaniowo-rolniczy, z silnym komponentem rezydencjalnym względem Ełku oraz częściowo powiązany z rynkiem pracy Augustowa.

Znaczna część dochodów mieszkańców generowana jest poza obszarem gminy, a aktywność zawodowa wielu osób koncentruje się w ośrodkach zewnętrznych.

Tabela 2. Liczba osób przyjeżdżających do pracy do gminy Kalinowo z innych gmin

Gmina	[osoby]	% przyjeżdżających do pracy (138 osób)	% wszystkich pracujących w gminie (1158 osób)
Augustów	10	7,25%	0,86%
Ełk - miasto	60	43,48%	5,18%
Ełk - obszar wiejski	13	9,42%	1,12%
Inne gminy	55	39,86%	4,75%
SUMA	138	100,00%	11,92%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Model ten ma dwojakie konsekwencje.

Pozytywne:

- dostęp mieszkańców do większego i bardziej zróżnicowanego rynku pracy,
- stabilizacja dochodów gospodarstw domowych,
- możliwość dywersyfikacji zatrudnienia.

Ograniczenia:

- odpływ aktywności ekonomicznej poza gminę,
- niższy popyt na lokalne usługi w ciągu dnia,
- ograniczony rozwój lokalnej przedsiębiorczości,
- uzależnienie od kondycji gospodarczej ośrodków zewnętrznych (zwłaszcza Ełku).

Ujemne saldo dojazdów wskazuje na wyraźny niedobór miejsc pracy na terenie gminy. Oznacza to trwałą lukę strukturalną w wysokości ok. 669 miejsc pracy, która wymusza codzienne migracje zarobkowe. W dłuższej perspektywie może to prowadzić do: nasilenia migracji stałych (zwłaszcza ludzi młodych), osłabienia funkcji społeczno-gospodarczych gminy, dalszego wzmocnienia roli Ełku jako ośrodka centralnego.

Analiza przepływów pracowników wskazuje jednoznacznie, że:

- Gmina Kalinowo nie jest samodzielnym rynkiem pracy, lecz elementem większego układu funkcjonalnego.
- Ełk pełni rolę dominującego centrum zatrudnienia, a Augustów – ośrodka uzupełniającego.
- Skala wyjazdów (45%) oraz ujemne saldo dojazdów (–687) stanowią trwałą cechę strukturalną.
- Lokalny rynek pracy ma ograniczoną chłonność i niską atrakcyjność dla pracowników zewnętrznych.

Z punktu widzenia polityki rozwoju oznacza to konieczność strategicznych działań: rezydencjalnych – wzmocnienie funkcji mieszkaniowej (infrastruktura, usługi lokalne, jakość życia) i aktywizacyjnych – zwiększanie liczby miejsc pracy (tereny inwestycyjne, wsparcie przedsiębiorczości, przyciąganie inwestorów).

1.7. Wyniki badań mieszkańców

W ramach przygotowań do opracowania strategii przeprowadzono badania wśród mieszkańców, mające na celu ocenę jakości życia w gminie oraz zidentyfikowanie problemów i potrzeb w takich sferach jak: społeczna, ochrona środowiska i infrastruktury, przedsiębiorczość i gospodarka.

Przedstawiono kluczowe wnioski z przeprowadzonych badań, uwzględniając skróconą prezentację odpowiedzi na wybrane pytania. Wyniki badań zostały włączone w zwięzłej formie do strategii, aby podkreślić istotną rolę opinii mieszkańców w tworzeniu tego dokumentu.

Badanie przeprowadzono przy użyciu internetowego kwestionariusza ankiety (ankieta on-line). Zrealizowano łącznie 203 ankiety.

Tabela 3. Cechy demograficzne badanych

Płeć	%	Liczba odp.
Kobieta	67%	127
Mężczyzna	33%	63
Wiek	%	Liczba odp.
Poniżej 18 lat	4%	7
18 - 25 lat	12%	22
26 - 35 lat	35%	66
36 - 45 lat	30%	57
46 - 55 lat	13%	25
56 - 65 lat	6%	11
Powyżej 65 lat	1%	2

Źródło: badania własne.

Tabela 4. Badani wg statusu zawodowego

Odpowiedź	%	Liczba odp.
Bezrobotny	3%	6
Pracownik w sektorze prywatnym	37%	70
Przedsiębiorca	7%	14
Rolnik	8%	16
Pracownik w samorządzie	6%	11
Pracownik innej instytucji publicznej	15%	28
Pracownik organizacji pozarządowej	3%	5
Emeryt/ rencista	3%	5
Uczeń/ student	7%	13
Inny status	12%	22

Źródło: badania własne.

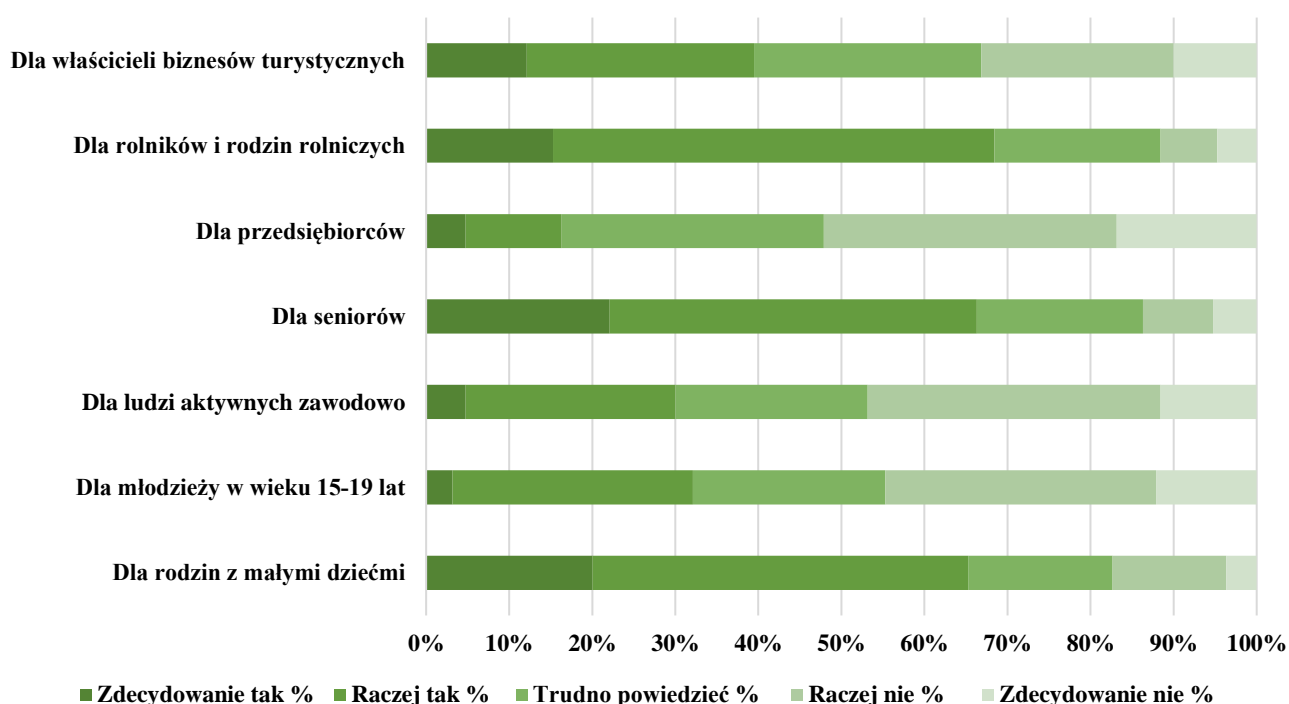
Badanie było anonimowe, kwestionariusz zawierał 12 pytań merytorycznych.

W badaniu uczestniczyło 190 mieszkańców gminy Kalinowo i 13 mieszkańców innych gmin. Raport przedstawia wyniki badań tylko mieszkańców gminy Kalinowo. W badanej próbie mieszkańców znaleźli się reprezentanci wielu grup społecznych: przedsiębiorców, rolników, samorządów, organizacji pozarządowych, instytucji publicznych, sektora prywatnego, także emeryci/ renciści i studenci/ uczniowie.

OGÓLNA OCENA JAKOŚCI ŻYCIA

W pierwszej części ankiety badanych zapytano o ocenę czy gmina Kalinowo jest dobrym miejscem do życia dla różnych grup mieszkańców. Nie odnotowano istotnych różnic w zależności od płci mieszkańców.

Rysunek 4. Pytanie 1: Czy wg Pana(i) gmina Kalinowo, jest dobrym miejscem do życia dla poniższych grup osób?

Źródło: badania własne.

Ankietowani generalnie oceniali gminę pozytywnie, zwłaszcza dla rolników i rodzin rolniczych (68% odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”), dla seniorów (66% pozytywnych odpowiedzi) oraz dla rodzin z małymi dziećmi (w sumie 65% pozytywnych odpowiedzi).

Najslabiej oceniono gminę pod względem jakości życia dla przedsiębiorców (52% odpowiedzi „zdecydowanie nie” i „raczej nie”), ludzi aktywnych zawodowo (w sumie 47% negatywnych odpowiedzi) oraz młodzieży w wieku 15-19 lat (w sumie 45% negatywnych odpowiedzi, wśród odpowiedzi osób w wieku do 25. roku życia – 59%).

W przypadku oceny gminy pod względem życia dla właścicieli biznesów turystycznych 39% mieszkańców oceniła Kalinowo pozytywnie, jednakże 33% - negatywnie.

Następnie ankietowanych zapytano na jakich terenach podejmują dane czynności życia codziennego.

Tabela 5. Pytanie 2: Czy poniższe aktywności podejmuje Pan/Pani w gminie Kalinowo, czy poza nią?

Odpowiedź	Głównie na terenie Gminy Kalinowo	Głównie na terenie miasta Elk i okolic	Głównie na terenie miasta Olecko i okolic	Głównie na terenie miasta Augustów i okolic	Głównie na terenie miasta Suwałki	Głównie na terenie innych gmin	nie dotyczy
Pracuję	30%	37%	4%	8%	2%	8%	11%
Robię większe zakupy	16%	63%	3%	12%	2%	4%	1%
Korzystam z dostępnych typowych usług (np. fryzjer, kosmetyczka, mechanik)	16%	60%	4%	8%	2%	6%	4%
Moje dzieci uczęszczają na zajęcia edukacyjne, artystyczne, sportowe	17%	31%	0%	5%	1%	4%	43%
Korzystam z oferty kulturalnej	16%	48%	1%	5%	4%	7%	18%
Korzystam z oferty rekreacyjno-sportowej	22%	32%	2%	6%	2%	7%	31%
Korzystam z usług zdrowotnych	27%	43%	3%	12%	2%	11%	3%
Okres urlopowy spędzam	35%	5%	1%	2%	0%	36%	21%

Zródło: badania własne.

Generalnie większość aktywności podejmowana jest na terenie gminy Kalinowo lub na terenie miasta Elk i okolic. Wyjątkiem jest spędzanie okresu urlopowego – 36% badanych spędza ten czas na terenie innych gmin.

Na terenie miasta Elk i okolic większość mieszkańców podejmuje głównie aktywności takie jak:

- robienie większych zakupów – 63%,
- korzystanie z dostępnych typowych usług (np. fryzjer, kosmetyczka, mechanik) – 60%,
- korzystanie z oferty kulturalnej – 48%.

W przypadku innych aktywności (praca, uczestnictwo w zajęciach edukacyjnych, artystycznych i sportowych przez dzieci, korzystanie z oferty rekreacyjno-sportowej oraz usług zdrowotnych) także większość z nich jest podejmowana na terenie Elku i okolic, jednakże wartości są już bardziej zbliżone do tych, dotyczących gminy Kalinowo.

Następnie mieszkańców zapytano o cechy, z którymi chcieliby, aby gmina Kalinowo była kojarzona w przyszłości. Badani mogli zaznaczyć 2 odpowiedzi. Najczęściej wskazywane odpowiedzi to gmina przyjazna dla mieszkańców – 55%, przedsiębiorcza – 41% oraz gmina jako dobre miejsce zamieszkania dla pracujących w większych miastach w pobliżu gminy Kalinowo – 28%.

Tabela 6. Pytanie 3: Proszę zaznaczyć z czym chcieliby Państwo, aby utożsamiano gminę Kalinowo w roku 2035?

Odpowiedź	%
z gminą przyjazną dla mieszkańców	55%
z gminą przedsiębiorczą	41%
z gminą – dobrym miejscem zamieszkania dla pracujących w większych miastach w pobliżu gminy Kalinowo	28%
z gminą atrakcyjną dla turystów	14%
z gminą ekologiczną	6%
Inne, jakie?	3%

Źródło: badania własne.

KLUCZOWE PROBLEMY DLA PRZYSZŁOŚCI GMINY KALINOWO

Następne pytanie dotyczyło problemów mogących stanowić zagrożenie dla rozwoju gminy. Poproszono badanych o wybór z listy tych zjawisk, postrzeganych jako kluczowe problemy dla przyszłości gminy Kalinowo. Badani mogli zaznaczyć nie więcej niż 5 odpowiedzi.

Tabela 7. Pytanie 4: Które z poniższych zjawisk postrzega Pan(i) jako kluczowe problemy dla przyszłości Gminy?

Lp.	Odpowiedź	%
1.	Mała liczba atrakcyjnych miejsc pracy dla młodych	51%
2.	Słaby dostęp do opieki zdrowotnej	41%
3.	Niski poziom zarobków	37%
4.	Emigracja młodych	29%
5.	Słaba oferta kulturalna dla młodzieży w wieku ponad 15 lat	24%
6.	Utrudniony dostęp do szybkiego Internetu	20%
7.	Słaba oferta komunikacji zbiorowej	19%
8.	Spadek opłacalności działalności rolniczej	16%
9.	Słaba oferta kulturalna dla dzieci do 15 lat	14%
10.	Rosnąca liczba seniorów i niepełnosprawnych	13%
11.	Niski poziom edukacji w lokalnych szkołach	12%
12.	Niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców	12%
13.	Niska dostępność mieszkań/ domów do zamieszkania	12%
14.	Mała liczba terenów inwestycyjnych	12%
15.	Zagrożenie konfliktem hybrydowym lub zbrojnym z Rosją/Białorusią	11%
16.	Niski poziom integracji i współpracy pomiędzy grupami mieszkańców, instytucji, biznesem	11%
17.	Mała liczba atrakcji turystycznych	10%
18.	Bezpieczeństwo przy drogach wojewódzkich, powiatowych, gminnych	10%

Źródło: badania własne.

Najczęściej wskazywanym zjawiskiem była mała liczba atrakcyjnych miejsc pracy dla młodych (51%). Wśród podobnych problemów – dotyczących możliwości zawodowych, finansów i demografii często wybierano niski poziom zarobków (37%), emigrację młodych (29%) oraz spadek opłacalności działalności rolniczej (16%).

Inne często wskazywane problemy dotyczyły sfery społecznej oraz infrastruktury:

- słaby dostęp do opieki zdrowotnej – 41%,
- słaba oferta kulturalna dla młodzieży w wieku ponad 15 lat – 24%,
- utrudniony dostęp do szybkiego Internetu – 20%,
- słaba oferta komunikacji zbiorowej – 19%.

Mieszkańcy w wieku do 25. roku życia dodatkowo zwrócili uwagę na:

- niską dostępność mieszkań/ domów do zamieszkania – 24%,
- słabą ofertę sportowo-rekreacyjną – 21%,
- bezpieczeństwo przy drogach wojewódzkich, powiatowych, gminnych – 17%.

Ponadto ankietowani w wieku powyżej 56. roku życia wskazali także rosnącą liczbę seniorów i niepełnosprawnych (23%).

Wyniki przeanalizowano także pod względem miejsca zamieszkania, badani zamieszkujący konkretnie Kalinowo wskazali dodatkowo małą liczbę terenów inwestycyjnych (23%).

CO SIĘ MIESZKAŃCOM PODOBA I NIE PODOBA W GMINIE KALINOWO

Badani mogli udzielić odpowiedzi na pytanie otwarte o pozytywne cechy obszaru gminy Kalinowo. Otrzymano 137 odpowiedzi, zawierających 148 zalet. Tabela zawiera te najczęściej zgłaszane, ujęte w kategorii.

Tabela 8. Pytanie 5: Proszę napisać co Panu (i) najbardziej podoba się w gminie Kalinowo?

Lp.	Odpowiedzi	Liczba wskazanych zalet [szt.]	Procent wskazanych zalet
1.	Spokój, bliskość natury, zadbane otoczenie i bezpieczeństwo	77	52%
2.	Rozwój gminy (m.in. poprawa stanu dróg, remonty, zagospodarowanie terenu)	32	22%
3.	Dostęp do podstawowych usług	21	14%
4.	Oferta kulturalna i sportowa	16	11%
5.	Inne	2	1%

Źródło: badania własne.

Ponad połowa odpowiadających wskazała różnorodne cechy gminy zawierające się w grupie dotyczącej głównie spokoju, bliskości natury, zadbanego otoczenia i bezpieczeństwa (52% odpowiedzi). Ponadto 22% wskazało różne kwestie dotyczące rozwoju gminy, zagospodarowania terenu.

Mieszkańcy mogli wymienić także problemy, nieuwzględnione w pytaniu czwartym, poprzez udzielenie odpowiedzi na pytanie otwarte. Otrzymano 143 odpowiedzi, zawierających 178 problemów. Tabela zawiera te najczęściej zgłaszane, ujęte w kategorii.

Tabela 9. Pytanie 6: Proszę napisać co Panu (i) najbardziej nie podoba się w gminie Kalinowo?

Lp.	Odpowiedzi	Liczba wskazanych problemów [szt.]	Procent wskazanych problemów
1.	Słaby poziom opieki zdrowotnej	32	18%
2.	Brak perspektyw do rozwoju osobistego i zawodowego, brak miejsc pracy (szczególnie w kontekście przedsiębiorców i młodych)	30	17%
3.	Oferta kulturalna i sportowa	25	14%
4.	Stan poszczególnych dróg, brak ścieżek rowerowych, oświetlenie	21	12%
5.	Transport zbiorowy	19	11%
6.	Słaby dostęp do usług (w tym rozrywka, miejsca do odpoczynku, gastronomia, kosmetyczka, fryzjer)	11	6%

Źródło: badania własne.

Najczęściej wskazywane problemy dotyczące sfery społecznej to słaby poziom opieki zdrowotnej (18%) oraz poziom oferty kulturalnej i sportowej (14%). Z zakresu sfery przedsiębiorczości mieszkańcy zwrócili uwagę na brak perspektyw do rozwoju osobistego i zawodowego, brak miejsc pracy (szczególnie w kontekście przedsiębiorców i młodych) – 17%. Ponadto w kontekście rozwoju infrastruktury badani wymieniali stan poszczególnych dróg, brak ścieżek rowerowych, oświetlenie (12%) oraz transport zbiorowy (11%).

POTRZEBY – DZIAŁANIA I PRZEDSIĘWZIĘCIA

Badani zostali poproszeni o wybranie spośród wymienionych działań i rodzajów przedsięwzięć tych, które w ich mniemaniu są potrzebne do realizacji w gminie Kalinowo. Zostały one podzielone na pięć sfer:

- edukacji, kultury i bibliotek,
- pomocy społecznej i zdrowia,
- obywatelską,
- ochrony klimatu i środowiska oraz infrastruktury,
- przedsiębiorczości i gospodarki.

Badani mogli wybrać nie więcej niż 5 odpowiedzi.

Edukacja, kultura i biblioteki

Z zakresu edukacji badani najczęściej wskazywali:

- realizację programów dostępu do specjalistycznych usług zdrowotnych dla dzieci i młodzieży np. logopeda, psychiatra – 46% odpowiedzi,
- organizację pomocy terapeutycznej i psychologicznej dla dzieci, młodzieży i rodziców – 30%,
- organizację zajęć fizjoterapeutycznych i rehabilitacyjnych, prozdrowotnych dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami – 19%.

Tabela 10. Pytanie 7: PLANOWANE DZIAŁANIA - EDUKACJA, KULTURA I BIBLIOTEKI. Które z poniższych działań i rodzajów przedsięwzięć są bardzo potrzebne do realizacji w gminie Kalinowo z punktu widzenia jej wieloletniego rozwoju?

Lp.	Odpowiedzi	Procent wskazanych działań
1.	Realizacja programów dostępu do specjalistycznych usług zdrowotnych np. logopeda, psychiatra	46%
2.	Rozwój zajęć pozalekcyjnych w szkołach	35%
3.	Wsparcie funkcjonowania oraz tworzenia klubów młodzieżowych/ świetlic środowiskowych i młodzieżowych	30%
4.	Organizacja pomocy terapeutycznej i psychologicznej dla dzieci, młodzieży i rodziców	30%
5.	Organizacja dyskotek i zabaw dla młodzieży	26%
6.	Poprawa jakości oferty edukacyjnej w szkołach	25%
7.	Organizacja zajęć fizjoterapeutycznych i rehabilitacyjnych, prozdrowotnych dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami	19%
8.	Organizacja zawodów sportowych i różnych konkursów dla młodzieży	18%
9.	Szersza współpraca w zakresie oferty edukacyjnej kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej między jednostkami gminnymi i zewnętrznymi partnerami, organizacjami itp.	18%
10.	Poradnictwo rodzinne i organizacja warsztatów rozwoju osobistego, coachingowego, psychologicznego	17%
11.	Organizacja zajęć tanecznych i ruchowo-rekreacyjnych	17%
12.	Organizacja zajęć integracyjnych, międzypokoleniowych dla różnych grup wiekowych jednocześnie np. wnuków i dziadków	16%
13.	Zwiększenie ilości miejsc opieki dla dzieci do lat 3	14%
14.	Działania edukacyjne w zakresie kompetencji cyfrowych (nauka bezpiecznego korzystania z Internetu, bankowość elektroniczna, zakupy on-line, itp.)	12%

Zródło: badania własne.

Reszta najczęściej wskazywanych odpowiedzi dotyczyła obszaru edukacji oraz spędzania czasu wolnego przez młodzież:

- rozwój zajęć pozalekcyjnych w szkołach – 35%,
- wsparcie funkcjonowania oraz tworzenia klubów młodzieżowych/ świetlic środowiskowych i młodzieżowych – 30%,
- organizacja dyskotek i zabaw dla młodzieży – 26%,
- poprawa jakości oferty edukacyjnej w szkołach – 25%,
- szersza współpraca w zakresie oferty edukacyjnej kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej między jednostkami gminnymi i zewnętrznymi partnerami, organizacjami itp. – 18% wszystkich odpowiedzi i 28% odpowiedzi mieszkańców w wieku do 25. roku życia,
- organizacja zawodów sportowych i różnych konkursów dla młodzieży – 18% wszystkich odpowiedzi i 21% odpowiedzi mieszkańców w wieku do 25. roku życia,
- organizacja zajęć tanecznych i ruchowo-rekreacyjnych – 17% wszystkich odpowiedzi i 24% odpowiedzi mieszkańców w wieku do 25. roku życia.

Odpowiedzi przeanalizowano także pod względem płci badanych, 21% mężczyzn wskazało dodatkowo działania edukacyjne w zakresie kompetencji cyfrowych (nauka bezpiecznego korzystania z Internetu, bankowość elektroniczna, zakupy on-line, itp.).

Ponadto wśród ankietowanych w wieku powyżej 56. roku życia 23% z nich wskazało poradnictwo rodzinne i organizację warsztatów rozwoju osobistego, coachingowego, psychologicznego oraz organizację zajęć integracyjnych, międzypokoleniowych dla różnych grup wiekowych jednocześnie np. wnuków i dziadków.

Pomoc społeczna i zdrowie

Najczęściej wskazywano odpowiedzi z obszaru pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej:

- organizacja usług zapewniających wsparcie i opiekę dla osób samotnych, starszych i z niepełnosprawnością – 41% odpowiedzi,
- usługi transportowe na wizyty medyczne dla seniorów i inne – 33%,
- organizacja zajęć fizjoterapeutycznych i rehabilitacyjnych, prozdrowotnych dla osób dorosłych i z niepełnosprawnościami – 27%,
- utworzenie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego, wspomagającego i pielęgnacyjnego – 27%,
- organizacja pomocy terapeutycznej i psychologicznej dla dorosłych, w tym seniorów i osób z niepełnosprawnością – 25%.

Tabela 11. Pytanie 8: PLANOWANE DZIAŁANIA – POMOC SPOŁECZNA I ZDROWIE. Które z poniższych działań i rodzajów przedsięwzięć są bardzo potrzebne do realizacji w gminie Kalinowo z punktu widzenia jej wieloletniego rozwoju?

Lp.	Odpowiedzi	Procent wskazanych działań
1.	Organizacja usług zapewniających wsparcie i opiekę dla osób samotnych, starszych i z niepełnosprawnością	41%
2.	Usługi transportowe na wizyty medyczne dla seniorów i inne	33%
3.	Organizacja zajęć fizjoterapeutycznych i rehabilitacyjnych, prozdrowotnych dla osób dorosłych i z niepełnosprawnościami	27%
4.	Utworzenie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego, wspomagającego i pielęgnacyjnego	27%
5.	Tworzenie mieszkań zapewniających zakwaterowanie i usługi umożliwiające funkcjonowanie w życiu codziennym osobom chorym, starszym, z niepełnosprawnością itp.	26%
6.	Zwiększenie działań profilaktycznych, w tym z zakresu uzależnień i innych	26%
7.	Organizacja pomocy terapeutycznej i psychologicznej dla dorosłych, w tym seniorów i osób z niepełnosprawnością	25%
8.	Tworzenie i funkcjonowanie klubów seniora, dziennych domów seniora, środowiskowych domów samopomocy itp.	23%
9.	Organizacja poradnictwa rodzinnego, wsparcia dla rodzin z problemami wychowawczymi, zapobiegającego kierowaniu dzieci do pieczy zastępczej	20%
10.	Rozwój form teleopieki oraz usług opiekuńczych i medycznych przez Internet (np. teleporady, e-wizyty, monitoring itp.)	18%
11.	Wsparcie mieszkańców, w tym osób z niepełnosprawnością w wejściu na rynek pracy przez reintegrację społeczną i zawodową	15%

Źródło: badania własne.

Inne odpowiedzi dotyczyły wsparcia w kontekście społecznym:

- tworzenie mieszkań zapewniających zakwaterowanie i usługi umożliwiające funkcjonowanie w życiu codziennym osobom chorym, starszym, z niepełnosprawnością itp. – 26%,
- zwiększenie działań profilaktycznych, w tym z zakresu uzależnień i innych – 26% wszystkich odpowiedzi i 31% wśród mieszkańców w wieku do 25. roku życia,
- tworzenie i funkcjonowanie klubów seniora, dziennych domów seniora, środowiskowych domów samopomocy itp. – 23%,
- organizacja poradnictwa rodzinnego, wsparcia dla rodzin z problemami wychowawczymi, zapobiegającego kierowaniu dzieci do pieczy zastępczej – 20%.

Sfera obywatelska

W obszarze sfery obywatelskiej najbardziej pożądanym zjawiskiem (58%) był wzrost wpływu mieszkańców na decyzje władz gminy. Następnie mieszkańcy zwrócili uwagę na potrzebę promocji gminy celem pozyskiwania nowych mieszkańców – 47%. Ponadto 38% ankietowanych odczuwa zapotrzebowanie na podnoszenie świadomości mieszkańców w zakresie zagrożeń militarnych, szpiegowskich, terrorystycznych, cyfrowych i innych związanych z bezpieczeństwem.

Tabela 12. Pytanie 9: PLANOWANE DZIAŁANIA – SFERA OBYWATELSKA. Które z poniższych działań i rodzajów przedsięwzięć są bardzo potrzebne do realizacji w gminie Kalinowo z punktu widzenia jej wieloletniego rozwoju?

Lp.	Odpowiedź	Procent wskazanych działań
1.	Wzrost wpływu mieszkańców na decyzje władz gminy (np. referenda internetowe)	58%
2.	Promocja gminy celem pozyskiwania nowych mieszkańców	47%
3.	Podnoszenie świadomości mieszkańców w zakresie zagrożeń militarnych, szpiegowskich, terrorystycznych, cyfrowych i innych związanych z bezpieczeństwem	38%
4.	Wsparcie wolontariuszy i liderów lokalnych (m.in. szkolenia, warsztaty, dotacje)	32%
5.	Wsparcie Kół Gospodyń Wiejskich i organizacji pozarządowych (mikrogranty na wydarzenia wiejskie)	30%
6.	Realizacja działań edukacyjnych i profilaktycznych związanych z użytkowaniem plaż, kąpielisk, jeziorami	25%

Zródło: badania własne.

Wśród innych działań znalazły się: wsparcie wolontariuszy i liderów lokalnych (m.in. szkolenia, warsztaty, dotacje) – 32%, wsparcie KGW i organizacji pozarządowych (mikrogranty na wydarzenia wiejskie) – 30% oraz realizacja działań edukacyjnych i profilaktycznych związanych z użytkowaniem plaż, kąpielisk, jeziorami – 25%.

Sfera ochrony środowiska i infrastruktury

Najczęściej wskazywane odpowiedzi dotyczące infrastruktury drogowej i transportu to:

- poprawa infrastruktury drogowej (drogi, chodniki) – 46%,
- budowa ścieżek rowerowych – 29%,
- rozwój komunikacji zbiorowej – 22%,
- modernizacja oświetlenia ulicznego – 18%.

Tabela 13. Pytanie 10: PLANOWANE DZIAŁANIA - SFERA OCHRONY ŚRODOWISKA I INFRASTRUKTURY. Które z poniższych działań i rodzajów przedsięwzięć są bardzo potrzebne do realizacji w gminie Kalinowo z punktu widzenia jej wieloletniego rozwoju?

Lp.	Odpowiedzi	Procent wskazanych działań
1.	Poprawa infrastruktury drogowej (drogi, chodniki)	46%
2.	Budowa ścieżek rowerowych	29%
3.	Rozwój infrastruktury leczniczo-opiekuńczej: hospicja, domy pomocy społecznej, domy seniora, zakłady lecznicze, inne obiekty	26%
4.	Rozwój komunikacji zbiorowej	22%
5.	Poprawa wyposażenia służb ratowniczych (straż pożarna)	19%
6.	Poprawa estetyki i zagospodarowanie przestrzeni publicznych (placów, skwerów, miejsc spotkań)	18%
7.	Rozwój infrastruktury opieki zdrowotnej: modernizacja, rozbudowa i wyposażenie przychodni, inne	18%
8.	Tworzenie atrakcji turystycznych	18%
9.	Modernizacja oświetlenia ulicznego	18%
10.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	17%
11.	Tworzenie edukacyjnych ścieżek/ szlaków kulturowo-przyrodniczych	16%
12.	Remonty/modernizacja plaż, kąpielisk, terenów nad wodą	16%
13.	Budowa siłowni zewnętrznych/ placów zabaw dla dzieci	15%
14.	Rozwój infrastruktury sportowej, modernizacja lub budowa obiektów sportu i rekreacji	15%
15.	Remonty/modernizacja i doposażenie obiektów oświatowych	13%
16.	Rozwój infrastruktury technicznej (w tym sieci kanalizacyjnej)	13%
17.	Rozwój monitoringu w celu poprawy bezpieczeństwa	13%
18.	Wzrost liczby patroli policyjnych	12%
19.	Przygotowanie działek pod budownictwo indywidualne	12%
20.	Budowa odnawialnych źródeł energii w prywatnych domach (np. fotowoltaika, kolektory słoneczne, itp.)	11%
21.	Poprawa gospodarki odpadami	10%

Źródło: badania własne.

Często wybierano również działania z obszaru związanego z opieką zdrowotną:

- rozwój infrastruktury leczniczo-opiekuńczej: hospicja, domy pomocy społecznej, domy seniora, zakłady lecznicze, inne obiekty – 26%,
- rozwój infrastruktury opieki zdrowotnej: modernizacja, rozbudowa i wyposażenie przychodni, inne – 18%.

Pozostałe często wskazywane działania:

- poprawa wyposażenia służb ratowniczych (straż pożarna) – 19%,
- poprawa estetyki i zagospodarowanie przestrzeni publicznych (placów, skwerów, miejsc spotkań) – 18%,
- tworzenie atrakcji turystycznych – 18%.

Ponadto mieszkańcy w wieku do 25. roku życia wskazywali dodatkowo:

- rozwój infrastruktury sportowej, modernizacja lub budowa obiektów sportu i rekreacji – 28%,
- remonty/modernizacja plaż, kąpielisk, terenów nad wodą – 24%,
- budowa siłowni zewnętrznych/ placów zabaw dla dzieci – 24%,
- rozwój monitoringu w celu poprawy bezpieczeństwa – 24%.

Sfera przedsiębiorczości i gospodarki

Najczęściej wskazywane odpowiedzi dotyczące potencjalnych inwestycji to:

- stworzenie strefy przemysłowej w pobliżu S61 – 51%,
- zagospodarowanie terenów popegeerowskich – 28%,
- budowa małej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej wspierającej przedsiębiorczość (np. stacje dla rowerów, platformy widokowe, ścieżki edukacyjne, itp.) – 23%.

Tabela 14. Pytanie 11: PLANOWANE DZIAŁANIA - SFERA PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I GOSPODARKI. Które z poniższych działań i rodzajów przedsięwzięć są bardzo potrzebne do realizacji w gminie Kalinowo z punktu widzenia jej wieloletniego rozwoju?

Lp.	Odpowiedzi	Procent wskazanych działań
1.	Stworzenie strefy przemysłowej w pobliżu S61	51%
2.	Promocja producentów i produktów lokalnych oraz wsparcie małych firm rodzinnych	45%
3.	Doskonalenie zawodowe młodzieży i dorosłych wg potrzeb lokalnych pracodawców	34%
4.	Projekty dotacyjne dla rozpoczynających działalność gospodarczą/ turystyczną	28%
5.	Zagospodarowanie terenów popegeerowskich	28%
6.	Promocja i tworzenie miejsc pracy zdalnej na terenach wiejskich	26%
7.	Budowa małej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej wspierającej przedsiębiorczość (np. stacje dla rowerów, platformy widokowe, ścieżki edukacyjne, itp.)	23%
8.	Organizacja szkoleń i warsztatów dla bezrobotnych	23%
9.	Rozwój agroturystyki	17%

Lp.	Odpowiedzi	Procent wskazanych działań
10.	Wykreowanie dużych imprez kulturalnych lub rekreacyjno-sportowych o zasięgu krajowym, które wspierałyby rozwój turystyki, sprzedaż lokalnych produktów	16%
11.	Promocja gospodarcza gminy	14%
12.	Przygotowanie terenów inwestycyjnych pod projekty turystyczne (hotele parki rozrywki, inne)	13%
13.	Wsparcie lokalnej bazy gospodarczej (budowa, remonty lokalnych targowisk, miejsc handlu)	11%
14.	Przygotowanie terenów inwestycyjnych pod projekty OZE (wiatraki)	9%
15.	Rozwój współpracy gospodarczej pomiędzy firmami z gminy i okolic	9%
16.	Przygotowanie terenów inwestycyjnych pod projekty OZE (fotowoltaika)	8%

Źródło: badania własne.

Inne odpowiedzi dotyczyły promocji i wsparcia w obszarze zawodowym:

- promocja producentów i produktów lokalnych oraz wsparcie małych firm rodzinnych – 45%,
- projekty dotacyjne dla rozpoczynających działalność gospodarczą/ turystyczną – 28%,
- promocja i tworzenie miejsc pracy zdalnej na terenach wiejskich – 26%.

Pozostałe działania dotyczyły głównie podnoszenia kwalifikacji zawodowych:

- doskonalenie zawodowe młodzieży i dorosłych wg potrzeb lokalnych pracodawców – 34%,
- organizacja szkoleń i warsztatów dla bezrobotnych – 23%.

Dodatkowo mieszkańcy w wieku do 25. roku życia wskazywali wykreowanie dużych imprez kulturalnych lub rekreacyjno-sportowych o zasięgu krajowym, które wspierałyby rozwój turystyki, sprzedaż lokalnych produktów (41% odpowiedzi). Natomiast mieszkańcy w wieku powyżej 56. roku życia zwrócili uwagę na wsparcie lokalnej bazy gospodarczej (budowa, remonty lokalnych targowisk, miejsc handlu) – 23%.

Ponadto mieszkańcy miejscowości Kalinowo odczuwają dodatkowo potrzeby:

- rozwoju agroturystyki – 23%,
- przygotowania terenów inwestycyjnych pod projekty turystyczne (hotele parki rozrywki, inne) – 21%,
- promocji gospodarczej gminy – 21%.

Mieszkańcy mieli także możliwość zaproponowania własnych pomysłów z dowolnego zakresu poprzez odpowiedź na pytanie otwarte. Otrzymano 67 odpowiedzi, w tym 124 działania. Tabela zawiera te najczęściej zgłaszane, pokrywają się one z wyżej przedstawionymi potrzebami – częściowo zostały bardziej uszczegółowione.

Tabela 15. Pytanie 12: Jeśli dostrzega Pan(i) jeszcze inne potrzebne działania, które powinny być zrealizowane w gminie, proszę wpisać poniżej. Może to być konkretna inwestycja/ zadanie które wg Pana(i) należy zrealizować.

Lp.	Odpowiedzi	Liczba wskazanych działań [szt.]	Procent wskazanych działań
1.	Poprawa oferty kulturalnej i sportowej	23	29%
2.	Poprawa stanu dróg, budowa chodników	12	15%
3.	Budowa ścieżek rowerowych	12	15%
4.	Rozwój turystyki i tworzenie miejsc do wypoczynku, punktów widokowych	8	10%
5.	Wykorzystanie terenów pod inwestycje i umożliwienie rozwoju przedsiębiorczości	5	6%

Źródło: badania własne.

2. Analiza strategiczna

Podsumowanie strategiczne gminy Kalinowo zostało opracowane w oparciu o analizę typu SWOT, stanowiącą syntetyczne ujęcie najważniejszych uwarunkowań rozwojowych wynikających z przeprowadzonej diagnozy. Metoda ta pozwala na uporządkowanie kluczowych czynników wpływających na rozwój gminy poprzez ich podział na czynniki wewnętrzne oraz zewnętrzne.

W ramach analizy wyróżniono mocne i słabe strony gminy jako czynniki wewnętrzne, odnoszące się bezpośrednio do jej zasobów, cech oraz sposobu funkcjonowania. Mocne strony (S – Strengths) rozumiane są jako atuty, przewagi i pozytywne cechy gminy, które mogą stanowić podstawę jej dalszego rozwoju. Z kolei słabe strony (W – Weaknesses) to bariery, ograniczenia i negatywne uwarunkowania wewnętrzne, które utrudniają rozwój i wymagają podejmowania działań naprawczych.

Czynniki zewnętrzne, odnoszące się do otoczenia gminy, zostały przedstawione w formie kluczowych trendów i zjawisk rozwojowych. W klasycznym ujęciu SWOT obejmują one szanse (O – Opportunities), czyli zjawiska stwarzające możliwości korzystnych zmian, oraz zagrożenia (T – Threats), czyli czynniki mogące negatywnie wpływać na rozwój gminy. Ze względu na dynamiczny charakter procesów społeczno-gospodarczych oraz ich wielowymiarowy wpływ, czynniki te zostały ujęte łącznie jako trendy zewnętrzne, które mogą oddziaływać zarówno pozytywnie, jak i negatywnie na rozwój gminy Kalinowo.

Przedstawiona analiza stanowi podstawę do określenia celów strategicznych oraz kierunków działań, a także umożliwia powiązanie zidentyfikowanych uwarunkowań z polityką rozwoju gminy w perspektywie do 2035 roku.

MOCNE STRONY

1. Atrakcyjne środowisko przyrodnicze i krajobrazowe

Gmina Kalinowo dysponuje ponadprzeciętnymi walorami przyrodniczymi, obejmującymi liczne jeziora, tereny leśne oraz obszary o wysokiej bioróżnorodności. Znaczna część powierzchni objęta jest formami ochrony przyrody, co podkreśla unikalny charakter krajobrazu i wysoką jakość środowiska naturalnego. Tego typu zasoby stanowią trwałą przewagę konkurencyjną, szczególnie w kontekście rozwoju turystyki, rekreacji oraz budowania atrakcyjności osiedleńczej. Jednocześnie wysoka jakość środowiska przekłada się na komfort życia mieszkańców i może być wykorzystywana w działaniach promocyjnych gminy jako miejsca do życia w otoczeniu natury.

2. Położenie w pobliżu kluczowych korytarzy transportowych (S61, DK16)

Przebieg drogi ekspresowej S61 (Via Baltica) oraz powiązanie z drogą krajową nr 16 znacząco poprawiają dostępność komunikacyjną gminy w układzie regionalnym i krajowym. Szczegółne znaczenie ma węzeł „Kalinowo”, który zwiększa dostępność transportową terenów inwestycyjnych i osiedleńczych. Poprawa powiązań z Ełkiem oraz innymi ośrodkami miejskimi skraca czas dojazdu, co wpływa na mobilność mieszkańców i atrakcyjność lokalizacyjną. Jest to kluczowy czynnik rozwoju gospodarczego oraz jeden z głównych impulsów dla procesów suburbanizacyjnych Ełku.

3. Dostępność terenów inwestycyjnych i mieszkaniowych

Gmina posiada znaczące zasoby gruntów możliwych do przeznaczenia pod rozwój inwestycji oraz zabudowy mieszkaniowej. Szczególnie istotne są tereny w rejonie węzła „Kalinowo”, które ze względu na dostępność transportową mają potencjał dla działalności gospodarczej. Równocześnie w całej gminie – zwłaszcza w części zachodniej – istnieją możliwości rozwoju zabudowy mieszkaniowej związanej z suburbanizacją Ełku. Z analizy zapotrzebowania wynika realna potrzeba rozwoju budownictwa mieszkaniowego, co potwierdza potencjał osiedleńczy gminy. Dostępność gruntów stanowi istotną przewagę konkurencyjną wobec bardziej zurbanizowanych obszarów.

4. Potencjał rozwoju funkcji mieszkaniowej (suburbanizacja)

Bliskość Ełku oraz poprawa dostępności komunikacyjnej powodują wzrost zainteresowania gminą jako miejscem zamieszkania. Procesy suburbanizacyjne koncentrują się szczególnie w zachodniej części gminy, gdzie czas dojazdu do miasta jest najkrótszy. Gmina może pełnić funkcję atrakcyjnego zaplecza mieszkaniowego, oferując niższe koszty życia, większą dostępność przestrzeni oraz wysoką jakość środowiska. Odpowiednio prowadzona polityka przestrzenna może pozwolić na kontrolowany rozwój osadnictwa i stabilizację liczby mieszkańców.

5. Potencjał racjonalnego i zrównoważonego kształtowania przestrzeni gminy

Gmina Kalinowo posiada korzystne uwarunkowania do prowadzenia świadomej i długofalowej polityki przestrzennej, opartej na funkcjonalnym rozdzieleniu stref rozwoju gospodarczego i mieszkaniowego. Szczególnie istotny jest potencjał koncentracji działalności gospodarczej w rejonie węzła „Kalinowo” przy drodze ekspresowej S61, gdzie wysoka dostępność transportowa sprzyja lokalizacji funkcji produkcyjnych, logistycznych i usługowych. Jednocześnie możliwe jest rozwijanie terenów mieszkaniowych w bardziej oddalonych, spokojniejszych częściach gminy, zwłaszcza w jej zachodnim obszarze powiązanych z Ełkiem. Takie podejście pozwala ograniczać konflikty przestrzenne, poprawia jakość życia mieszkańców oraz sprzyja tworzeniu zrównoważonej struktury funkcjonalno-przestrzennej. W dłuższej perspektywie umożliwia to bardziej efektywne wykorzystanie zasobów przestrzennych gminy oraz budowanie ładu przestrzennego jako jednego z kluczowych fundamentów rozwoju.

6. Silne powiązania funkcjonalne z Ełkiem

Gmina jest silnie powiązana z Ełkiem w zakresie rynku pracy, usług oraz edukacji. Mieszkańcy korzystają z oferty miasta, co zwiększa dostęp do usług wyższego rzędu bez konieczności ich lokalizacji na terenie gminy. Powiązania te tworzą realne możliwości rozwoju poprzez wykorzystanie bliskości ośrodka miejskiego. Jednocześnie stanowią podstawę dla rozwoju funkcji mieszkaniowej oraz gospodarczej, opartej na współpracy i komplementarności.

7. Rolniczy charakter i zasoby gruntów rolnych

Znaczna część powierzchni gminy to użytki rolne, co stanowi podstawę funkcjonowania lokalnej gospodarki. Rolnictwo może być rozwijane w kierunku specjalizacji, produkcji ekologicznej lub powiązania z lokalnym przetwórstwem. Zachowany charakter rolniczy

stanowi także element tożsamości gminy oraz potencjał dla rozwoju turystyki wiejskiej i produktów lokalnych.

8. Potencjał rozwoju turystyki i rekreacji

Uwarunkowania przestrzenne gminy, obejmujące rozproszone osadnictwo, liczne jeziora, tereny leśne oraz atrakcyjny krajobraz, tworzą sprzyjające warunki dla rozwoju turystyki wiejskiej i rekreacyjnej. Szczególny potencjał występuje w zakresie agroturystyki, turystyki weekendowej oraz aktywności outdoorowych, takich jak rower, kajakarstwo czy rekreacja nad wodą. Bliskość Ełku oraz dobra dostępność komunikacyjna zwiększają możliwości przyciągania turystów z regionu i kraju. Jednocześnie potencjał ten nie jest w pełni wykorzystany, co oznacza możliwość jego dalszego rozwoju poprzez inwestycje w infrastrukturę, tworzenie produktów turystycznych oraz działania promocyjne.

9. Relatywnie niskie koszty życia i inwestowania

Niższe ceny gruntów i kosztów utrzymania w porównaniu do miast stanowią istotny atut dla mieszkańców i inwestorów. Gmina może przyciągać osoby poszukujące tańszej alternatywy dla życia w mieście oraz przedsiębiorców zainteresowanych niższymi kosztami działalności.

10. Silna tożsamość lokalna i więzi społeczne

Spółeczność gminy Kalinowo charakteryzuje się stosunkowo silnymi więziami społecznymi, wynikającymi z wiejskiego charakteru obszaru, długotrwałych relacji sąsiedzkich oraz aktywności lokalnych liderów i organizacji. Funkcjonowanie kół gospodyń wiejskich, jednostek OSP, organizacji pozarządowych oraz inicjatyw oddolnych sprzyja integracji mieszkańców i budowaniu kapitału społecznego. Tego typu zasoby mają istotne znaczenie w realizacji polityk publicznych, wdrażaniu działań rozwojowych oraz mobilizowaniu mieszkańców do współpracy. Silna tożsamość lokalna może stanowić fundament dla budowania marki gminy oraz wzmocnienia poczucia przynależności i odpowiedzialności za rozwój lokalny.

11. Wysoki poziom bezpieczeństwa, ciszy i spokoju jako element jakości życia

Gmina Kalinowo charakteryzuje się niskim poziomem zagrożeń społecznych, relatywnie niewielką przestępczością oraz brakiem intensywnej presji urbanizacyjnej i przemysłowej. Przekłada się to na wysoki poziom poczucia bezpieczeństwa mieszkańców oraz komfort życia w spokojnym, niezakłóconym środowisku. Ograniczony ruch drogowy poza głównymi ciągami komunikacyjnymi oraz brak dużych ośrodków przemysłowych sprzyjają zachowaniu ciszy i ładu przestrzennego. Tego typu warunki są coraz bardziej poszukiwane przez osoby migrujące z miast, w tym rodziny z dziećmi oraz osoby starsze, co wzmocnia potencjał osiedleńczy gminy. Jednocześnie stanowią istotny atut w rozwoju turystyki wypoczynkowej, opartej na regeneracji, kontakcie z naturą oraz spokojnym trybie życia.

SŁABE STRONY

1. Depopulacja i spadek liczby mieszkańców

Gmina Kalinowo od wielu lat doświadcza systematycznego spadku liczby ludności, co potwierdzają zarówno dane historyczne, jak i prognozy demograficzne. W scenariuszu bazowym liczba mieszkańców może spaść z ok. 6,1 tys. do ok. 5,5 tys. w perspektywie najbliższych dwóch dekad. Proces ten ma charakter strukturalny i wynika z ujemnego przyrostu naturalnego oraz migracji zewnętrznych. Depopulacja prowadzi do zmniejszenia liczby osób korzystających z usług publicznych, ogranicza dochody gminy oraz utrudnia utrzymanie infrastruktury i instytucji społecznych na odpowiednim poziomie.

2. Starzenie się społeczeństwa i zmiana struktury wieku

W strukturze demograficznej gminy obserwowany jest systematyczny wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym przy jednoczesnym spadku liczby dzieci i młodzieży. Zjawisko to prowadzi do zwiększonego obciążenia systemu usług społecznych, w szczególności opieki zdrowotnej i wsparcia seniorów. Starzenie się społeczeństwa oznacza również zmniejszenie liczby osób aktywnych zawodowo, co negatywnie wpływa na lokalną gospodarkę oraz ogranicza potencjał rozwojowy gminy w dłuższej perspektywie.

3. Odpływ młodych mieszkańców w wieku produkcyjnym

Jednym z kluczowych problemów jest odpływ młodych mieszkańców, zwłaszcza w wieku 20–39 lat, którzy migrują do większych ośrodków miejskich w poszukiwaniu pracy, edukacji i lepszych warunków życia. Proces ten prowadzi do osłabienia potencjału demograficznego oraz ogranicza możliwości rozwoju lokalnej przedsiębiorczości. Ubytek młodych osób wpływa także na spadek liczby urodzeń oraz pogłębia proces starzenia się społeczeństwa, co dodatkowo utrwała niekorzystne trendy.

4. Ograniczony lokalny rynek pracy i zależność od Ełku

Na terenie gminy funkcjonuje niewielka liczba miejsc pracy poza rolnictwem, co powoduje silną zależność mieszkańców od rynku pracy w Ełku. Wiele osób dojeżdża do pracy poza gminę, co ogranicza rozwój lokalnej gospodarki oraz zmniejsza znaczenie gminy jako miejsca aktywności zawodowej. Taka struktura rynku pracy utrwała funkcję „sypialnianą” gminy i zwiększa podatność na zmiany sytuacji gospodarczej w ośrodku miejskim.

5. Niski poziom przedsiębiorczości i brak dywersyfikacji gospodarki

Lokalna gospodarka opiera się głównie na rolnictwie oraz niewielkich podmiotach gospodarczych, co ogranicza jej odporność na zmiany koniunktury. Brak wyraźnej specjalizacji gospodarczej oraz niska liczba nowych inwestycji powodują, że tempo rozwoju gospodarczego jest ograniczone. Niewystarczający poziom przedsiębiorczości wpływa również na ograniczone możliwości tworzenia miejsc pracy, co bezpośrednio przekłada się na migracje mieszkańców.

6. Niewystarczający poziom infrastruktury technicznej

Pomimo stopniowej poprawy, dostęp do infrastruktury technicznej – w szczególności kanalizacji oraz infrastruktury cyfrowej – pozostaje nierównomierny. W wielu miejscowościach nadal występują braki, które obniżają komfort życia mieszkańców oraz ograniczają atrakcyjność inwestycyjną gminy. Niedostateczne uzbrojenie terenów stanowi również barierę dla rozwoju zabudowy mieszkaniowej i działalności gospodarczej.

7. Ograniczona dostępność transportu publicznego

Transport zbiorowy na terenie gminy jest słabo rozwinięty, co utrudnia codzienne funkcjonowanie mieszkańców, szczególnie osób starszych, młodzieży oraz osób bez dostępu do samochodu. Ograniczona liczba połączeń wpływa na dostęp do edukacji, pracy oraz usług publicznych, a także pogłębia zjawisko wykluczenia komunikacyjnego. Problem ten ma szczególne znaczenie w kontekście rozproszonej struktury osadniczej gminy.

8. Niewystarczające przygotowanie terenów inwestycyjnych

Pomimo dostępności gruntów, wiele terenów potencjalnie atrakcyjnych inwestycyjnie nie jest odpowiednio przygotowanych pod względem infrastrukturalnym i planistycznym. Brak uzbrojenia, ograniczona liczba miejscowych planów zagospodarowania oraz niedostateczna promocja terenów inwestycyjnych powodują, że potencjał wynikający z lokalizacji przy drodze S61 nie jest w pełni wykorzystywany. Ogranicza to możliwość przyciągania inwestorów i tworzenia nowych miejsc pracy.

9. Rozproszone osadnictwo i wysokie koszty obsługi

Struktura osadnicza gminy charakteryzuje się dużym rozproszeniem zabudowy, co znacząco zwiększa koszty budowy i utrzymania infrastruktury technicznej oraz świadczenia usług publicznych. Rozproszenie utrudnia także efektywne planowanie przestrzenne oraz organizację transportu publicznego. W dłuższej perspektywie stanowi to istotną barierę dla zrównoważonego rozwoju gminy.

10. Niska rozpoznawalność gminy i brak silnej marki

Gmina Kalinowo nie posiada wyraźnie zdefiniowanej marki, która wyróżniałaby ją na tle innych jednostek w regionie. Brak spójnej promocji oraz ograniczona obecność w działaniach marketingowych powodują, że gmina jest słabo rozpoznawalna zarówno wśród potencjalnych inwestorów, jak i turystów. Utrudnia to przyciąganie nowych mieszkańców oraz rozwój funkcji turystycznych i gospodarczych.

KLUCZOWE TRENDY I ZJAWISKA ZEWNĘTRZNE

1. Postępujące procesy suburbanizacji

W ostatnich latach obserwowany jest wzrost znaczenia procesów suburbanizacji, polegających na migracji mieszkańców z miast na obszary wiejskie i podmiejskie. Zjawisko to wynika m.in. z rosnących kosztów życia w miastach, potrzeby poprawy warunków mieszkaniowych oraz poszukiwania wyższej jakości życia.

2. Starzenie się społeczeństwa w skali kraju

Proces starzenia się społeczeństwa ma charakter ogólnokrajowy i wynika z wydłużania się średniej długości życia oraz utrzymującego się niskiego poziomu dzietności. Skutkuje to wzrostem udziału osób starszych w strukturze ludności oraz zmniejszeniem liczby osób w wieku produkcyjnym. Dla gminy Kalinowo oznacza to rosnące zapotrzebowanie na usługi zdrowotne, opiekuńcze i społeczne, a także konieczność dostosowania infrastruktury publicznej do potrzeb seniorów. Jednocześnie zmniejsza się potencjał rynku pracy, co może wpływać na tempo rozwoju lokalnej gospodarki.

3. Transformacja energetyczna i rozwój odnawialnych źródeł energii

W skali krajowej i europejskiej postępuje proces transformacji energetycznej, polegający na odchodzeniu od paliw kopalnych na rzecz odnawialnych źródeł energii. Zjawisko to stwarza nowe możliwości inwestycyjne dla obszarów wiejskich, w tym rozwój instalacji fotowoltaicznych, wiatrowych czy biogazowni. Jednocześnie wymaga odpowiedniego planowania przestrzennego oraz uwzględnienia aspektów środowiskowych i społecznych. Dla gminy Kalinowo może to oznaczać zarówno szansę na rozwój nowych funkcji gospodarczych, jak i konieczność zarządzania potencjalnymi konfliktami przestrzennymi.

4. Wzrost znaczenia turystyki krajowej i lokalnej

W ostatnich latach obserwuje się rosnące zainteresowanie turystyką krajową, szczególnie w formie wypoczynku blisko natury, poza dużymi ośrodkami miejskimi. Trend ten został wzmocniony doświadczeniami pandemii oraz zmianą preferencji turystów w kierunku krótszych, częstszych wyjazdów. Dla gminy Kalinowo oznacza to możliwość rozwoju turystyki wiejskiej, rekreacyjnej i weekendowej. Warunkiem wykorzystania tego trendu jest rozwój infrastruktury turystycznej, tworzenie spójnej oferty oraz skuteczna promocja.

5. Cyfryzacja i rozwój pracy zdalnej

Postępująca cyfryzacja gospodarki oraz upowszechnienie pracy zdalnej zmieniają dotychczasowe wzorce lokalizacji miejsca zamieszkania. Coraz więcej osób może wykonywać pracę niezależnie od miejsca zamieszkania, co sprzyja osiedlaniu się poza dużymi miastami. Dla gminy Kalinowo stanowi to szansę na przyciąganie nowych mieszkańców, w tym osób aktywnych zawodowo. Warunkiem wykorzystania tego trendu jest zapewnienie dostępu do wysokiej jakości infrastruktury cyfrowej oraz odpowiednich warunków życia.

6. Zmiany klimatyczne i ich skutki lokalne

Zmiany klimatyczne stanowią jedno z najważniejszych wyzwań współczesności i mają bezpośredni wpływ na funkcjonowanie obszarów wiejskich. Wzrost częstotliwości zjawisk ekstremalnych, takich jak susze czy intensywne opady, wpływa na rolnictwo, gospodarkę wodną oraz stan środowiska naturalnego. Dla gminy Kalinowo oznacza to konieczność podejmowania działań adaptacyjnych, w tym zarządzania zasobami wodnymi, ochrony gleb oraz dostosowania infrastruktury. Jednocześnie działania proekologiczne mogą stanowić element budowania przewagi konkurencyjnej.

7. Polityka Unii Europejskiej wspierająca obszary wiejskie

Polityka rozwoju obszarów wiejskich realizowana na poziomie Unii Europejskiej stanowi istotne źródło finansowania inwestycji lokalnych. Środki europejskie umożliwiają realizację projektów infrastrukturalnych, społecznych, środowiskowych oraz gospodarczych. Dla gminy Kalinowo oznacza to możliwość przyspieszenia procesów rozwojowych, jednak jednocześnie wymaga zdolności instytucjonalnych do przygotowania i realizacji projektów. W dłuższej perspektywie dostępność funduszy może ulegać zmianom, co wymaga dywersyfikacji źródeł finansowania.

8. Konsolidacja usług w większych ośrodkach miejskich

Obserwowany proces koncentracji usług publicznych i komercyjnych w większych ośrodkach miejskich prowadzi do stopniowego ograniczania ich dostępności na obszarach wiejskich. Dotyczy to m.in. ochrony zdrowia, edukacji, handlu oraz usług specjalistycznych. Zjawisko to może pogłębiać marginalizację obszarów peryferyjnych i zwiększać zależność mieszkańców od ośrodków miejskich. W przypadku gminy Kalinowo oznacza to konieczność podejmowania działań kompensujących, w tym rozwijania usług lokalnych oraz poprawy dostępności transportowej.

9. Zmiany w strukturze rolnictwa i rynku rolnego

Rolnictwo w Polsce podlega procesom modernizacji i koncentracji, wynikającym z rosnącą konkurencją oraz zmianami technologicznymi. Wzrasta znaczenie większych, bardziej efektywnych gospodarstw, co prowadzi do stopniowego ograniczania liczby małych podmiotów. Dla gminy Kalinowo oznacza to konieczność dostosowania lokalnego rolnictwa do nowych warunków rynkowych, w tym poprzez modernizację gospodarstw, rozwój przetwórstwa oraz dywersyfikację działalności. Jednocześnie zmiany te mogą wpływać na strukturę społeczną i przestrzenną obszarów wiejskich.

10. Wzrost zagrożeń cyberbezpieczeństwa w sektorze publicznym i prywatnym

Postępująca cyfryzacja usług publicznych, rozwój e-administracji oraz rosnąca zależność funkcjonowania gminy od systemów informatycznych powodują zwiększenie podatności na zagrożenia cybernetyczne. Ataki, wycieki danych czy zakłócenia działania systemów mogą prowadzić do czasowego paraliżu funkcjonowania urzędu, jednostek organizacyjnych (np. szkół, OPS) oraz usług komunalnych. Szczególnie wrażliwe są małe jednostki samorządowe, które często dysponują ograniczonymi zasobami kadrowymi i finansowymi w zakresie cyberbezpieczeństwa. Zjawisko to ma charakter systemowy i będzie się nasilać, co wymaga inwestycji w zabezpieczenia IT, szkolenia pracowników oraz budowę procedur reagowania

kryzysowego. W dłuższej perspektywie odporność cyfrowa staje się jednym z kluczowych elementów bezpieczeństwa funkcjonowania gminy.

11. Wzrost zagrożeń związanych z niestabilnością geopolityczną i konfliktem zbrojnym (w tym wojną hybrydową)

Położenie Polski w bezpośrednim sąsiedztwie obszarów napięć geopolitycznych, w tym działań Federacji Rosyjskiej, powoduje wzrost ryzyk związanych zarówno z konfliktem zbrojnym, jak i działaniami o charakterze hybrydowym. Obejmują one m.in. presję migracyjną, dezinformację, zakłócenia infrastruktury krytycznej (energetyka, telekomunikacja), a także potencjalne zagrożenia militarne. Na poziomie lokalnym skutki mogą obejmować konieczność organizacji systemów zarządzania kryzysowego, wsparcia ludności, zabezpieczenia infrastruktury oraz zwiększenia roli służb ratowniczych i obrony cywilnej. Dla gmin takich jak Kalinowo oznacza to potrzebę wzmocnienia odporności lokalnej – zarówno infrastrukturalnej, jak i społecznej – oraz rozwijania kompetencji w zakresie reagowania na sytuacje nadzwyczajne. Zjawisko to ma charakter długookresowy i wpływa na sposób planowania rozwoju oraz bezpieczeństwa gminy.

12. Postępująca atomizacja społeczeństwa i osłabienie więzi społecznych

Wraz z rozwojem technologii cyfrowych oraz zmianą stylu życia obserwowany jest proces atomizacji społeczeństwa, polegający na osłabieniu tradycyjnych więzi społecznych, zmniejszeniu zaangażowania w życie lokalne oraz ograniczeniu bezpośrednich relacji międzyludzkich. Coraz większa część aktywności społecznej przenosi się do przestrzeni wirtualnej, co może prowadzić do spadku integracji społeczności lokalnych, zwłaszcza wśród młodszych pokoleń. Zjawisko to ma istotne znaczenie dla funkcjonowania gmin wiejskich, gdzie kapitał społeczny i współpraca mieszkańców stanowią ważny zasób rozwojowy. Osłabienie więzi może utrudniać realizację inicjatyw oddolnych, działalność organizacji społecznych oraz angażowanie mieszkańców w procesy decyzyjne. Jednocześnie przeciwdziałanie temu trendowi poprzez rozwój oferty kulturalnej, społecznej i integracyjnej staje się istotnym kierunkiem polityki lokalnej.

3. Wizja rozwoju, cele strategiczne i kierunki działań

3.1. Wizja rozwoju

Wizja rozwoju stanowi kluczowy element strategii, określający długookresowy metacel rozwoju oraz sposób jego realizacji.

Wizja rozwoju opisuje **pożądany stan docelowy gminy** w perspektywie objętej strategią. Odpowiada na pytanie: *jaka ma być gmina w przyszłości, jak będzie postrzegana przez mieszkańców i otoczenie oraz jakie cechy mają ją wyróżniać*. Wizja ma charakter syntetyczny i aspiracyjny, wskazując wspólny cel działań rozwojowych.

Wizja stanowi punkt odniesienia dla formułowania **celów strategicznych**, które konkretyzują wizję i przekładają ją na mierzalne i operacyjne obszary interwencji publicznej.

Wizja rozwoju gminy Kalinowo stanowi rozwinięcie i aktualizację założeń przyjętych w poprzednim dokumencie strategicznym, w którym wskazano, że „*Kalinowo 2025 to gmina otwarta na rozwój konkurencyjnej, przyjaznej środowisku gospodarki lokalnej oraz stwarzająca warunki wysokiej jakości życia*”. Założenie to pozostaje aktualne, jednak w obecnych uwarunkowaniach wymaga doprecyzowania i dostosowania do nowych wyzwań rozwojowych, w szczególności związanych z procesami demograficznymi, suburbanizacją oraz zmianą roli gminy w układzie funkcjonalnym regionu.

Wizja rozwoju gminy Kalinowo do 2035 roku zakłada przekształcenie gminy z obszaru o dominującej funkcji rolniczej i „zaplecza mieszkaniowego” w bardziej zrównoważony organizm społeczno-gospodarczy, łączący funkcje mieszkaniowe, gospodarcze, turystyczne i środowiskowe. Kluczowym elementem tej zmiany jest aktywne wykorzystanie poprawiającej się dostępności transportowej (droga S61, DK16) oraz procesów suburbanizacyjnych związanych z oddziaływaniem miasta Ełk, przy jednoczesnym wzmocnieniu własnych funkcji lokalnych.

W perspektywie strategicznej gmina Kalinowo to miejsce atrakcyjne do zamieszkania – szczególnie dla rodzin i osób aktywnych zawodowo – oferujące wysoką jakość życia, dostęp do podstawowych usług publicznych, czyste środowisko oraz bezpieczeństwo. Jednocześnie gmina rozwija lokalną gospodarkę poprzez tworzenie warunków dla przedsiębiorczości i inwestycji, w szczególności w rejonie węzła komunikacyjnego S61, co pozwala na stopniowe ograniczanie odpływu mieszkańców i wzmocnienie bazy ekonomicznej.

Istotnym elementem wizji jest również zachowanie i wykorzystanie wysokich walorów przyrodniczych gminy jako jednego z głównych czynników konkurencyjnych. Rozwój odbywa się w sposób zrównoważony, z poszanowaniem środowiska naturalnego oraz krajobrazu, co przekłada się zarówno na jakość życia mieszkańców, jak i rozwój funkcji turystycznych.

Wizja uwzględnia także konieczność reagowania na zmiany społeczne, w tym starzenie się ludności oraz rosnące potrzeby w zakresie usług społecznych, zdrowotnych i opiekuńczych. Gmina dąży do budowy silnego kapitału społecznego, aktywizacji mieszkańców oraz wzmocnienia więzi lokalnych, co ma szczególne znaczenie w warunkach rozproszonego osadnictwa i procesów atomizacji społecznej.

WIZJA ROZWOJU GMINY KALINOWO 2035

Gmina Kalinowo to nowoczesna, rozwijająca się gmina wiejska, która skutecznie wykorzystuje swoje położenie w obszarze oddziaływania Ełku oraz dostępność transportową do przyciągania mieszkańców i inwestycji.

Jest to miejsce atrakcyjne do życia, pracy i wypoczynku, oferujące wysoką jakość życia, rozwiniętą infrastrukturę oraz dostęp do usług publicznych.

Gmina rozwija konkurencyjną i zróżnicowaną gospodarkę lokalną, opartą na przedsiębiorczości, rolnictwie oraz nowych funkcjach inwestycyjnych, przy jednoczesnym zachowaniu wysokich walorów środowiskowych i krajobrazowych.

Gmina tworzy spójną wspólnotę lokalną, aktywną społecznie, bezpieczną i otwartą na zmiany.

Wizja ta odpowiada na zidentyfikowane wyzwania rozwojowe, w szczególności konieczność zatrzymania depopulacji i wykorzystania procesów migracyjnych, które – przy aktywnej polityce gminy – mogą prowadzić do stabilizacji liczby ludności, a nawet jej wzrostu w długim okresie.

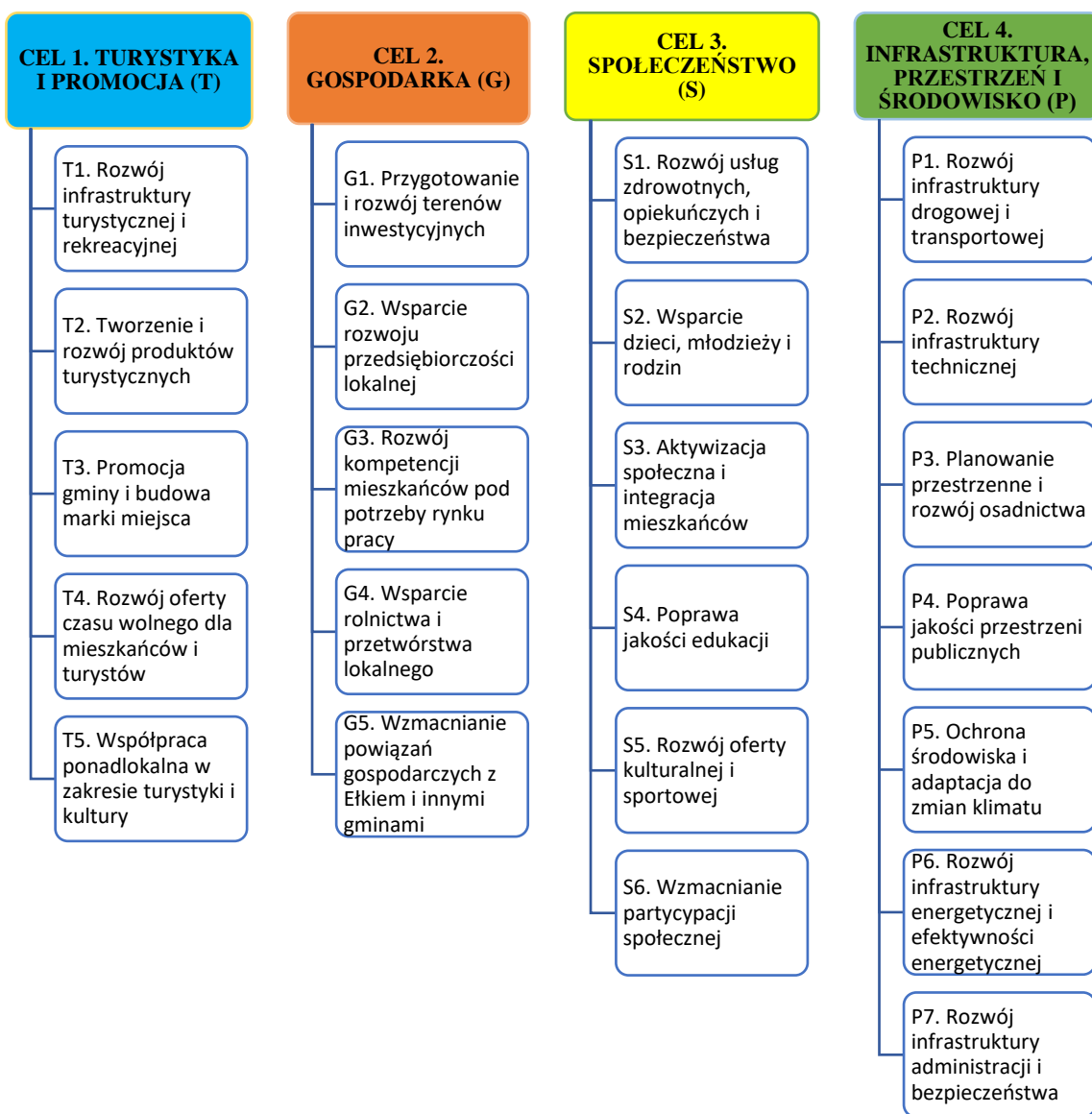
3.2. Cele strategiczne i kierunki działań

Przyjęta wizja rozwoju gminy wyznacza **ramy merytoryczne dla celów strategicznych**, które stanowią jej uszczegółowienie w kluczowych obszarach rozwoju. Cele strategiczne odpowiadają na główne wyzwania i aspiracje zawarte w wizji oraz przekładają ją na konkretne kierunki działań w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, infrastrukturalnej i przestrzennej. Oznacza to, że: każdy cel strategiczny realizuje określony fragment wizji, łączne wdrożenie celów strategicznych prowadzi do osiągnięcia stanu docelowego opisanego w wizji.

Cele strategiczne gminy Kalinowo wynikają bezpośrednio z przyjętej wizji rozwoju oraz wniosków z diagnozy, w tym przede wszystkim z potrzeby przeciwdziałania depopulacji, rozwoju lokalnej gospodarki, poprawy jakości życia mieszkańców oraz uporządkowanego i zrównoważonego rozwoju przestrzennego. Kluczowym założeniem jest równoległe wzmacnianie funkcji gospodarczych i społecznych gminy, tak aby ograniczać jej rolę wyłącznie jako zaplecza mieszkaniowego Ełku i budować własny potencjał rozwojowy.

Przyjęto cztery komplementarne cele strategiczne, obejmujące najważniejsze obszary funkcjonowania gminy. Cele strategiczne zostały określone następująco.

Rysunek 5. Cele strategiczne i kierunki działań

CEL 1. TURYSTYKA I PROMOCJA (T)

Budowa rozpoznawalnej marki Gminy Kalinowo jako miejsca wypoczynku i wysokiej jakości życia

Wybór celu związanego z turystyką i promocją wynika bezpośrednio z identyfikacji silnych stron gminy w analizie strategicznej, w szczególności wysokich walorów przyrodniczych, krajobrazowych oraz relatywnie niskiego poziomu presji urbanizacyjnej. Gmina Kalinowo dysponuje zasobami środowiskowymi, które stanowią istotny kapitał rozwojowy, jednak w obecnym stanie są one wykorzystywane w ograniczonym stopniu. Stanowią kluczową przewagę konkurencyjną, wymagającą aktywnego zagospodarowania.

Jednocześnie po stronie słabości zidentyfikowano brak wyraźnej, rozpoznawalnej marki gminy oraz niewystarczająco rozwiniętą ofertę turystyczną i rekreacyjną. Gmina funkcjonuje w cieniu silniejszych ośrodków, zarówno miejskich (Ełk), jak i turystycznych w regionie Mazur, co ogranicza jej widoczność i zdolność przyciągania zarówno turystów, jak i nowych mieszkańców.

Z perspektywy trendów zewnętrznych szczególne znaczenie ma rosnące zainteresowanie turystyką krajową, turystyką bliską naturze oraz krótkimi formami wypoczynku (tzw. turystyka weekendowa). Wzrost znaczenia jakości środowiska życia, szczególnie po doświadczeniach pandemii i zmian stylu życia, sprzyja obszarom wiejskim o wysokich walorach przyrodniczych. Jednocześnie procesy suburbanizacji powodują, że funkcja mieszkaniowa zaczyna się łączyć z funkcją rekreacyjną – miejsce zamieszkania staje się jednocześnie przestrzenią wypoczynku.

W kontekście szans zewnętrznych należy również wskazać możliwość wykorzystania współpracy ponadlokalnej, w szczególności w ramach Subregionu EGO – Kraina Bociana, co pozwala na budowę wspólnej, silniejszej oferty turystycznej oraz zwiększenie skali oddziaływania działań promocyjnych.

Cel ten stanowi także odpowiedź na zagrożenia związane z utrzymywaniem się funkcji „przejazdowej” i „peryferyjnej” gminy – bez aktywnej promocji i rozwoju oferty turystycznej istnieje ryzyko dalszej marginalizacji w systemie regionalnym. Rozwój turystyki i promocji pozwala nie tylko na dywersyfikację gospodarki, ale również na wzmacnianie tożsamości lokalnej i aktywizację mieszkańców.

Kierunki działań

- T1. Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej
- T2. Tworzenie i rozwój produktów turystycznych
- T3. Promocja gminy i budowa marki miejsca
- T4. Rozwój oferty czasu wolnego dla mieszkańców i turystów
- T5. Współpraca ponadlokalna w zakresie turystyki i kultury

CEL 2. GOSPODARKA (G)

Wzrost lokalnej przedsiębiorczości i tworzenie trwałych miejsc pracy

Cel gospodarczy jest odpowiedzią na jedną z kluczowych słabości zidentyfikowanych w analizie strategicznej – ograniczoną bazę ekonomiczną gminy oraz niewystarczającą liczbę miejsc pracy na miejscu. Obecna struktura gospodarki, oparta głównie na rolnictwie oraz mikroprzedsiębiorstwach, nie zapewnia wystarczającej dynamiki rozwoju ani odporności na zmiany koniunktury, co bezpośrednio przekłada się na odpływ mieszkańców, zwłaszcza młodych i aktywnych zawodowo.

Problem ten ujawnia się jako jedna z głównych barier rozwojowych, powiązana z silną zależnością funkcjonalną od miasta Ełk. Gmina pełni w dużej mierze funkcję zaplecza mieszkaniowego, co w przypadku braku rozwoju własnej gospodarki prowadzi do utrwalania modelu „sypialnianego”, a w konsekwencji ogranicza wpływy budżetowe i możliwości inwestycyjne.

Jednocześnie wśród szans rozwojowych kluczowe znaczenie ma poprawa dostępności transportowej – w szczególności oddanie do użytkowania drogi S61 oraz węzła Kalinowo, co znacząco zwiększa atrakcyjność inwestycyjną gminy. Zgodnie z analizą, tereny w rejonie węzłów komunikacyjnych stanowią naturalne lokalizacje dla działalności gospodarczej, w tym funkcji logistycznych, produkcyjnych i usługowych, co może generować nowe miejsca pracy oraz przyciągać inwestorów.

Istotnym trendem zewnętrznym jest także decentralizacja działalności gospodarczej oraz rosnące znaczenie mniejszych ośrodków jako alternatywy dla dużych miast, szczególnie w kontekście rozwoju pracy zdalnej i hybrydowej. Sprzyja to rozwojowi lokalnej przedsiębiorczości, pod warunkiem zapewnienia odpowiedniej infrastruktury i warunków inwestycyjnych.

Cel ten odpowiada również na zagrożenia związane z dalszym odpływem ludności oraz stagnacją gospodarczą. Bez aktywnego wsparcia przedsiębiorczości i tworzenia miejsc pracy procesy migracyjne będą miały charakter trwały i trudny do odwrócenia. W tym kontekście rozwój gospodarczy należy traktować jako warunek konieczny dla realizacji pozostałych celów strategicznych, w szczególności stabilizacji demograficznej i poprawy jakości życia mieszkańców.

Kierunki działań

- G1. Przygotowanie i rozwój terenów inwestycyjnych
- G2. Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości lokalnej
- G3. Rozwój kompetencji mieszkańców pod potrzeby rynku pracy
- G4. Wsparcie rolnictwa i przetwórstwa lokalnego
- G5. Wzmacnianie powiązań gospodarczych z Ełkiem i innymi gminami

CEL 3. SPOŁECZEŃSTWO (S)

Wysoka jakość życia mieszkańców, silny kapitał społeczny i bezpieczeństwo

Wybór celu społecznego wynika z jednoznacznych wniosków diagnozy wskazujących na postępujące procesy demograficzne, w tym starzenie się społeczeństwa, odpływ młodych mieszkańców oraz ryzyko osłabienia więzi społecznych. Zjawiska te stanowią istotną słabość gminy, która w dłuższej perspektywie może ograniczać jej zdolność do rozwoju.

Jednocześnie jako jedną z kluczowych potrzeb wskazano poprawę jakości życia mieszkańców, rozumianą nie tylko jako dostęp do infrastruktury, ale również jako dostępność usług społecznych, zdrowotnych, edukacyjnych oraz poczucie bezpieczeństwa. W warunkach rosnącej konkurencji między gminami o mieszkańców, jakość życia staje się jednym z głównych czynników decyzyjnych w procesach migracyjnych.

Istotnym trendem zewnętrznym jest starzenie się społeczeństwa w skali kraju, co prowadzi do wzrostu zapotrzebowania na usługi opiekuńcze, zdrowotne i społeczne. Jednocześnie obserwuje się zjawisko atomizacji społecznej, związane m.in. z cyfryzacją i zmianą stylu życia, co może prowadzić do osłabienia więzi lokalnych i spadku zaangażowania społecznego. W przypadku gmin wiejskich, o rozproszonej strukturze osadniczej, zjawisko to ma szczególne znaczenie.

Po stronie szans należy wskazać istniejący potencjał społeczny – aktywność mieszkańców, funkcjonowanie organizacji lokalnych oraz możliwość wykorzystania instrumentów partycypacyjnych i programów wsparcia społecznego. Wzmocnienie kapitału społecznego może stanowić istotny czynnik rozwojowy, sprzyjający zarówno integracji mieszkańców, jak i skutecznej realizacji polityk publicznych.

Cel ten odpowiada również na zagrożenia związane z pogłębianiem się problemów społecznych, wykluczeniem części mieszkańców oraz spadkiem atrakcyjności osiedleńczej gminy. Bez poprawy jakości życia i dostępności usług publicznych nawet korzystne warunki środowiskowe i przestrzenne nie będą wystarczające do przyciągnięcia nowych mieszkańców.

Kierunki działań

- S1. Rozwój usług zdrowotnych, opiekuńczych i bezpieczeństwa
- S2. Wsparcie dzieci, młodzieży i rodzin
- S3. Aktywizacja społeczna i integracja mieszkańców
- S4. Poprawa jakości edukacji
- S5. Rozwój oferty kulturalnej i sportowej
- S6. Wzmacnianie partycypacji społecznej

CEL 4. INFRASTRUKTURA, PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO (P)

Nowoczesna infrastruktura i zrównoważony rozwój przestrzenny

Cel ten wynika z potrzeby uporządkowania i ukierunkowania procesów rozwojowych w przestrzeni gminy, które w obecnym stanie charakteryzują się znacznym zróżnicowaniem oraz niedostatecznym przygotowaniem infrastrukturalnym. W analizie strategicznej wskazano zarówno na niedobory infrastruktury technicznej (w szczególności kanalizacji), jak i problemy związane z rozproszoną zabudową oraz ograniczonym poziomem planowania przestrzennego.

Jednocześnie po stronie szans, kluczowe znaczenie ma poprawa dostępności transportowej, która zwiększa presję inwestycyjną oraz potencjał rozwoju osadnictwa. Bez odpowiedniego zarządzania przestrzenią istnieje jednak ryzyko niekontrolowanego rozlewania się zabudowy, wzrostu kosztów infrastruktury oraz pogorszenia ładu przestrzennego.

Istotnym uwarunkowaniem jest również konieczność godzenia rozwoju gospodarczego i osadniczego z ochroną środowiska. Gmina Kalinowo charakteryzuje się wysokim udziałem obszarów chronionych oraz cennych przyrodniczo, co stanowi zarówno jej atut, jak i ograniczenie rozwojowe. W tym kontekście rozwój musi mieć charakter zrównoważony, uwzględniający ochronę zasobów naturalnych oraz adaptację do zmian klimatu.

Wśród trendów zewnętrznych należy wskazać rosnące znaczenie transformacji energetycznej, rozwoju odnawialnych źródeł energii, poprawy efektywności energetycznej oraz konieczności przeciwdziałania skutkom zmian klimatu (susze, gospodarka wodna). Jednocześnie rosną oczekiwania mieszkańców w zakresie jakości infrastruktury technicznej, w tym dostępu do szybkiego internetu, co jest szczególnie istotne w kontekście pracy zdalnej i cyfryzacji.

Cel ten odpowiada również na zagrożenia związane z rosnącymi kosztami utrzymania infrastruktury w warunkach rozproszonego osadnictwa oraz presją inwestycyjną wynikającą z procesów suburbanizacyjnych. Brak odpowiedniego planowania przestrzennego może prowadzić do długoterminowych problemów rozwojowych, trudnych do odwrócenia.

W konsekwencji rozwój infrastruktury, świadome planowanie przestrzenne oraz ochrona środowiska stanowią fundament realizacji całej strategii i warunek efektywnego wykorzystania potencjałów rozwojowych gminy.

Kierunki działań

- P1. Rozwój infrastruktury drogowej i transportowej
- P2. Rozwój infrastruktury technicznej
- P3. Planowanie przestrzenne i rozwój osadnictwa
- P4. Poprawa jakości przestrzeni publicznych
- P5. Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu
- P6. Rozwój infrastruktury energetycznej i efektywności energetycznej
- P7. Rozwój infrastruktury administracji i bezpieczeństwa

4. Opis kierunków działań

4.1. Wyjaśnienie metodyczne

Zestaw działań wskazanych w Strategii nie ma charakteru zamkniętego ani wyczerpującego – stanowi grupy przedsięwzięć, które mogą być podejmowane w ramach poszczególnych kierunków działań. Na etapie wdrażania dokumentu gmina Kalinowo będzie mogła realizować zarówno działania wskazane wprost, jak i inne inicjatywy, o ile pozostaną one zgodne z przyjętymi celami strategicznymi oraz wpiszą się w określone kierunki działań.

Strategia koncentruje się na wyznaczeniu długookresowych celów rozwojowych oraz głównych obszarów aktywności samorządu, nie przesądzając o szczegółowym katalogu konkretnych inwestycji czy projektów. Wynika to z istoty dokumentu strategicznego, który ma charakter ramowy i kierunkowy, a nie operacyjny. Jego rolą jest wskazanie priorytetów rozwojowych oraz logiki interwencji, natomiast uszczegółowienie działań następuje na poziomie dokumentów wykonawczych.

W trakcie realizacji strategii należy liczyć się z możliwością wystąpienia zmian w otoczeniu społeczno-gospodarczym, uwarunkowaniach prawnych czy dostępności środków finansowych, w tym funduszy krajowych i europejskich. W związku z tym przyjęcie zamkniętej listy przedsięwzięć mogłoby ograniczać zdolność gminy do reagowania na nowe wyzwania oraz wykorzystywania pojawiających się szans rozwojowych.

Podejście przyjęte w niniejszej Strategii opiera się na zarządzaniu poprzez kierunki działań, które stanowią podstawowy poziom operacjonalizacji celów strategicznych. To właśnie one – a nie pojedyncze projekty – będą podlegały systematycznemu monitorowaniu i ocenie. Dla wybranych kierunków przewiduje się określenie wskaźników realizacji, umożliwiających ocenę skuteczności podejmowanych działań oraz stopnia osiągnięcia założonych rezultatów.

W efekcie katalog działań ma charakter otwarty i adaptacyjny – kluczowe znaczenie ma realizacja kierunków działań oraz osiąganie celów strategicznych, a nie realizacja z góry określonej listy przedsięwzięć. Takie rozwiązanie pozwala dostosowywać konkretne projekty do aktualnych potrzeb mieszkańców, możliwości finansowych gminy oraz zmieniających się warunków zewnętrznych, przy jednoczesnym zachowaniu spójności całej polityki rozwoju.

W praktyce oznacza to, że szczegółowe projekty i inwestycje będą identyfikowane oraz doprecyzowywane przede wszystkim w dokumentach wykonawczych, takich jak programy branżowe, plany inwestycyjne czy wieloletnia prognoza finansowa. Strategia wyznacza natomiast kierunek działań i zapewnia ich wzajemną spójność.

Przyjęcie takiej konstrukcji dokumentu zwiększa jego odporność na zmiany oraz umożliwia elastyczne zarządzanie rozwojem gminy. W warunkach dynamicznych procesów społecznych, gospodarczych i przestrzennych – takich jak zmiany demograficzne, procesy migracyjne czy niestabilność otoczenia gospodarczego – zdolność do adaptacji stanowi jeden z kluczowych czynników skutecznej polityki rozwojowej.

Zaplanowane kierunki działań odnoszą się do rozwoju gminy Kalinowo rozumianej jako całość – nie tylko jako urząd, ale jako wspólnota mieszkańców, przedsiębiorców, rolników, organizacji społecznych oraz instytucji funkcjonujących na jej terenie. W związku z tym część działań wykracza poza bezpośredni zakres zadań własnych gminy określonych przepisami prawa. W takich przypadkach samorząd pełni rolę inicjatora, koordynatora, partnera lub podmiotu wspierającego, oddziałując na procesy rozwojowe poprzez współpracę, działania promocyjne, planowanie przestrzenne czy tworzenie sprzyjających warunków dla aktywności innych podmiotów.

Ujęcie poszczególnych obszarów w strategii nie oznacza, że wymagają one wyłącznie interwencji naprawczej. Dokument ma charakter rozwojowy i długofalowy, dlatego obejmuje również te sfery, które funkcjonują prawidłowo i stanowią atuty gminy, takie jak walory przyrodnicze, jakość życia czy rozwijająca się infrastruktura. W takich przypadkach działania koncentrują się na utrzymaniu osiągniętego poziomu, jego dalszym doskonaleniu oraz dostosowywaniu do zmieniających się potrzeb mieszkańców i uwarunkowań zewnętrznych.

Kierunki działań zostały sformułowane w oparciu o standardowy zakres polityki rozwoju lokalnego, obejmujący kluczowe obszary funkcjonowania gminy, takie jak gospodarka, infrastruktura, usługi publiczne czy jakość życia mieszkańców. Wynika to z ustawowych zadań samorządu oraz uniwersalnych wyzwań rozwojowych, z którymi mierzą się jednostki samorządu terytorialnego. O specyfice gminy Kalinowo decydują jednak konkretne działania, ich sposób realizacji oraz priorytety, które uwzględniają lokalne uwarunkowania, w szczególności rolniczo-turystyczny charakter gminy, jej powiązania z Ełkiem oraz potencjał wynikający z dostępności komunikacyjnej i walorów środowiskowych.

Strategia obejmuje perspektywę do 2035 roku, co oznacza, że zakłada stopniowe, ale istotne zmiany w strukturze funkcjonalnej gminy. W szczególności przewiduje przygotowanie i rozwój terenów inwestycyjnych oraz wzrost znaczenia działalności gospodarczej w lokalnej strukturze gospodarki. Oznacza to, że część działań odnosi się nie tylko do stanu obecnego, ale także do sytuacji docelowej, w której sektor przedsiębiorstw będzie odgrywał większą rolę niż obecnie. Tym samym strategia zakłada, że rozwój funkcji gospodarczych i napływ nowych inwestycji będą następowały jeszcze w trakcie jej realizacji, a nie dopiero po jej zakończeniu.

4.2. Kierunki działań i działania

CEL 1. TURYSTYKA I PROMOCJA (T)

T1. Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej

- 1) Rozbudowa sieci tras pieszo-rowerowych (np. odcinki łączące wsie z jeziorami, pętle rekreacyjne 5–15 km, trasy do Ełku)
- 2) Tworzenie miejsc odpoczynku przy szlakach (np. wiaty, stoły, ławki, stojaki rowerowe, kosze na śmieci)
- 3) Zagospodarowanie terenów nad wodą (np. pomosty, małe plaże, miejsca do kąpieli, przebieralnie)
- 4) Budowa i modernizacja placów zabaw i stref rekreacyjnych (np. urządzenia dla różnych grup wiekowych, nawierzchnie bezpieczne)
- 5) Tworzenie siłowni plenerowych i stref aktywności (np. street workout, urządzenia dla seniorów)
- 6) Montaż oznakowania turystycznego (np. tablice z mapami, kierunkowskazy, opisy atrakcji i infrastruktury rekreacyjnej)
- 7) Modernizacja i budowa boisk i obiektów sportowych (np. oświetlenie, nawierzchnie, zaplecze sanitarne)
- 8) Tworzenie parkingów przy atrakcjach turystycznych (np. przy jeziorach, lasach, szlakach)
- 9) Rozwój infrastruktury dla turystyki aktywnej (np. miejsca wodowania i punkty przenoszenia kajaków, łódek, punkty startowe tras rowerowych)
- 10) Dostosowanie infrastruktury do osób ze szczególnymi potrzebami (np. podjazdy, łagodne dojścia do wody, miejsca odpoczynku)
- 11) Wydłużenie sezonu użytkowania infrastruktury (np. oświetlenie tras, altany zamknięte, elementy całoroczne)

T2. Tworzenie i rozwój produktów turystycznych

- 1) Opracowanie tematycznych tras turystycznych
- 2) Wsparcie tworzenia wraz z podmiotami branży turystycznej pakietów pobytowych (np. nocleg + rowery + ognisko + lokalne produkty)
- 3) Rozwój turystyki weekendowej (oferty 1–2 dniowe)
- 4) Wsparcie agroturystyki i gospodarstw gościnnych
- 5) Wsparcie tworzenia z podmiotami branży turystycznej oferty aktywnej turystyki (np. spływy kajakowe, wypożyczalnie rowerów, nordic walking, wędkarstwo)
- 6) Wprowadzanie z podmiotami branży turystycznej produktów wydłużających sezon turystyczny

- 7) Tworzenie oferty dla rodzin (np. trasy krótkie, miejsca piknikowe, wydarzenia dla dzieci)
- 8) Powiązanie wydarzeń kulturalnych, sportowych w gminie z ofertą turystyczną (np. festyny, zawody sportowe, dni miejscowości)
- 9) Włączenie gminy w ofertę EGO – Kraina Bociana (np. wspólne trasy, mapy, pakiety)
- 10) Wsparcie tworzenia nowych lokalnych produktów w oparciu o zasoby gminy (np. żywność, rękodzieło, gastronomia, przyroda, kultura, wędkarstwo)
- 11) Organizacja targów, jarmarków i kiermaszy produktów lokalnych

T3. Promocja gminy i budowa marki miejsca

- 1) Promowanie wizerunku gminy Kalinowo jako dobrego miejsca do rozwoju przedsiębiorczości, pracy i zamieszkania
- 2) Zachęcanie dawnych mieszkańców gminy (seniorów i dorosłych), którzy wyjechali wiele lat temu, do powrotu i ponownego osiedlania się
- 3) Budowanie relacji pomiędzy aktualnymi mieszkańcami gminy, ludźmi pochodzącymi z gminy, a mieszkającymi aktualnie poza granicami gminy lub za granicą
- 4) Organizacja cyklicznych imprez kulturalnych i rekreacyjnych (np. festiwale, targi, jarmarki, zawody, koncerty, wykłady historyczne, konferencje, inne) związanych z historią, przyrodą innymi potencjałami gminy Kalinowo
- 5) Digitalizacja promocji (utworzenie aplikacji dla turystów i rozbudowa strony internetowej gminy, zawierających interaktywne mapy, przewodniki i propozycje wycieczek, tras, szlaków, atrakcji)
- 6) Udział w targach i wydarzeniach regionalnych (stoiska promujące gminę)
- 7) Współpraca z mediami (np. artykuły, reportaże o gminie)
- 8) Realizacja kampanii tematycznych (np. „weekend nad jeziorem”, „aktywnie w Kalinowie”)
- 9) Promowanie wydarzeń kulturalnych i sportowych w gminie pod markami własnymi
- 10) Lokalni i regionalni ambasadorzy - współpraca z influencerami oraz znanymi postaciami regionu, które będą promować gminę w mediach społecznościowych.
- 11) Instalacja tablic informacyjnych w kluczowych punktach wzdłuż dróg krajowych i wojewódzkich oraz przy wjazdach do gminy
- 12) Utworzenie infokiosków w kluczowych miejscach turystycznych, oferujących informacje o lokalnych atrakcjach, restauracjach i wydarzeniach
- 13) Opracowanie i wdrożenie dedykowanej oferty inwestycyjnej gminy (np. profesjonalny „investment brochure”, profile terenów inwestycyjnych, dane o rynku pracy i dostępności komunikacyjnej)
- 14) Rozbudowanie sekcji „Dla inwestora” na stronie gminy (np. baza terenów inwestycyjnych, procedury krok po kroku, dane kontaktowe do opiekuna inwestora)
- 15) Aktywna promocja gospodarcza w kanałach zewnętrznych (np. portale inwestycyjne, współpraca z PAIH, publikacje w serwisach branżowych)

- 16) Bezpośrednie działania promocyjne skierowane do inwestorów (np. udział w targach inwestycyjnych, organizacja wizyt studyjnych, prezentacje oferty gminy)
- 17) Działania promocyjne skierowane do mieszkańców związane z edukacją, informacją i budową percepcji posiadanych zasobów i atrakcyjności gminy jako miejsca dobrego do życia i rekreacji.

T4. Rozwój oferty czasu wolnego dla mieszkańców i turystów

- 1) Rozwój zajęć sportowych (np. turnieje międzygminne, międzyszkolne, biegi, rajdy rowerowe) i łączenie ich z ofertą turystyczną
- 2) Rozwój programów dla dzieci i młodzieży (np. zajęcia wakacyjne, półkolonie, animacje) i łączenie ich z ofertą turystyczną
- 3) Rozwój oferty rekreacyjnej i kulturalnej dla seniorów jako elementu oferty turystycznej (np. pikniki, potańcówki, otwarte zajęcia rekreacyjne, spotkania integracyjne)
- 4) Organizacja wydarzeń nad wodą np. (pikniki, zawody, kino plenerowe)
- 5) Organizacja warsztatów przyrodniczych i edukacyjnych (np. obserwacja ptaków, zajęcia terenowe)
- 6) Wsparcie lokalnych organizacji społecznych (KGW, OSP, stowarzyszenia) w realizacji oferty turystycznej
- 7) Rozwój oferty całorocznej, także dla turystów (np. zajęcia w świetlicach, wydarzenia zimowe)
- 8) Organizacja wydarzeń w skali ponadlokalnej przyciągających turystów (np. festiwale, jarmarki, imprezy sportowe, kulturalne)
- 9) Kreowanie niszowych imprez kulturalnych i sportowych umożliwiających wypromowanie nietypowych wydarzeń o dużym potencjale rozwojowym
- 10) Organizacja imprez i zawodów w nowych dyscyplinach sportowych (np.: nordic walking, fitness, unihokej, piłka ręczna, koszykówka, turnieje tańca, paintball, inne), w tym we współpracy z instytucjami i podmiotami spoza gminy

T5. Współpraca ponadlokalna w zakresie turystyki i kultury

- 1) Współpraca w ramach EGO – Kraina Bociana (wspólne projekty turystyczne)
- 2) Tworzenie wspólnych tras i produktów (np. szlaki międzygminne)
- 3) Udział w partnerstwach turystycznych (LGD, organizacje turystyczne)
- 4) Wspólna promocja regionu (np. materiały, kampanie)
- 5) Organizacja wydarzeń międzygminnych (np. rajdy, festiwale)
- 6) Wymiana doświadczeń (np. wizyty studyjne, szkolenia dla urzędów i branży)
- 7) Współpraca z przedsiębiorcami turystycznymi (pakiety usług)
- 8) Integracja oferty z powiatem i regionem (mapy, systemy informacji)
- 9) Rozwój współpracy z Ełkiem (np. obsługa ruchu turystycznego, oferta weekendowa)
- 10) Włączanie gminy w większe inicjatywy (np. regionalne szlaki, wydarzenia)

- 11) Integrowanie oferty turystycznej z ofertą rekreacyjną, sportową i kulturalną gminy
- 12) Organizacja imprez i zawodów w nowych dyscyplinach sportowych (np.: nordic walking, fitness, unihokej, piłka ręczna, koszykówka, turnieje tańca, paintball, inne), w tym we współpracy z instytucjami i podmiotami spoza gminy
- 13) Utworzenie z gminami sąsiednimi wspólnego kalendarza imprez

CEL 2 – GOSPODARKA

G1. Przygotowanie i rozwój terenów inwestycyjnych

- 1) Opracowanie koncepcji zagospodarowania kluczowych obszarów inwestycyjnych (np. okolice węzłów komunikacyjnych)
- 2) Przygotowanie kompleksowej oferty terenów inwestycyjnych (np. karty terenów: powierzchnia, MPZP, uzbrojenie, dojazd do S61)
- 3) Uzbrojenie terenów inwestycyjnych (np. wodociąg, kanalizacja, energia, światłowód)
- 4) Utworzenie strefy inwestycyjnej „Kalinowo” w pobliżu węzła S61 „Kalinowo” i promocja terenów pod jedną marką
- 5) Budowa i modernizacja dróg dojazdowych do terenów inwestycyjnych (np. drogi gminne łączące z S61 i DK16)
- 6) Przygotowanie terenów pod usługi wzdłuż dróg (np. stacje, gastronomia, parkingi przy trasach)
- 7) Współpraca z gestorami sieci zapewniająca parametry techniczne dla biznesu (np. przyłącza energetyczne, gazowe, wodociąg)
- 8) Lobbing strategiczny w celu budowy rozdzielczej sieci gazowej do nowych terenów inwestycyjnych

G2. Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości lokalnej

- 1) Organizacja działań aktywizujących przedsiębiorczość mieszkańców (np. warsztaty, kursy i spotkania informacyjne dotyczące zakładania firm w branżach: turystycznej, rolniczej, opiekuńczej, zdrowotnej, transportowej, gastronomicznej)
- 2) Zapewnienie wsparcia doradczego i finansowego dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą (np. pomoc w przygotowaniu biznesplanu, dostęp do dotacji, preferencyjne pożyczki, szczególnie dla branży turystycznej i przetwórstwa lokalnego)
- 3) Wykorzystanie instrumentów ekonomii społecznej do rozwoju usług lokalnych (np. tworzenie spółdzielni socjalnych w obszarze gastronomii, opieki nad seniorami, usług turystycznych)
- 4) Tworzenie lokalnych partnerstw gospodarczych (np. współpraca przedsiębiorców, rolników i samorządu, organizacja wspólnych projektów, wydarzeń branżowych i inicjatyw rozwojowych)
- 5) Rozwój przestrzeni wsparcia przedsiębiorczości (np. lokalny inkubator przedsiębiorczości)

- 6) Organizacja wydarzeń gospodarczych o charakterze ponadlokalnym (np. konferencje, seminaria dotyczące przedsiębiorczości na obszarach wiejskich, pracy zdalnej i nowych modeli biznesowych)
- 7) Wprowadzanie lokalnych instrumentów zachęt dla firm (np. zwolnienia lub ulgi w podatku od nieruchomości dla nowych inwestorów lub firm przenoszących działalność do gminy)
- 8) Organizacja i rozwój wydarzeń promujących przedsiębiorczość lokalną (np. kiermasze, targi produktów lokalnych, wydarzenia cykliczne budujące markę gminy)
- 9) Wspieranie rozwoju pracy zdalnej i usług opartych na wiedzy (np. promocja działalności online, rozwój zaplecza do pracy zdalnej na terenach wiejskich)
- 10) Rozwój infrastruktury cyfrowej wspierającej przedsiębiorczość (np. dostęp do szybkiego internetu w miejscowościach rozwojowych i obszarach inwestycyjnych)

G3. Rozwój kompetencji mieszkańców pod potrzeby rynku pracy

- 1) Organizacja kursów zawodowych i szkoleń we współpracy z instytucjami rynku pracy i lokalnymi przedsiębiorcami
- 2) Koordynacja współpracy szkół z otoczenia gminy z pracodawcami (np. praktyki, staże, klasy patronackie)
- 3) Programy aktywizacji osób bezrobotnych (np. szkolenia + staże)
- 4) Wsparcie młodzieży w wejściu na rynek pracy (np. doradztwo zawodowe, warsztaty)
- 5) Rozwój kompetencji cyfrowych (np. obsługa komputera, e-usługi, praca zdalna)
- 6) Promocja pracy zdalnej (np. szkolenia, dostęp do infrastruktury cyfrowej)
- 7) Wspieranie kształcenia ustawicznego (np. kursy dla dorosłych, szkolenia weekendowe)

G4. Wsparcie rolnictwa i przetwórstwa lokalnego

- 1) Rozwój sprzedaży bezpośredniej (np. targowiska, sprzedaż z gospodarstw, punkty sprzedaży) i promocja produktów lokalnych (np. żywność tradycyjna, ekologiczna)
- 2) Wspieranie współpracy rolników (np. grupy producentów, spółdzielnie)
- 3) Wspieranie projektów poprawiających strukturę obszarową gospodarstw rolnych oraz efektywność produkcji
- 4) Wspieranie rozwoju systemu doradztwa rolniczego oraz podnoszenia kwalifikacji rolników
- 5) Integrowanie i koordynowanie współpracy partnerów wykorzystujących potencjał rolniczy gminy
- 6) Wspieranie rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego oraz zaplecza magazynowo-logistycznego (chłodnie, magazyny, suszarnie, mobilne mieszalnie pasz)
- 7) Promowanie instalacji odnawialnych źródeł energii w gospodarstwach rolnych
- 8) Promocja rolnictwa jako nowoczesnej i dochodowej działalności gospodarczej (np. kampanie informacyjne, prezentacja dobrych praktyk, wizyty studyjne w nowoczesnych gospodarstwach)

- 9) Wspieranie sukcesji w gospodarstwach rolnych (np. doradztwo prawne i podatkowe w przekazywaniu gospodarstw, wsparcie młodych rolników w przejmowaniu działalności)
- 10) Organizacja konkursów i systemów wyróżnień dla rolników (np. „Rolnik Roku”, „Najlepsze gospodarstwo”, nagrody za innowacyjność i jakość produkcji)
- 11) Promowanie rolnictwa ekologicznego i jakościowego (np. wsparcie w uzyskaniu certyfikatów, doradztwo, promocja produktów bio)
- 12) Wykorzystanie rolnictwa w turystyce (np. agroturystyka, gospodarstwa edukacyjne, warsztaty kulinarne, pobyty tematyczne)
- 13) Organizacja wydarzeń promujących rolnictwo (np. dożynki, targi produktów lokalnych, jarmarki)
- 14) Promocja i wdrażanie praktyk przyjaznych środowisku w rolnictwie (np. szkolenia z racjonalnego nawożenia, ograniczania chemizacji, ochrony gleb i wód, rolnictwo regeneratywne)
- 15) Wsparcie dywersyfikacji działalności rolniczej (np. łączenie produkcji rolnej z usługami turystycznymi, gastronomią, sprzedażą bezpośrednią)

G5. Wzmacnianie powiązań gospodarczych z Elkiem i innymi gminami

- 1) Współpraca z Elkiem w zakresie rynku pracy (np. dojazdy pracownicze, dostęp do ofert pracy, szkolenia i kursy zawodowe dla mieszkańców)
- 2) Integracja lokalnego rynku pracy z otoczeniem (np. wspólne działania z powiatem elckim)
- 3) Rozwój powiązań gospodarczych z sąsiednimi gminami (np. wspólne projekty inwestycyjne, szkoleniowe, promocyjne)
- 4) Współpraca w ramach EGO – Kraina Bociana oraz LGD Lider w EGO (np. produkty lokalne, turystyka, promocja)
- 5) Wspólna promocja gospodarcza obszaru funkcjonalnego (np. oferta inwestycyjna kilku gmin)
- 6) Integracja oferty turystycznej i gospodarczej subregionu
- 7) Organizacja wydarzeń o zasięgu ponadlokalnym (np. targi, konferencje)

CEL 3 – SPOŁECZEŃSTWO

S1. Rozwój usług zdrowotnych, opiekuńczych i bezpieczeństwa

- 1) Rozwój infrastruktury ochrony zdrowia (podnoszenie jakości infrastruktury ośrodków zdrowia, doposażenie w sprzęt diagnostyczny, wspieranie tworzenia nowych gabinetów – np. rehabilitacja, fizjoterapia, specjaliści chorób dzieci i seniorów)
- 2) Zwiększanie dostępności usług medycznych (np. dyżury lekarzy specjalistów w wybrane dni, teleporady, konsultacje online, lepsze dopasowanie godzin przyjęć do osób pracujących)
- 3) Realizacja programów profilaktycznych (np. badania onkologiczne i kardiologiczne, programy dla seniorów, działania w zakresie zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży)
- 4) Rozwój usług opiekuńczych dla seniorów (np. opieka domowa, usługi sąsiedzkie, pomoc w zakupach i dojazdach do lekarza, wsparcie osób samotnych)
- 5) Tworzenie dziennych form opieki (np. klub seniora z ofertą zajęć, dzienny dom pobytu, aktywizacja poprzez zajęcia ruchowe i integracyjne – rozwinięcie już istniejącej aktywności seniorów)
- 6) Utworzenie domu pomocy społecznej w gminie
- 7) Kontynuacja i rozwój wsparcia osób z niepełnosprawnościami (asystent osobisty, transport np. do urzędów, instytucji, placówek medycznych i rehabilitacyjnych)
- 8) Rozwój usług opieki wytchnieniowej (np. czasowa opieka nad osobą zależną, wsparcie rodzin opiekujących się seniorami i osobami z niepełnosprawnościami)
- 9) Programy edukacyjne w zakresie bezpieczeństwa (np. szkolenia z pierwszej pomocy w szkołach i sołectwach, bezpieczeństwo seniorów – oszustwa, cyberbezpieczeństwo, bezpieczeństwo nad wodą)
- 10) Rozwój dostępu do wsparcia psychologicznego i profilaktyki zdrowia psychicznego
- 11) Organizowanie akcji i wydarzeń promujących zdrowy styl życia oraz aktywność fizyczną
- 12) Współpraca z instytucjami ochrony zdrowia i organizacjami społecznymi w zakresie promocji zdrowia
- 13) Edukacja w zakresie reagowania na klęski żywiołowe, katastrofy i inne sytuacje kryzysowe
- 14) Działania informacyjne dotyczące bezpieczeństwa osobistego i społecznego
- 15) Rozwój kompetencji mieszkańców w zakresie bezpiecznego korzystania z technologii cyfrowych

S2. Wsparcie dzieci, młodzieży i rodzin

- 1) Rozwój systemu wsparcia psychologicznego i terapeutycznego dla dzieci, młodzieży i rodzin (dostęp do psychologa, terapeuty, wsparcie w szkołach i GOPS)
- 2) Zapewnienie dostępu do pomocy specjalistycznej w sytuacjach kryzysowych (pomoc prawna, psychologiczna, terapeutyczna, interwencja kryzysowa dla rodzin i osób w trudnej sytuacji)
- 3) Rozwój zintegrowanego systemu wsparcia rodzin (współpraca GOPS, szkół, policji, organizacji pozarządowych, służby zdrowia)
- 4) Realizacja programów profilaktyczno-edukacyjnych dla dzieci i młodzieży (np. przeciwdziałanie uzależnieniom, zdrowie psychiczne, bezpieczeństwo, relacje społeczne – w szkołach, klubach sportowych, instytucjach kultury)
- 5) Prowadzenie działań edukacyjnych dla rodziców (np. warsztaty kompetencji rodzicielskich, wsparcie w wychowaniu, rozwiązywanie problemów wychowawczych)
- 6) Promowanie działań w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej (np. kampanie informacyjne, szkolenia, wsparcie dla ofiar przemocy, mediacje rodzinne)
- 7) Wzmacnianie współpracy instytucji w obszarze profilaktyki i wsparcia rodzin (np. szkoły, GOPS, organizacje społeczne, policja)
- 8) Organizacja programów wsparcia dla rodzin (np. działania integracyjne, warsztaty, wsparcie dla rodzin wielodzietnych i niepełnych)
- 9) Zaspokajanie podstawowych potrzeb dzieci z rodzin w trudnej sytuacji (np. dożywianie w szkołach, pomoc w zakupie podręczników, odzieży, wyprawek szkolnych)
- 10) Wzmacnianie funkcji rodziny jako podstawowego środowiska wychowawczego (np. działania wspierające relacje rodzinne, wspólne inicjatywy rodzinne)
- 11) Współpraca z systemem pieczy zastępczej (wsparcie rodzin zastępczych, działania zapobiegające umieszczeniu dzieci poza rodziną)
- 12) Realizacja działań na rzecz integracji międzypokoleniowej (np. wspólne wydarzenia dzieci, młodzieży i seniorów, warsztaty, projekty społeczne)
- 13) Aktywizacja społeczna i obywatelska osób zagrożonych wykluczeniem (np. programy aktywizacyjne, warsztaty, wsparcie w powrocie do aktywności społecznej)
- 14) Wzmacnianie kapitału społecznego na obszarach wymagających wsparcia (np. działania w sołectwach o niższej aktywności, lokalne inicjatywy integracyjne)
- 15) Realizacja działań interwencyjnych i osłonowych (np. pomoc socjalna, działania w sytuacjach nagłych, wsparcie rodzin w kryzysie)

S3. Aktywizacja społeczna i integracja mieszkańców

- 1) Wspieranie oddolnych inicjatyw mieszkańców (np. projekty sołeckie, wydarzenia lokalne, działania KGW i OSP)
- 2) Tworzenie i rozwój mechanizmów grantowych (np. mikrogranty dla mieszkańców, konkursy na inicjatywy lokalne)

- 3) Rozwój funduszu sołeckiego jako narzędzia angażowania mieszkańców (np. konsultacje wydatków, wspólne planowanie inwestycji)
- 4) Rozwój współpracy samorządu z organizacjami społecznymi (np. KGW, OSP, stowarzyszenia lokalne)
- 5) Zlecenie realizacji zadań publicznych organizacjom pozarządowym (np. wydarzenia, zajęcia społeczne, działania integracyjne, usługi społeczne)
- 6) Wspieranie partnerstw lokalnych (np. współpraca NGO–szkoły–GOK–GOPS) i wspólna realizacja projektów finansowanych ze środków zewnętrznych (np. projekty społeczne, integracyjne, edukacyjne)
- 7) Tworzenie i rozwój form zaangażowania młodzieży (np. młodzieżowa rada gminy, grupy inicjatywne, wolontariat młodzieżowy)
- 8) Realizacja programów aktywizujących młodzież (np. projekty społeczne, działania obywatelskie, warsztaty)
- 9) Tworzenie i rozwój sieci lokalnych liderów (np. sołtysi, animatorzy, liderzy organizacji) oraz podnoszenie kompetencji liderów społecznych (np. szkolenia z animacji społecznej, pozyskiwania środków)
- 10) Zapewnienie wsparcia dla organizacji pozarządowych (np. doradztwo prawne, księgowość, organizacyjne) i podnoszenie ich kompetencji (np. szkolenia z pisania projektów, zarządzania finansami)
- 11) Wspieranie realizacji przez lokalne organizacje pozarządowe projektów promocji wewnętrznej (np. dotyczących pielęgnacji tożsamości lokalnej, pozyskiwania nowych mieszkańców, utrzymywania kontaktów z byłymi mieszkańcami, studentami)
- 12) Rozwój zaplecza dla działalności społecznej (np. dostęp do świetlic, sprzętu, przestrzeni do spotkań)

S4. Poprawa jakości edukacji

- 1) Podnoszenie jakości kształcenia w szkołach (doposażenie pracowni – komputerowych, językowych, przyrodniczych, tworzenie sal sensorycznych; rozwój zajęć dodatkowych; szkolenia nauczycieli)
- 2) Rozwój i poprawa dostępności edukacji przedszkolnej i opieki nad dziećmi do lat 3 (np. nowe miejsca w przedszkolach i żłobkach, rozwój klubów dziecięcych, wydłużenie godzin pracy placówek)
- 3) Wspieranie tworzenia i funkcjonowania niepublicznych form opieki nad dziećmi (np. przedszkola i żłobki prywatne, inicjatywy społeczne i pozarządowe)
- 4) Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury edukacyjnej (remonty szkół, termomodernizacje budynków oświatowych, doposażenie w sprzęt multimedialny, tablice interaktywne, sprzęt do nauki zdalnej)
- 5) Zagospodarowanie terenów wokół placówek oświatowych (boiska, place zabaw, strefy rekreacyjne i edukacyjne na świeżym powietrzu)
- 6) Rozwój edukacji pozaszkolnej (zajęcia artystyczne, sportowe, językowe, informatyczne, robotyka, zajęcia w GOK i w świetlicach)
- 7) Rozwój kompetencji cyfrowych, społecznych i zawodowych dzieci i młodzieży

- 8) Współpraca szkół z otoczeniem (np. instytucje kultury, organizacje społeczne, przedsiębiorcy – warsztaty, wizyty studyjne, praktyczne formy nauki)
- 9) Wspieranie uczniów uzdolnionych (np. konkursy, olimpiady, programy rozwojowe, stypendia i nagrody gminne)
- 10) Organizacja wsparcia dla uczniów o szczególnych potrzebach (np. zajęcia wyrównawcze, logopeda, psycholog, wsparcie dla dzieci z niepełnosprawnościami i zagrożonych wykluczeniem)
- 11) Rozwój współpracy międzyszkolnej i międzynarodowej (np. wymiany, projekty edukacyjne, partnerstwa szkół)
- 12) Wprowadzanie innowacyjnych metod nauczania (np. nauczanie projektowe, kreatywne, wykorzystanie nowych technologii i narzędzi cyfrowych)
- 13) Wzmacnianie współpracy szkoły z rodziną (np. warsztaty dla rodziców, wspólne inicjatywy, aktywne włączanie rodziców w życie szkoły)
- 14) Rozwój doradztwa zawodowego (np. zajęcia planowania kariery, spotkania z pracodawcami, poznawanie zawodów)
- 15) Wspieranie edukacji prozdrowotnej i społecznej (np. zdrowy styl życia, relacje społeczne, przeciwdziałanie uzależnieniom)

S5. Rozwój oferty kulturalnej i sportowej

- 1) Modernizacja i doposażenie infrastruktury sportowej (sale sportowe, boiska przy szkołach, sprzęt sportowy)
- 2) Modernizacja i rozwój ogólnodostępnych obiektów sportowych (boiska typu „Orlik”, boiska do piłki nożnej, siłownie plenerowe, miejsca aktywności)
- 3) Budowa bieżni lekkoatletycznej, skateparku
- 4) Rozwój infrastruktury rekreacyjnej na terenach wiejskich (place zabaw, strefy aktywności, miejsca spotkań w sołectwach)
- 5) Zagospodarowanie terenów nad wodą i tworzenie oraz rozwój terenów rekreacyjnych (np. miejsca piknikowe, altany, miejsca ogniskowe, ścieżki spacerowe, plaże, pomosty)
- 6) Modernizacja i doposażenie instytucji kultury (GOK, biblioteki – sprzęt, sale warsztatowe, zaplecze techniczne)
- 7) Rozwój i budowa nowych świetlic wiejskich jako lokalnych centrów aktywności (zagospodarowanie terenu wokół obiektów, remonty, wyposażenie, dostęp do sprzętu multimedialnego)
- 8) Tworzenie przestrzeni dedykowanych młodzieży (np. strefy spotkań, miejsca aktywności, przestrzenie kreatywne)
- 9) Zapewnienie dostępności obiektów kultury (dostosowanie dla osób z niepełnosprawnościami)
- 10) Rozwój oferty dla młodzieży (np. zajęcia nowoczesne: multimedia, fotografia, muzyka, e-sport, warsztaty kreatywne, inne)
- 11) Organizacja zajęć sportowych i rekreacyjnych (np. turnieje, treningi, zajęcia dla dzieci, młodzieży i seniorów)

- 12) Rozwój zajęć aktywizujących seniorów (np. gimnastyka, nordic walking, zajęcia ruchowe, inne)
- 13) Wspieranie inicjatyw edukacyjno-kulturalnych w przestrzeni publicznej (np. warsztaty plenerowe, wydarzenia lokalne)
- 14) Włączanie mieszkańców w tworzenie oferty (np. współorganizacja zajęć, inicjatywy oddolne)
- 15) Realizacja projektów opartych na lokalnym dziedzictwie (np. tradycje kulinarne, rękodzieło, historia gminy)
- 16) Tworzenie i rozwój miejsc prezentujących historię (np. izby pamięci, wystawy lokalne)
- 17) Organizacja wydarzeń promujących lokalną tradycję (np. dożynki, festyny tematyczne, wydarzenia z udziałem KGW)
- 18) Wykorzystanie dziedzictwa w turystyce (np. wydarzenia, produkty lokalne, trasy tematyczne)
- 19) Wspieranie lokalnych twórców i animatorów kultury (warsztaty, prezentacje, promocja działalności)
- 20) Doposażenie zespołów i grup lokalnych (sprzęt, stroje, instrumenty) i rozwój amatorskiego ruchu artystycznego (zespoły, grupy teatralne, muzyczne)

S6. Wzmacnianie partycypacji społecznej

- 1) Utrzymanie aktualnych i rozwój dodatkowych form konsultacji społecznych i narzędzi angażowania mieszkańców (np. ankiety online, konsultacje inwestycji, konsultacje planowanych projektów)
- 2) Włączanie mieszkańców (zwłaszcza młodzież) w planowanie i realizację działań gminy (np. współtworzenie projektów lokalnych)
- 3) Rozwój komunikacji gmina–mieszkańcy (np. media społecznościowe, newsletter, system powiadomień SMS)
- 4) Rozwój e-administracji
- 5) Rozwój elektronicznych kanałów komunikacji (np. e-doręczenia, aplikacje mobilne, platformy kontaktu z mieszkańcami)
- 6) Wdrażanie systemów monitorowania jakości usług publicznych (np. wskaźniki jakości, czas obsługi spraw)
- 7) Prowadzenie badań satysfakcji mieszkańców (np. cykliczne ankiety, badania opinii o usługach publicznych)
- 8) Podnoszenie kompetencji pracowników urzędu (szkolenia, kursy, studia)
- 9) Rozwój kompetencji cyfrowych i analitycznych (np. obsługa systemów IT, analiza danych)
- 10) Wdrażanie nowoczesnych metod zarządzania w jednostkach samorządowych (np. zarządzanie projektami, planowanie strategiczne)
- 11) Budowanie kultury organizacyjnej opartej na współpracy (np. praca zespołowa, komunikacja wewnętrzna)

- 12) Wymiana doświadczeń i dobrych praktyk (np. współpraca z innymi samorządami, szkolenia zewnętrzne)

CEL 4. INFRASTRUKTURA, PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO (P)

P1. Rozwój infrastruktury drogowej i transportowej

- 1) Budowa, przebudowa i modernizacja dróg (poprawa nawierzchni, odwodnienia), także we współpracy z samorządami wyższego szczebla
- 2) Rozwój infrastruktury pieszej i rowerowej (budowa ścieżek rowerowych, chodników, ciągów pieszo-rowerowych wzdłuż dróg)
- 3) Tworzenie spójnej sieci tras rekreacyjnych (ścieżki piesze, rowerowe i dydaktyczne łączące jeziora, tereny rekreacyjne, świetlice, obiekty sportowe i miejsca dziedzictwa)
- 4) Budowa ciągów pieszo-rowerowych łączących kluczowe elementy infrastruktury (np. szkoły, obiekty sportowe, tereny nad wodą, miejsca spotkań mieszkańców)
- 5) Rozwój infrastruktury wspierającej mobilność lokalną (np. miejsca postojowe dla rowerów, punkty wypożyczania rowerów – w tym elektrycznych, miejsca obsługi turystów)
- 6) Wprowadzanie rozwiązań transportowych dla osób o ograniczonej mobilności (np. gminny transport dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami – dojazdy do lekarza, urzędu, instytucji publicznych)
- 7) Wspieranie rozwoju transportu zbiorowego i powiązań zewnętrznych (np. utrzymanie i rozwój połączeń autobusowych z Ełkiem i innymi ośrodkami)
- 8) Współpraca z gminami sąsiednimi w zakresie planowania infrastruktury komunikacyjnej (np. wspólne trasy rowerowe, połączenia drogowe, projekty ponadlokalne)
- 9) Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego (przejścia dla pieszych, oznakowanie, progi zwalniające, doświetlenie miejsc niebezpiecznych)
- 10) Rozwój infrastruktury towarzyszącej (np. parkingi przy szkołach, urzędach i terenach rekreacyjnych, zatoki autobusowe)
- 11) Budowa i modernizacja małej infrastruktury przy drogach (np. ławki, kosze na śmieci, oświetlenie, miejsca odpoczynku dla pieszych i rowerzystów)
- 12) Budowa, przebudowa, remont mostów w ciągu dróg gminnych

P2. Rozwój infrastruktury technicznej

- 1) Modernizacja i rozbudowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej (podłączanie nowych miejscowości, rozbudowa sieci w obszarach rozwojowych)
- 2) Budowa, modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków (zwiększenie przepustowości, poprawa efektywności oczyszczania)

- 3) Modernizacja i rozbudowa stacji uzdatniania wody (poprawa jakości wody, dostosowanie do nowych potrzeb mieszkańców)
- 4) Rozwój przydomowych oczyszczalni ścieków na obszarach rozproszonej zabudowy
- 5) Budowa i wykorzystanie odnawialnych źródeł energii do eksploatacji infrastruktury technicznej (np. przy stacjach uzdatniania i oczyszczalniach)
- 6) Poprawa bezpieczeństwa dostaw wody (np. systemy awaryjne, zbiorniki zapasowe, modernizacja sieci przesyłowych)
- 7) Promocja racjonalnego zużycia wody (kampanie informacyjne, działania edukacyjne dla mieszkańców i rolników)
- 8) Wdrażanie rozwiązań ograniczających straty wody (np. monitoring sieci, wykrywanie wycieków, modernizacja instalacji)
- 9) Monitoring jakości wody i stanu infrastruktury (np. systemy kontroli jakości, bieżąca diagnostyka sieci)
- 10) Rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej (dostęp do internetu szerokopasmowego w każdej miejscowości, światłowód w miejscowościach i na terenach inwestycyjnych)
- 11) Rozwój systemów odprowadzania wód opadowych na wybranych obszarach (np. kanalizacja deszczowa, rowy odwadniające, przeciwdziałanie podtopieniom)
- 12) Rozwój infrastruktury gospodarki odpadami (np. PSZOK, selektywna zbiórka odpadów, poprawa systemu odbioru odpadów)
- 13) Współpraca z operatorami sieci (np. energetyka, telekomunikacja) w zakresie rozwoju infrastruktury
- 14) Zapewnienie ciągłości i niezawodności usług infrastrukturalnych (np. modernizacja systemów, zabezpieczenia awaryjne)
- 15) Wdrażanie nowoczesnych systemów zarządzania infrastrukturą (np. cyfrowe systemy monitoringu, zarządzanie siecią)

P3. Planowanie przestrzenne i rozwój osadnictwa

- 1) Aktywne prowadzenie polityki przestrzennej w oparciu o plan ogólny gminy (wyznaczanie kierunków rozwoju zabudowy, terenów inwestycyjnych)
- 2) Tworzenie i aktualizacja dokumentów planistycznych (plan ogólny, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego – zgodnie z potrzebami mieszkańców i zmianami prawnymi)
- 3) Zapewnienie spójności dokumentów strategicznych i planistycznych (powiązanie strategii, planów przestrzennych i inwestycji)
- 4) Wykorzystanie narzędzi cyfrowych w planowaniu (np. e-usługi planistyczne, dostęp mieszkańców do informacji przestrzennej)
- 5) Podnoszenie kompetencji kadry samorządowej (np. szkolenia z planowania przestrzennego, zarządzania rozwojem)
- 6) Uwzględnianie zmian klimatu w planowaniu (przeciwdziałanie skutkom suszy, ochrona zasobów wodnych, retencja)

- 7) Wyznaczanie i przygotowanie terenów pod zabudowę mieszkaniową (działki budowlane w pobliżu infrastruktury i usług)
- 8) Wspieranie rozwoju budownictwa jednorodzinnego (atrakcyjne tereny dla nowych mieszkańców, szczególnie w kontekście bliskości Ełku)
- 9) Ograniczanie rozpraszania zabudowy (koncentracja nowych inwestycji w istniejących miejscowościach)
- 10) Racjonalne wykorzystanie terenów już uzbrojonych (zabudowa w zasięgu infrastruktury technicznej i społecznej)
- 11) Tworzenie spójnych układów osadniczych (integracja nowych osiedli z istniejącą zabudową)
- 12) Rozwój zabudowy w atrakcyjnych lokalizacjach (w pobliżu terenów rekreacyjnych i przyrodniczych, z zachowaniem ładu przestrzennego)
- 13) Koordynacja rozwoju mieszkaniowego z infrastrukturą (drogi, szkoły, usługi publiczne)
- 14) Ochrona walorów krajobrazowych (ograniczenia zabudowy w obszarach cennych przyrodniczo)
- 15) Aktywne zarządzanie nieruchomościami gminnymi (scalanie gruntów, przygotowanie terenów pod inwestycje, zamiany działek)
- 16) Ochrona gruntów rolnych o wysokiej jakości (ograniczenie przekształcania na cele budowlane)
- 17) Wspieranie adaptacji istniejących obiektów (wykorzystanie pustostanów i terenów zdegradowanych) i zachęcanie do ich zagospodarowania (inwestycje prywatne, rewitalizacja)
- 18) Współpraca z gminami sąsiednimi w zakresie planowania przestrzennego (spójne kierunki rozwoju, powiązania funkcjonalne)

P4. Poprawa jakości przestrzeni publicznych

- 1) Wykorzystanie Gminnego Programu Rewitalizacji jako narzędzia kształtowania przestrzeni (wskazywanie obszarów zdegradowanych i planowanie działań naprawczych)
- 2) Rewitalizacja zdegradowanych obszarów (centra miejscowości, przestrzenie zaniedbane w sołectwach)
- 3) Przebudowa, remont i modernizacja przestrzeni publicznych (np. place, skwery, centra wsi)
- 4) Zachęcanie do adaptacji obiektów opuszczonych i zabytkowych (np. na cele usługowe, społeczne, turystyczne)
- 5) Ochrona i kształtowanie krajobrazu kulturowego (np. zachowanie charakteru miejscowości, elementów historycznych i tradycyjnych)
- 6) Rozwój małej infrastruktury (np. ławki, kosze na śmieci, oświetlenie, zieleń, elementy małej architektury)

- 7) Poprawa estetyki miejscowości (np. uporządkowanie przestrzeni, spójna identyfikacja wizualna, nasadzenia zieleni)
- 8) Dostosowanie budynków użyteczności publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (np. windy, podjazdy, dostępność urzędu, szkół i instytucji)
- 9) Likwidacja barier architektonicznych (chodniki, przejścia, dostęp do obiektów publicznych)
- 10) Poprawa bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej (monitoring, oświetlenie, zagospodarowanie miejsc problemowych)
- 11) Poprawa bezpieczeństwa w rejonach infrastruktury transportowej (drogi o dużym natężeniu ruchu)
- 12) Zachęcanie do inwestowania w obiekty opuszczone i zdegradowane (np. ulgi, wsparcie adaptacji budynków na działalność gospodarczą lub społeczną)
- 13) Wspieranie zagospodarowania prywatnych przestrzeni wpływających na estetykę gminy (np. elewacje, ogrodzenia, otoczenie budynków)

P5. Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu

- 1) Ochrona bioróżnorodności (zachowanie siedlisk, ochrona gatunków, działania ochronne na terenach cennych przyrodniczo)
- 2) Ochrona walorów krajobrazowych gminy (jeziora, tereny zielone, krajobraz rolniczy i otwarte przestrzenie)
- 3) Odtwarzanie i wzmacnianie naturalnych ekosystemów (renaturyzacja terenów, odbudowa siedlisk przyrodniczych)
- 4) Prowadzenie analiz i monitoringu środowiska (np. inwentaryzacje przyrodnicze, monitoring jakości środowiska)
- 5) Kanalizowanie ruchu turystycznego (np. wyznaczanie tras, ścieżek, punktów dostępu do jezior i terenów rekreacyjnych)
- 6) Tworzenie infrastruktury ograniczającej presję na środowisko (pomosty, wyznaczone kąpieliska, miejsca odpoczynku, parkingi buforowe)
- 7) Ochrona terenów szczególnie wrażliwych (ograniczanie dostępu do wybranych obszarów przyrodniczych)
- 8) Edukacja ekologiczna turystów i mieszkańców (zasady korzystania z przyrody, ochrona jezior i lasów)
- 9) Zwiększanie retencji wody (mała retencja, zbiorniki wodne, zatrzymywanie wody w krajobrazie)
- 10) Rozwój mikroretencji (oczka wodne, zbiorniki przy gospodarstwach, systemy retencyjne)
- 11) Zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych (systemy gromadzenia i wykorzystania deszczówki)
- 12) Monitoring zagrożeń klimatycznych (np. susza, intensywne opady)

- 13) Wdrażanie działań adaptacyjnych (np. przeciwdziałanie skutkom suszy, ochrona zasobów wodnych)
- 14) Edukacja rolników w zakresie ochrony środowiska (racjonalne nawożenie, ograniczenie chemizacji, ochrona wód)
- 15) Promowanie praktyk rolniczych przyjaznych środowisku (np. rolnictwo ekologiczne, retencja wody na gruntach rolnych)
- 16) Ograniczanie negatywnego wpływu rolnictwa na środowisko (np. ochrona gleb, ograniczenie spływu zanieczyszczeń do wód)
- 17) Rozwój terenów zielonych (np. nasadzenia drzew, zieleńce, ochrona istniejącej zieleni, zieleń przy drogach)
- 18) Prowadzenie działań informacyjnych i edukacyjnych (np. kampanie ekologiczne, działania w szkołach i sołectwach)
- 19) Współpraca z instytucjami i samorządami w zakresie ochrony środowiska (np. projekty klimatyczne, działania regionalne)
- 20) Wzmacnianie świadomości ekologicznej mieszkańców
- 21) Prowadzenie analiz techniczno-ekonomicznych gospodarowania ściekami.

P6. Rozwój infrastruktury energetycznej i efektywności energetycznej

- 1) Termomodernizacja budynków publicznych
- 2) Modernizacja systemów grzewczych budynków publicznych
- 3) Poprawa efektywności energetycznej oświetlenia (modernizacja oświetlenia wewnętrznego i zewnętrznego)
- 4) Wspieranie termomodernizacji budynków mieszkalnych (programy dotacyjne, doradztwo dla mieszkańców)
- 5) Rozwój instalacji OZE w budynkach publicznych
- 6) Wspieranie rozwoju energetyki prosumenckiej (instalacje mieszkańców i przedsiębiorców)
- 7) Wspieranie wykorzystania lokalnych zasobów energetycznych (biomasa, biogazownie rolnicze)
- 8) Modernizacja i rozbudowa sieci energetycznych (we współpracy z operatorami – poprawa jakości i stabilności dostaw energii)
- 9) Rozwój lokalnych systemów energetycznych (np. klastry energii, wspólnoty energetyczne)
- 10) Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego gminy (np. systemy awaryjne, zasilanie rezerwowe w obiektach publicznych)
- 11) Modernizacja oświetlenia ulicznego (w tym: inteligentne sterowanie, redukcja zużycia energii)
- 12) Rozwój infrastruktury ładowania pojazdów elektrycznych (np. punkty ładowania przy urzędach, obiektach publicznych, terenach rekreacyjnych)
- 13) Wdrażanie niskoemisyjnych rozwiązań transportowych (np. pojazdy elektryczne w jednostkach gminnych)

- 14) Wdrażanie systemów zarządzania energią (np. monitoring zużycia energii w budynkach publicznych)
- 15) Promowanie efektywności energetycznej (np. kampanie informacyjne, doradztwo dla mieszkańców i przedsiębiorców)
- 16) „Gmina Kalinowo – centrum zielonej energii” – budowa systemu samowystarczalności energetycznej gminy we współpracy z podmiotami publicznymi i prywatnymi poprzez wykorzystanie różnorodnych OZE i budowę infrastruktury odbioru i magazynowania energii

P7. Rozwój infrastruktury administracji i bezpieczeństwa

- 1) Doposażenie i rozwój infrastruktury jednostek OSP (modernizacja remiz, zakup pojazdów i sprzętu ratowniczego)
- 2) Wzmacnianie systemu reagowania kryzysowego (współpraca OSP, policji, służb medycznych i administracji)
- 3) Rozwój systemów zarządzania kryzysowego (procedury reagowania, plany ewakuacji, ćwiczenia służb)
- 4) Zwiększanie odporności gminy na sytuacje nadzwyczajne (awarie, klęski żywiołowe, zagrożenia zdrowotne)
- 5) Współpraca w zakresie przeciwdziałania zagrożeniom zdrowotnym (np. epidemie, sytuacje kryzysowe)
- 6) Szkolenia dla służb ratowniczych i administracji (działania kryzysowe, pierwsza pomoc, zarządzanie sytuacjami zagrożeń)
- 7) Współpraca z policją w zakresie działań prewencyjnych (zwiększenie patroli, działania profilaktyczne)
- 8) Inwentaryzacja i rozwój infrastruktury schronienia (np. identyfikacja obiektów mogących pełnić funkcję schronów i miejsc ewakuacji)
- 9) Adaptacja budynków publicznych na potrzeby sytuacji kryzysowych (np. miejsca czasowego schronienia)
- 10) Tworzenie lokalnych punktów bezpieczeństwa (np. miejsca zbiórki, punkty informacyjne w sytuacjach kryzysowych)
- 11) Rozwój systemów alarmowania mieszkańców (np. SMS, aplikacje, syreny ostrzegawcze)
- 12) Budowa i modernizacja zaplecza technicznego gminy (obiekty garażowe, magazyny sprzętu komunalnego)
- 13) Rozwój infrastruktury gospodarki komunalnej (zaplecze dla pojazdów i sprzętu technicznego)
- 14) Modernizacja budynków administracji publicznej (urząd, jednostki organizacyjne – poprawa funkcjonalności)

4.2. Priorytetowe kierunki działań

Wyznaczenie kierunków priorytetowych stanowi kluczowy element operacjonalizacji Strategii rozwoju gminy Kalinowo. Ich identyfikacja wynika z potrzeby skoncentrowania działań rozwojowych na tych obszarach, które mają największy potencjał wpływu na osiągnięcie przyjętej wizji oraz realizację celów strategicznych. W warunkach ograniczonych zasobów finansowych i organizacyjnych samorządu, szczególnego znaczenia nabiera selektywne podejście do polityki rozwojowej, polegające na ukierunkowaniu interwencji na działania o najwyższej efektywności oraz zdolności do generowania trwałych impulsów rozwojowych.

W przypadku gminy Kalinowo podejście to ma szczególne znaczenie ze względu na konieczność jednoczesnego reagowania na zidentyfikowane problemy rozwojowe – w tym ograniczoną liczbę miejsc pracy, odpływ mieszkańców, niską dynamikę gospodarczą – oraz wykorzystania pojawiających się szans, związanych przede wszystkim z poprawą dostępności transportowej, procesami suburbanizacji oraz dostępnością terenów inwestycyjnych. Skoncentrowanie działań w kluczowych obszarach pozwala na osiągnięcie efektu skali, zwiększenie skuteczności interwencji publicznych oraz realne oddziaływanie na długofalowy rozwój społeczno-gospodarczy gminy.

Wybrane kierunki priorytetowe tworzą spójny i komplementarny mechanizm rozwojowy, odpowiadający zarówno na kluczowe problemy gminy, jak i wykorzystujący jej najważniejsze potencjały. Punktem wyjścia jest strukturalna słabość lokalnej gospodarki, przejawiająca się ograniczoną liczbą miejsc pracy, niskim poziomem dochodów oraz odpływem młodych mieszkańców. Jednocześnie gmina znajduje się w sytuacji pojawienia się silnych impulsów rozwojowych, związanych z poprawą dostępności transportowej (droga S61), procesami suburbanizacji Ełku oraz dostępnością terenów inwestycyjnych.

W tym kontekście kluczowe znaczenie ma uruchomienie mechanizmu wzrostu opartego na trzech wzajemnie powiązanych filarach: gospodarczym, osiedleńczym i jakości życia. Kierunki G1 Przygotowanie i rozwój terenów inwestycyjnych i G2 Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości lokalnej odpowiadają za budowę lokalnej bazy ekonomicznej poprzez tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości oraz przyciągania inwestorów zewnętrznych. Stanowią one fundament dla generowania miejsc pracy oraz zatrzymywania dochodów na terenie gminy.

Równoległe kierunek P3 Planowanie przestrzenne i rozwój osadnictwa wzmacnia funkcję osiedleńczą gminy, umożliwiając wykorzystanie procesów suburbanizacyjnych. Napływ nowych mieszkańców zwiększa popyt na usługi, wzmacnia lokalny rynek pracy oraz poprawia sytuację demograficzną. Warunkiem trwałości tego procesu jest jednak zapewnienie odpowiedniej jakości życia, co realizowane jest poprzez kierunki T1 Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej i T2 Tworzenie i rozwój produktów turystycznych, odpowiadające za rozwój infrastruktury rekreacyjnej i oferty czasu wolnego oraz P5 Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu, który zabezpiecza wysoką jakość środowiska przyrodniczego – jednego z kluczowych atutów gminy.

W rezultacie wybrane kierunki tworzą układ naczyń połączonych: rozwój gospodarczy generuje miejsca pracy, rozwój osiedleńczy dostarcza mieszkańców i pracowników, a wysoka jakość życia i środowiska zapewnia trwałość tych procesów. Uzupełniająco rozwój turystyki stanowi dodatkowe źródło dochodów i wzmacnia atrakcyjność gminy. Taka konfiguracja pozwala osiągnąć efekt synergii i realnie wpłynąć na zmianę trajektorii rozwojowej gminy.

G1. Przygotowanie i rozwój terenów inwestycyjnych

Kierunek ten stanowi jeden z najważniejszych elementów budowania podstaw ekonomicznych rozwoju gminy. Przygotowanie terenów inwestycyjnych, w szczególności w rejonie węzła S61, umożliwia aktywne włączenie gminy w ponadlokalne procesy gospodarcze oraz przyciąganie inwestorów zewnętrznych.

Dzięki poprawie dostępności komunikacyjnej gmina zyskuje przewagę lokalizacyjną, która – przy odpowiednim przygotowaniu terenów (uzbrojenie, planowanie przestrzenne, uproszczenie procedur) – może zostać wykorzystana do rozwoju funkcji logistycznych, usługowych i produkcyjnych. Skutkuje to tworzeniem nowych miejsc pracy oraz zwiększeniem wpływów do budżetu gminy.

Kierunek ten ma silne oddziaływanie na inne obszary rozwoju. Generowanie miejsc pracy zwiększa atrakcyjność osiedleńczą (P3), sprzyja rozwojowi przedsiębiorczości lokalnej (G2) oraz ogranicza odpływ mieszkańców. Jednocześnie rozwój inwestycyjny zwiększa popyt na usługi lokalne i infrastrukturę, co przekłada się na rozwój całego systemu społeczno-gospodarczego gminy.

G2. Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości lokalnej

Kierunek ten koncentruje się na wzmacnianiu lokalnej aktywności gospodarczej oraz budowie trwałych podstaw ekonomicznych gminy. Wsparcie przedsiębiorczości obejmuje zarówno rozwój istniejących firm, jak i tworzenie warunków dla powstawania nowych działalności, szczególnie w sektorach usług lokalnych, turystyki oraz przetwórstwa.

Znaczenie tego kierunku wynika z potrzeby zwiększenia liczby miejsc pracy oraz poprawy poziomu dochodów mieszkańców. Rozwój lokalnych przedsiębiorstw pozwala na zatrzymywanie kapitału w gminie oraz zmniejszenie zależności od zewnętrznych rynków pracy.

Kierunek ten ma również istotne znaczenie dla funkcjonowania innych obszarów rozwoju. Lokalne firmy tworzą zaplecze usługowe dla mieszkańców i turystów, wspierają rozwój produktów turystycznych (T2) oraz korzystają z efektów rozwoju infrastruktury i napływu ludności. W powiązaniu z kierunkiem G1 tworzy spójny system rozwoju gospodarczego, łączący inwestycje zewnętrzne z potencjałem lokalnym.

P3. Planowanie przestrzenne i rozwój osadnictwa

Kierunek ten odpowiada za kształtowanie struktury przestrzennej gminy oraz wykorzystanie procesów suburbanizacyjnych związanych z oddziaływaniem Ełku. Poprzez odpowiednie planowanie przestrzenne oraz przygotowanie terenów pod zabudowę mieszkaniową gmina może aktywnie przyciągać nowych mieszkańców.

Rozwój funkcji osiedleńczej ma kluczowe znaczenie dla stabilizacji demograficznej oraz zwiększenia potencjału dochodowego gminy. Napływ mieszkańców generuje popyt na usługi, wspiera rozwój przedsiębiorczości oraz wzmacnia lokalny rynek pracy.

Kierunek ten oddziałuje również na inne obszary rozwoju. Wzrost liczby mieszkańców zwiększa zasadność inwestycji w infrastrukturę, usługi i przestrzeń publiczną, a jednocześnie

wymaga zachowania ładu przestrzennego i wysokiej jakości środowiska. W powiązaniu z kierunkami gospodarczymi (G1, G2) oraz społecznymi i rekreacyjnymi (T1, T2) tworzy podstawę dla zrównoważonego i trwałego rozwoju gminy.

T1. Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej

Kierunek ten odgrywa istotną rolę w budowaniu jakości życia mieszkańców oraz atrakcyjności gminy jako miejsca zamieszkania i wypoczynku. Rozwój infrastruktury rekreacyjnej – obejmującej m.in. tereny wypoczynkowe, ścieżki rowerowe, miejsca spotkań czy obiekty sportowe – bezpośrednio wpływa na codzienne funkcjonowanie mieszkańców, zwiększając dostęp do aktywności fizycznej i społecznej.

Z punktu widzenia rozwoju gospodarczego kierunek ten pełni funkcję wspierającą. Poprawa jakości przestrzeni i dostępności infrastruktury czasu wolnego zwiększa atrakcyjność osiedleńczą gminy, co sprzyja napływowi nowych mieszkańców oraz zatrzymywaniu obecnych. Ma to szczególne znaczenie w kontekście konkurencji o mieszkańców w obszarze oddziaływania Ełku.

Jednocześnie infrastruktura rekreacyjna stanowi bazę dla rozwoju turystyki, umożliwiając tworzenie i rozwój produktów turystycznych oraz wydłużenie czasu pobytu odwiedzających. W efekcie kierunek ten wzmacnia zarówno funkcje społeczne, jak i gospodarcze, oddziałując pośrednio na rozwój usług lokalnych, przedsiębiorczości oraz integrację społeczną mieszkańców.

T2. Tworzenie i rozwój produktów turystycznych

Kierunek ten odpowiada za bezpośrednie wykorzystanie potencjału środowiskowego i kulturowego gminy w wymiarze gospodarczym. Rozwój produktów turystycznych – takich jak oferty agroturystyczne, turystyka aktywna, wydarzenia lokalne czy produkty oparte na dziedzictwie – pozwala na generowanie dodatkowych źródeł dochodu dla mieszkańców oraz rozwój sektora usług.

W przeciwieństwie do infrastruktury, która pełni rolę warunkującą, produkty turystyczne stanowią element bezpośrednio tworzący wartość ekonomiczną. Ich rozwój sprzyja powstawaniu nowych podmiotów gospodarczych oraz dywersyfikacji dochodów, szczególnie na obszarach o dominującej funkcji rolniczej.

Kierunek ten wzmacnia także atrakcyjność wizerunkową gminy, zwiększając jej rozpoznawalność oraz przyciągając zarówno turystów, jak i potencjalnych nowych mieszkańców. W powiązaniu z kierunkiem T1 oraz działaniami w zakresie ochrony środowiska (P5) tworzy spójny system rozwoju turystyki, który oddziałuje na rozwój lokalnej gospodarki, rynek pracy oraz jakość życia mieszkańców.

P5. Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu

Kierunek ten pełni funkcję zabezpieczającą i wzmacniającą dla całego systemu rozwojowego gminy. Wysoka jakość środowiska przyrodniczego stanowi jeden z kluczowych atutów gminy, warunkujący zarówno rozwój turystyki, jak i atrakcyjność osiedleńczą.

Działania w tym zakresie obejmują m.in. poprawę jakości powietrza, gospodarkę odpadami, ochronę zasobów wodnych oraz adaptację do zmian klimatu. Ich realizacja wpływa bezpośrednio na jakość życia mieszkańców oraz ogranicza ryzyka środowiskowe.

Kierunek ten ma charakter horyzontalny – wspiera realizację wszystkich pozostałych kierunków. Bez zachowania wysokiej jakości środowiska rozwój turystyki (T1, T2) traci podstawy, a atrakcyjność osiedleńczą (P3) ulega osłabieniu. Jednocześnie działania prośrodowiskowe mogą generować nowe obszary aktywności gospodarczej, np. w zakresie zielonej energii czy gospodarki obiegu zamkniętego.

5. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej, zasady kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej

Zgodnie z Ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 1153, 1436, z 2026 r. poz. 252) elementem Strategii jest model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy. W sposób graficzny i tekstowy prezentuje docelowy układ elementów składowych przestrzeni:

- struktura sieci osadniczej wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych,
- system powiązań przyrodniczych,
- główne korytarze i elementy sieci transportowych, w tym pieszych i rowerowych,
- główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej.

Strategia zawiera również ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie zgodnie z art. 10e) ust. 3 p. 5 powyższej ustawy.

5.1. Dokumenty planistyczne

Wojewódzki Plan Zagospodarowania Przestrzennego

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego wskazuje gminę Kalinowo jako obszar o istotnych potencjałach przyrodniczych, rolniczych, wodnych i turystycznych, ale jednocześnie jako teren wymagający wzmocnienia spójności społeczno-gospodarczej.

Najważniejsze ustalenia i wskazania Planu dotyczące gminy Kalinowo.

Potencjał rolniczy i agroekologiczny

Gmina położona jest na obszarze sprzyjającym rozwojowi rolnictwa, w tym produkcji opartej na zasobach środowiskowych i jakości przestrzeni rolniczej. Oznacza to potrzebę dalszego wzmocnienia funkcji rolniczej, ale także jej uzupełniania o przetwórstwo lokalne, krótkie łańcuchy dostaw, produkty regionalne oraz usługi powiązane z rolnictwem.

Zasoby wodne i gospodarka wodna

Plan wskazuje na znaczenie terenów o wysokim potencjale wodnym, predysponowanych do rozwoju turystyki wodnej i nawodnej, gospodarki rybackiej oraz działań związanych z ochroną zasobów wodnych. Wśród przedsięwzięć dotyczących gminy wymieniono odtworzenie i kształtowanie przekroju podłużnego i poprzecznego oraz układu poziomego koryta rzeki Przepiórka na odcinku obejmującym m.in. Stożne, Borzyny, Dudki, Grądzkie Ełckie i Kalinowo. Działania te powinny być wiązane z retencją, ochroną stosunków wodnych oraz adaptacją do zmian klimatu.

Zasoby leśne i potencjał gospodarki drewnem

Obszar gminy znajduje się w zasięgu nadleśnictw charakteryzujących się wysokimi możliwościami pozyskania drewna. Z jednej strony tworzy to warunki do rozwoju usług

leśnych, przetwórstwa drewna i lokalnej przedsiębiorczości, z drugiej wymaga zachowania funkcji ekologicznych, krajobrazowych i rekreacyjnych lasów.

Infrastruktura techniczna o znaczeniu ponadlokalnym

Przez obszar gminy przewidziano przebieg ważnych elementów infrastruktury technicznej. Plan wskazuje m.in. budowę gazociągu wysokiego ciśnienia DN700 Polska–Litwa, obejmującego gminę Kalinowo (już zrealizowano) oraz planowane nowe połączenie kablowe 220 kV Ełk Bis–granica RP (w trakcie realizacji).

Dostępność komunikacyjna

Kalinowo pozostaje powiązane z układem regionalnym m.in. poprzez drogę wojewódzką nr 661 Cimochy–Kalinowo. W szerszym ujęciu znaczenie ma także bliskość Ełku jako ośrodka subregionalnego. Poprawa dostępności do usług, rynku pracy i transportu publicznego powinna być jednym z warunków przeciwdziałania peryferyzacji gminy.

Dziedzictwo kulturowe i turystyka aktywna

Istotnym zasobem rozwojowym jest Zespół Ełckiej Kolei Wąskotorowej, wskazywany w Planie jako element dziedzictwa techniki o znaczeniu kulturowym i turystycznym. Może on zostać silniej powiązany z ofertą turystyki krajoznawczej, rowerowej i rodzinnej. Znaczenie turystyczne gminy wzmacniają również planowane korytarze regionalnego systemu tras rowerowych, w tym przebieg przez Borzymy oraz powiązania w kierunku województwa podlaskiego.

Możliwość rozwoju funkcji lotniczej

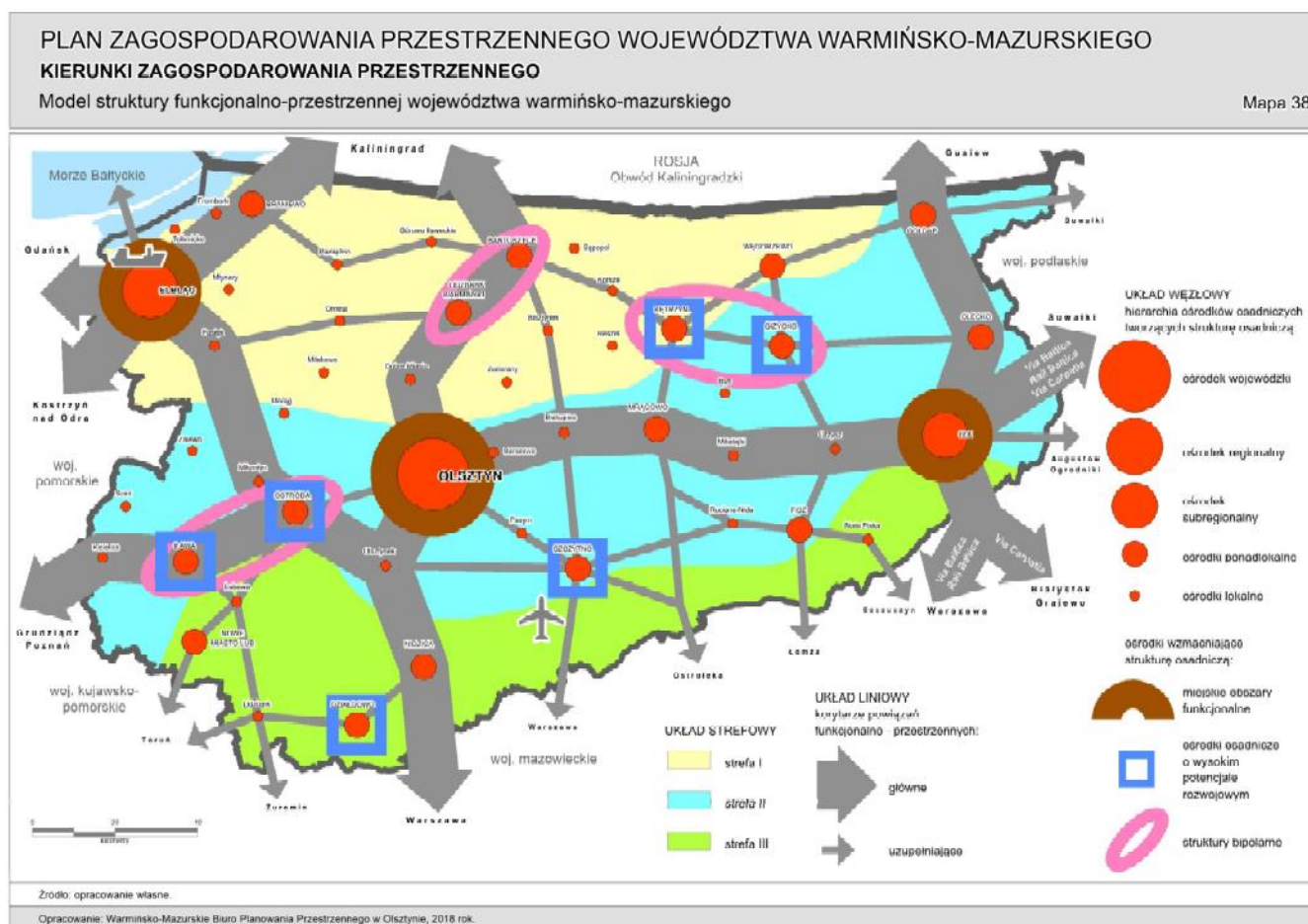
W Planie uwzględniono możliwość uruchomienia lokalnego lotniska w Pisanicy w ramach koncepcji „Odlotowa Polska Wschodnia”. Kierunek ten należy traktować jako potencjalną, długookresową rezerwę rozwojową, wymagającą odrębnych analiz ekonomicznych, środowiskowych i funkcjonalnych.

Wyzwania społeczne i demograficzne

Gmina została zaliczona do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją (OSI), gdzie kumulują się problemy społeczno-ekonomiczne, ograniczony dostęp do usług oraz niekorzystne procesy demograficzne, w tym defeminizacja.

Podsumowując, Plan wskazuje, że rozwój Gminy Kalinowo powinien opierać się na zrównoważonym wykorzystaniu lokalnych zasobów: rolniczych, wodnych, leśnych, krajobrazowych i kulturowych. Jednocześnie konieczne jest wzmacnianie powiązań gminy z Ełkiem, regionem i województwem podlaskim, tak aby ograniczać skutki peryferyjnego położenia i lepiej wykorzystywać szanse wynikające z ponadlokalnych inwestycji infrastrukturalnych oraz rozwoju turystyki.

Rysunek 6. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa warmińsko-mazurskiego

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Gminne dokumenty planistyczne

SUiKZP

Gmina posiada Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kalinowo uchwalone w roku 2014. Zapisy SUiKZP częściowo pozostają aktualne, dając podstawę do kontynuacji niektórych kierunków rozwoju. Obecnie trwają prace nad Planem Ogólnym Gminy Kalinowo, mającym zastąpić Studium.

Cele polityki przestrzennej w SUiKZP koncentrują się na kształtowaniu ładu przestrzennego, ochronie walorów przyrodniczych i kulturowych oraz efektywnym wykorzystaniu zasobów. Wyróżniono dwie strefy funkcjonalne:

- Strefa A – dominacja funkcji rolniczej,
- Strefa B – funkcje rolnicze, turystyczne i rekreacyjne.

W strefie rolniczej priorytetem jest rozwój infrastruktury i komunikacji, utrzymanie oraz porządkowanie przestrzeni i wspieranie gospodarstw rolnych. Natomiast w strefie turystyczno-rekreacyjnej dodatkowo przewiduje się rozwój turystyki, nowe miejsca noclegowe, szlaki

wędrówek i wodne, wykorzystanie kolei wąskotorowej oraz ograniczanie uciążliwości produkcji rolnej.

W SUiKZP określono zróżnicowane kierunki rozwoju dla poszczególnych miejscowości, uwzględniające ich potencjał, położenie geograficzne oraz dotychczasowe funkcje gospodarcze. Dokument wskazywał na konieczność zachowania ładu przestrzennego, ochrony środowiska i walorów kulturowych przy jednoczesnym tworzeniu nowych możliwości rozwoju społeczno-gospodarczego.

Kalinowo, jako główny ośrodek gminny, pełni funkcje administracyjne i usługowe. Rozwój miejscowości powiązany jest z drogą ekspresową Via Baltica oraz przebiegiem drogi krajowej nr 16, co stwarza szanse na lokowanie działalności gospodarczej i usługowej, a także poprawę komunikacji z innymi ośrodkami regionu. Ważną miejscowością wspierającą jest Pisanica, gdzie przewiduje się rozwój funkcji usługowych i infrastrukturalnych, a także możliwość zagospodarowania terenów w sąsiedztwie dawnego lotniska.

Szczególne znaczenie dla gminy mają wsie o wysokim potencjale turystycznym i rekreacyjnym. Laski Wielkie, Łoje, Makosieje, Sypitki czy Golubie korzystają z atrakcyjnego położenia nad jeziorami i rzeką Legą, co sprzyja rozwojowi usług turystycznych, agroturystyki, rekreacji i sportów wodnych. Podobny kierunek wyznaczono dla Staczy, Jędrzejek, Skrzypek, Lisewa, Kucz czy Romot, gdzie obok tradycyjnego rolnictwa wspiera się funkcje rekreacyjne i turystyczne, zgodnie z potencjałem krajobrazowym i środowiskowym.

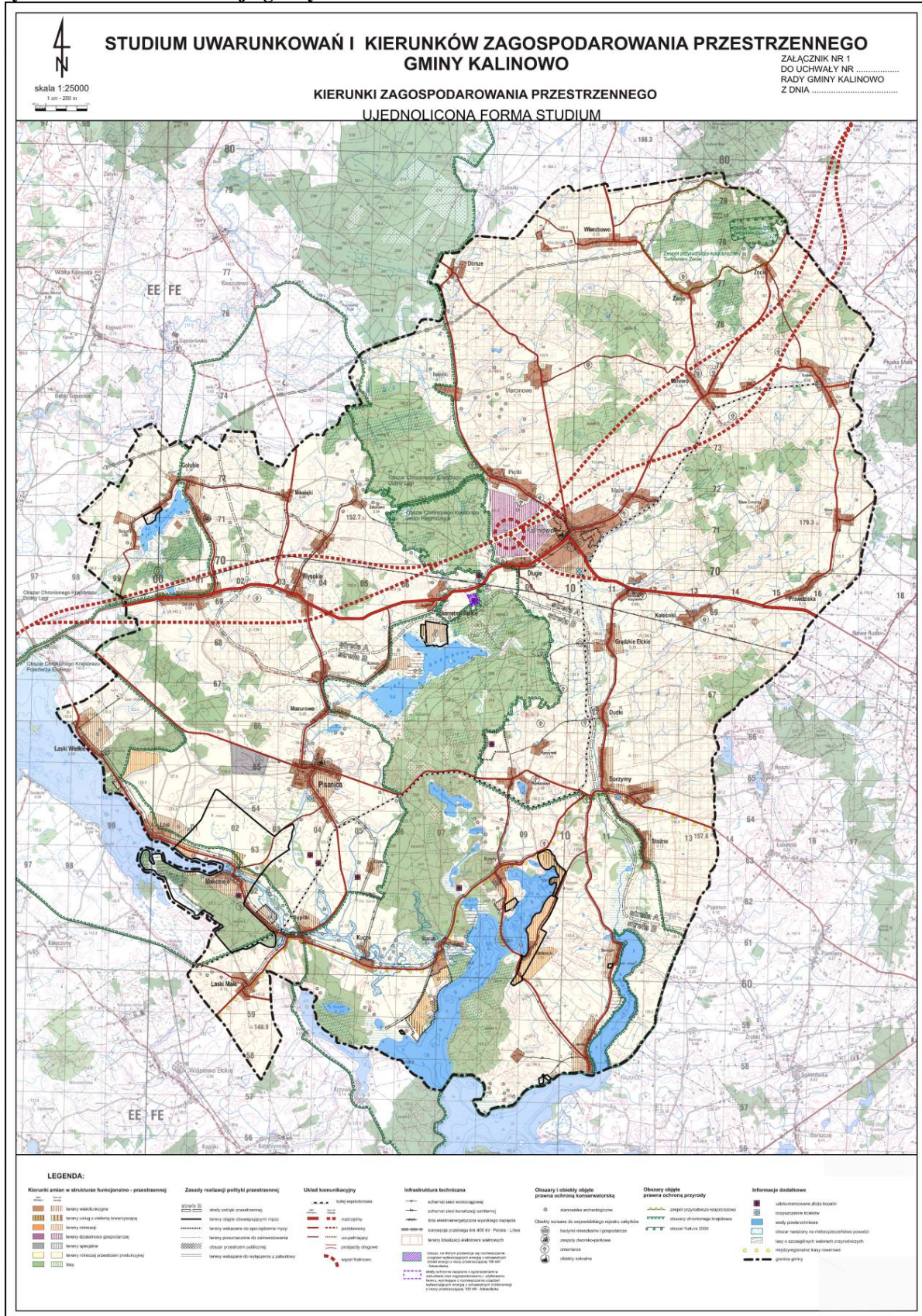
Wiele miejscowości zachowuje swój rolniczy charakter, odgrywając istotną rolę w gospodarce gminy. Dotyczy to m.in. Golubki, Wysokiego, Zaborowa, Długiego, Wierzbowa, Marcinowa, Turowa, Milewa, Giń i Piętek. Studium zakładało kontynuację działalności produkcyjnej z możliwością rozwoju zabudowy siedliskowej i usług podstawowych, przy jednoczesnym wspieraniu modernizacji gospodarstw rolnych.

Szczególną grupę stanowią tereny dawnych zespołów PGR. W tych lokalizacjach przewidziano stopniowe przekształcanie istniejących zabudowań na cele usługowe, przemysłowe, rekreacyjne lub mieszkaniowe, co miałyby na celu przywrócenie ich wartości użytkowej i aktywizację społeczno-gospodarczą.

Ważnym aspektem całej gminy są ograniczenia wynikające z ochrony środowiska i krajobrazu. W obszarach nadjeziornych oraz na terenach objętych ochroną przyrodniczą rozwój przestrzenny warunkowany jest wymogami dotyczącymi gospodarki wodno-ściekowej, ochrony walorów przyrodniczych oraz zachowania tradycyjnego charakteru zabudowy wiejskiej. Dzięki temu rozwój turystyki i rolnictwa miał odbywać się w sposób zrównoważony, nie naruszając cennych zasobów naturalnych.

Poniżej zamieszczono mapę, która przedstawia kierunki rozwoju przestrzennego w gminie Kalinowo, opracowane w ramach Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego z 2014 r.

Rysunek 7. Kierunki rozwoju gminy Kalinowo

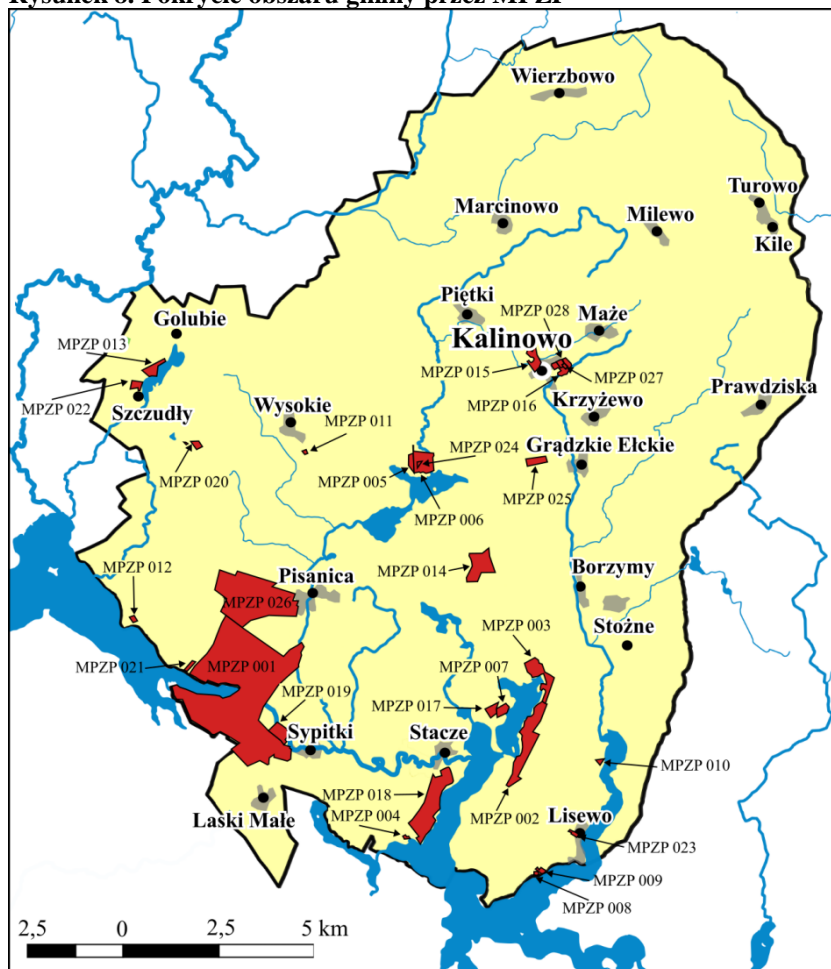

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania Gminy Kalinowo, 2014.

MPZP

W gminie Kalinowo obowiązuje 28 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (MPZP), obejmujących różne miejscowości i zespoły osadnicze. MPZP regulują przeznaczenie terenów mieszkaniowych, rolniczych, usługowych, rekreacyjnych i turystycznych, a także wyznaczają obszary chronione krajobrazowo i przyrodniczo. Obszary objęte planami obejmują zarówno ośrodek gminy – Kalinowo, wsie o funkcjach rolniczych, jak Golubka, Wysokie, Grądzkie Elckie, Romanowo, Pisanica jak i miejscowości z potencjałem turystycznym i rekreacyjnym, takie jak Gołubie, Szczudły, Laski Wielkie, Makosieje, Romoty, Stacze, Jędrzejki, Lisewo, Skomętno Wielkie, czy Skrzyпки. Plany te określają m.in. dopuszczalną zabudowę, lokalizację infrastruktury technicznej, zasady ochrony środowiska oraz zachowania walorów krajobrazowych. Stanowią podstawę prawną dla inwestycji, rozwoju przestrzennego i działań ochronnych w gminie. Gmina systematycznie uzupełnia obszary objęte MPZP, jednak udział powierzchni objętej MPZP w całkowitej powierzchni gminy pozostaje niewielki – wg GUS w 2024 roku stanowił 4,1%.

Rysunek 8. Pokrycie obszaru gminy przez MPZP

Źródło: System Informacji Przestrzennej gminy Kalinowo.

Plan Ogólny

Trwają prace nad Planem ogólnym gminy Kalinowo, który będzie stanowił nadrzędny dokument strategiczny nowego systemu planowania przestrzennego. Zastąpi on dotychczasowe Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, stanowiąc podstawę do planowania zrównoważonego rozwoju.

5.2. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej

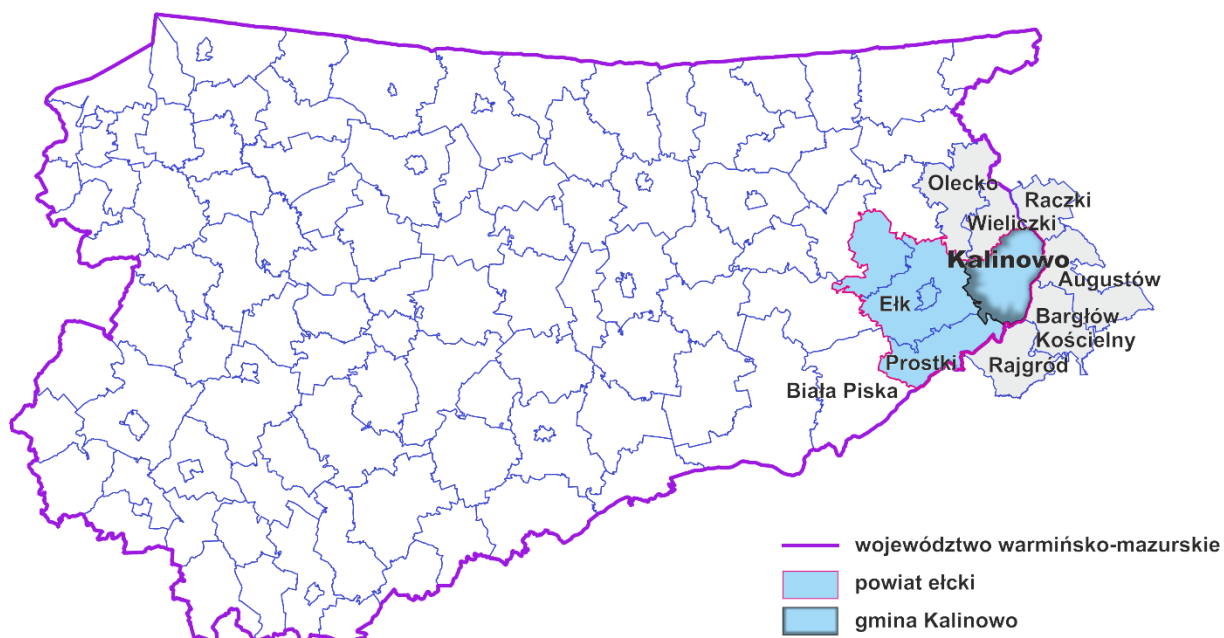
Koncepcja modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej została oparta o Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, jak też zapisy Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego, z uwzględnieniem projektu Planu Ogólnego i planowanych w ramach Strategii kierunków działań i działań.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej przedstawia docelową organizację kluczowych elementów przestrzeni gminy, istotnych dla jej rozwoju, z uwzględnieniem ponadlokalnych oraz regionalnych aspektów planowania przestrzennego, określonych w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Gmina wiejska Kalinowo położona jest we wschodniej części województwa warmińsko-mazurskiego, w powiecie ełckim. Leży na Pojezierzu Ełckim. Powierzchnia gminy to ok. 285 km² i stanowi ona ponad 25% obszaru powiatu ełckiego oraz ok. 1,2% powierzchni województwa. Gmina Kalinowo graniczy z jednostkami zlokalizowanymi zarówno w województwie warmińsko-mazurskim, jak i w podlaskim:

- gminy województwa warmińsko-mazurskiego: gmina Ełk od zachodu, gmina Prostki od południowego zachodu, gmina Olecko od północnego zachodu, gmina Wieliczki od północy,
- gminy województwa podlaskiego: gmina Raczki od północnego wschodu, gmina Augustów od wschodu, gmina Bargłów Kościelny od południowego wschodu i gmina Rajgród od południa.

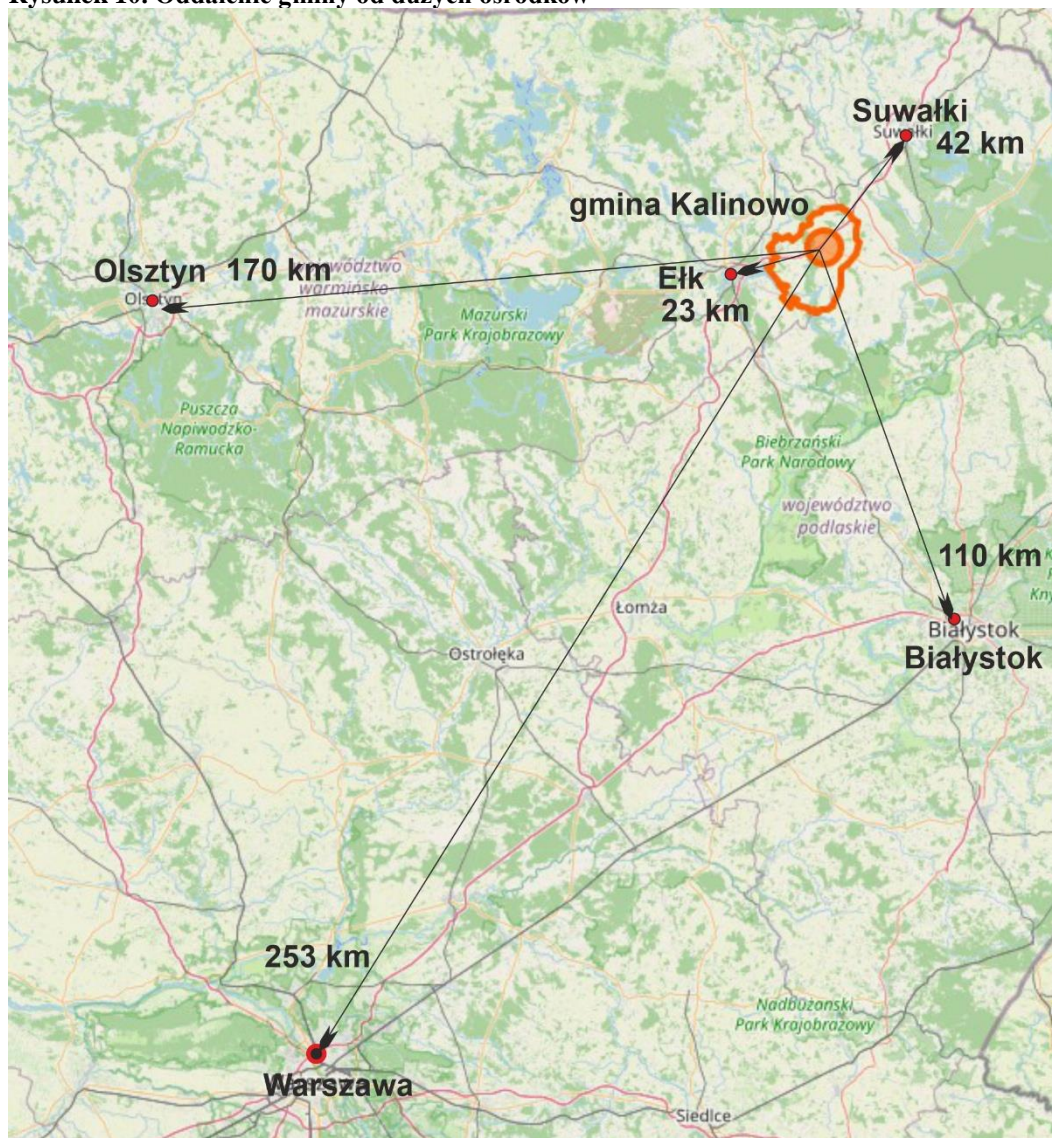
Rysunek 9. Położenie gminy na tle województwa

Źródło: Opracowanie własne na podst. PRG.

Kalinowo położone jest około 253 km od Warszawy, 170 km od Olsztyna, 110 km od Białegostoku i 42 km od Suwałk oraz 23 km od Elku, licząc najkrótszą trasę drogową.

Rysunek 10. Oddalenie gminy od dużych ośrodków

Źródło: Opracowanie własne na podst. OSM.

Gmina Kalinowo jest gminą rolniczo-turystyczną posiadającą korzystne warunki przyrodnicze do produkcji rolnej, a także uprawiania turystyki wypoczynkowej. W strukturze gruntów rolnych przewagę stanowią kompleksy gleb pszennych i żytnich w IV klasie bonitacyjnej.

W 2024 roku gminę zamieszkiwało 6 107 osób, co przełożyło się na gęstość zaludnienia wynoszącą 21,5 osoby na 1 km².

Układ komunikacyjny

Istniejący układ drogowy na terenie gminy Kalinowo obejmuje: drogę ekspresową, krajową, wojewódzkie, powiatowe i gminne oraz drogi wewnętrzne nie zaliczone do żadnej z kategorii dróg publicznych. Najważniejszym elementem układu drogowego gminy jest droga ekspresowa S61 (Via Baltica) biegnąca z Warszawy do granicy państwa, należąca do sieci TEN-T, stanowi ona połączenie pomiędzy krajami bałtyckimi. Węzeł „Kalinowo” został zlokalizowany niedaleko miejscowości Wysokie.

Przez gminę przebiega trasa drogi krajowej nr 16 (Grudziądz – granica z Litwą w Ogrodnikach), a także droga wojewódzka nr 661 (Cimochy – Kalinowo) i 625 (Ełk – Wysokie).

Następną kategorię, w hierarchii układu drogowego, stanowią drogi powiatowe. Na terenie Gminy Kalinowo przebiega 19 odcinków dróg powiatowych. Drogi gminne stanowią ok. 75,43% wszystkich dróg znajdujących się na terenie gminy Kalinowo. Większość dróg to drogi wewnętrzne, stanowiące dojazd do zabudowań kolonijnych i pól rolnych.

Przez gminę Kalinowo nie przebiega żadna trasa kolejowa. W części południowo-zachodniej gminy działa Ełcka Kolej Wąskotorowa, która pełni funkcję atrakcji turystycznej. Komunikację w gminie Kalinowo umożliwia również liczna sieć tras pieszych, rowerowych i kajakowych, dostępnych zarówno dla mieszkańców, jak i turystów.

Najbliższy port lotniczy znajduje się w Szymanach – Port Lotniczy Olsztyn-Mazury (ok. 152 km od Kalinowa). Najbliższe lotnisko Ełk-Makosieje (prywatne) znajduje się w Makosiejach na terenie gminy. Wg Wojewódzkiego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego przewidziana jest możliwość uruchomienia m.in. lokalnego lotniska w Pisanicy w ramach projektu „Odlotowa Polska Wschodnia”.

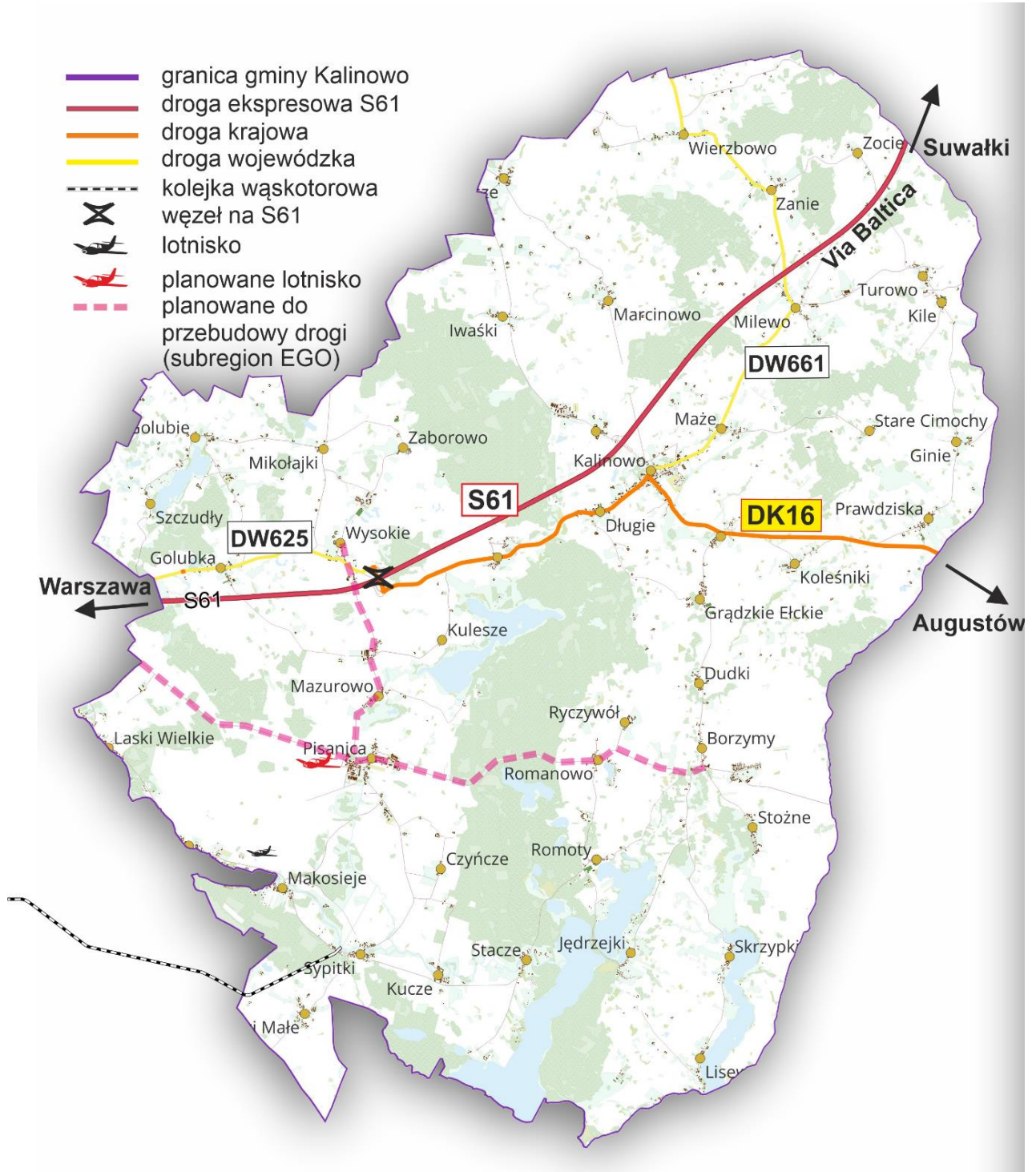
Planowana jest przebudowa odcinków dróg jako realizacja projektu: „Poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej subregionu EGO”:

- przebudowa drogi powiatowej na odcinku Wysokie – Pisanica (wraz z drogą dla rowerów),
- przebudowa drogi powiatowej na odcinku Sędki–Pisanica–Borzymy–granica województwa (w tym odcinki dróg dla pieszych i dróg pieszo-rowerowych).

Jest to jedno z przedsięwzięć strategicznych realizowanych w ramach programu regionalnego „Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur 2021-2027”.

Z punktu widzenia rozwoju gminy istotnym impulsem rozwojowym mogłaby być budowa w przyszłości, jeśli będzie to możliwe, drugiego węzła na trasie S61 w okolicach Kalinowo – Milewo. Otworzyłyby to możliwość lepszego skomunikowania tej części gminy z Augustowem i Suwałkami. W tej chwili nie ma takich planów.

Rysunek 11 . Układ komunikacyjny

Źródło: Opracowanie własne na podst. OSM, Geoportal.

Struktura osadnicza i podstawowe usługi społeczne

Sieć osadnicza jest dość równomiernie rozłożona na terenie całej gminy. Miejscowości najliczniej zamieszkane to oprócz Kalinowa – Pisanica i Borzymy.

Siedziba gminy znajduje się w Kalinowie, jednostki pomocnicze to 42 sołectwa obejmujące 46 wsi. Kalinowo, jako główny ośrodek sieci osadniczej, posiada funkcje standardowe publiczne ośrodka administracji publicznej oraz funkcje usługowe. Rozwój miejscowości powiązany jest z drogą ekspresową Via Baltica oraz przebiegiem drogi krajowej nr 16, co stwarza szanse na lokowanie działalności gospodarczej i usługowej, a także poprawę komunikacji z innymi ośrodkami regionu. Ważnym ośrodkiem wspierającym jest Pisanica, gdzie przewiduje się rozwój funkcji mieszkaniowej, gospodarczej i infrastrukturalnej, planowane jest tu lokalne lotnisko.

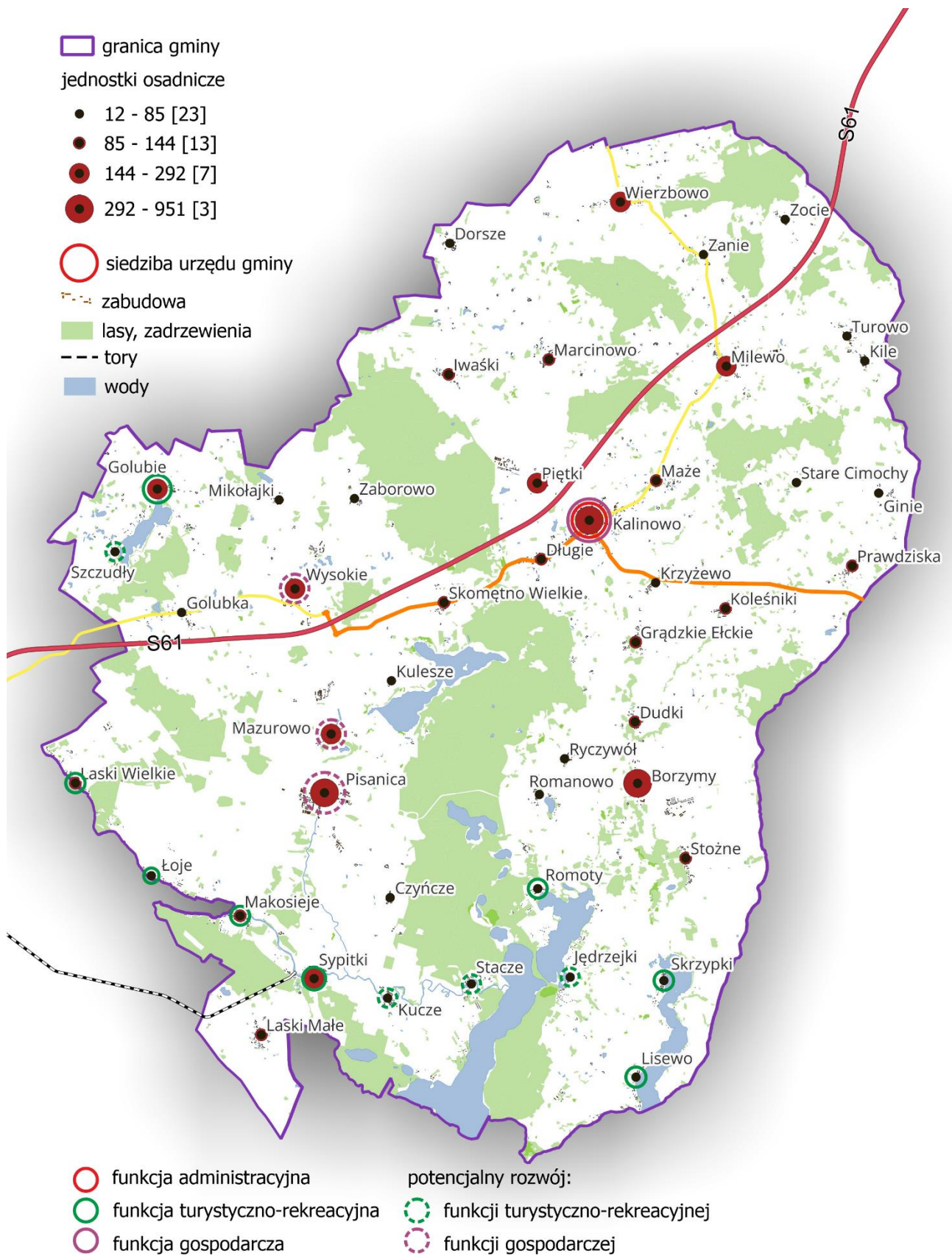
Duże znaczenie dla gminy mają wsie o wysokim potencjale turystycznym i rekreacyjnym. Szczególnie miejscowości atrakcyjnie położone nad jeziorami i rzeką Legą: Laski Wielkie, Łoje, Makosieje, Sypitki, Skrzypki, Lisewo, Romoty oraz Golubie, w których nastąpił rozwój usług turystyczno-rekreacyjnych. Podobny potencjał posiadają: Szczudły, Kucze, Stacze i Jędrzejki.

Większość miejscowości zachowuje swój rolniczy charakter, odgrywając istotną rolę w gospodarce gminy. Dotyczy to m.in. wsi: Golubka, Golubie, Wysokie, Zaborowo, Długie, Wierzbowo, Marcinowo, Mazurowo, Turowo, Milewo, Ginie, Maże, Prawdziska i Piętki.

Funkcja gospodarcza (inna niż rolnicza) zlokalizowana jest w Kalinowie, potencjalny rozwój tej funkcji jest prawdopodobny również w miejscowościach Pisanica, Mazurowo i Wysokie.

Na obszarach bezpośrednio sąsiadujących z jeziorami oraz objętych ochroną przyrodniczą, rozwój przestrzenny jest ograniczony i zależny od gospodarki wodno-ściekowej, ochrony walorów przyrodniczych, dzięki czemu rozwój będzie odbywać się nie naruszając cennych zasobów naturalnych.

Rysunek 12. Sieć osadnicza

Źródło: Opracowanie własne na podst. OSM.

Wyposażenie gminy w infrastrukturę społeczną jest skoncentrowane w najbardziej zaludnionych ośrodkach. W Kalinowie znajduje się ośrodek zdrowia, urząd gminy, szkoła, kościół, urząd pocztowy, sklepy i punkty usługowe, lokalne centrum kulturalne – GOK, biblioteka, obiekty integracyjne, sportowe i rekreacyjne. W Pisanicy również jest bogata infrastruktura społeczna: szkoła, biblioteka (filia), kościół, opieka zdrowotna, urząd pocztowy, obiekty sportowo-rekreacyjne i filia GOK. W Borzymach znajduje się szkoła podstawowa, kościół i obiekt sportowo-rekreacyjny.

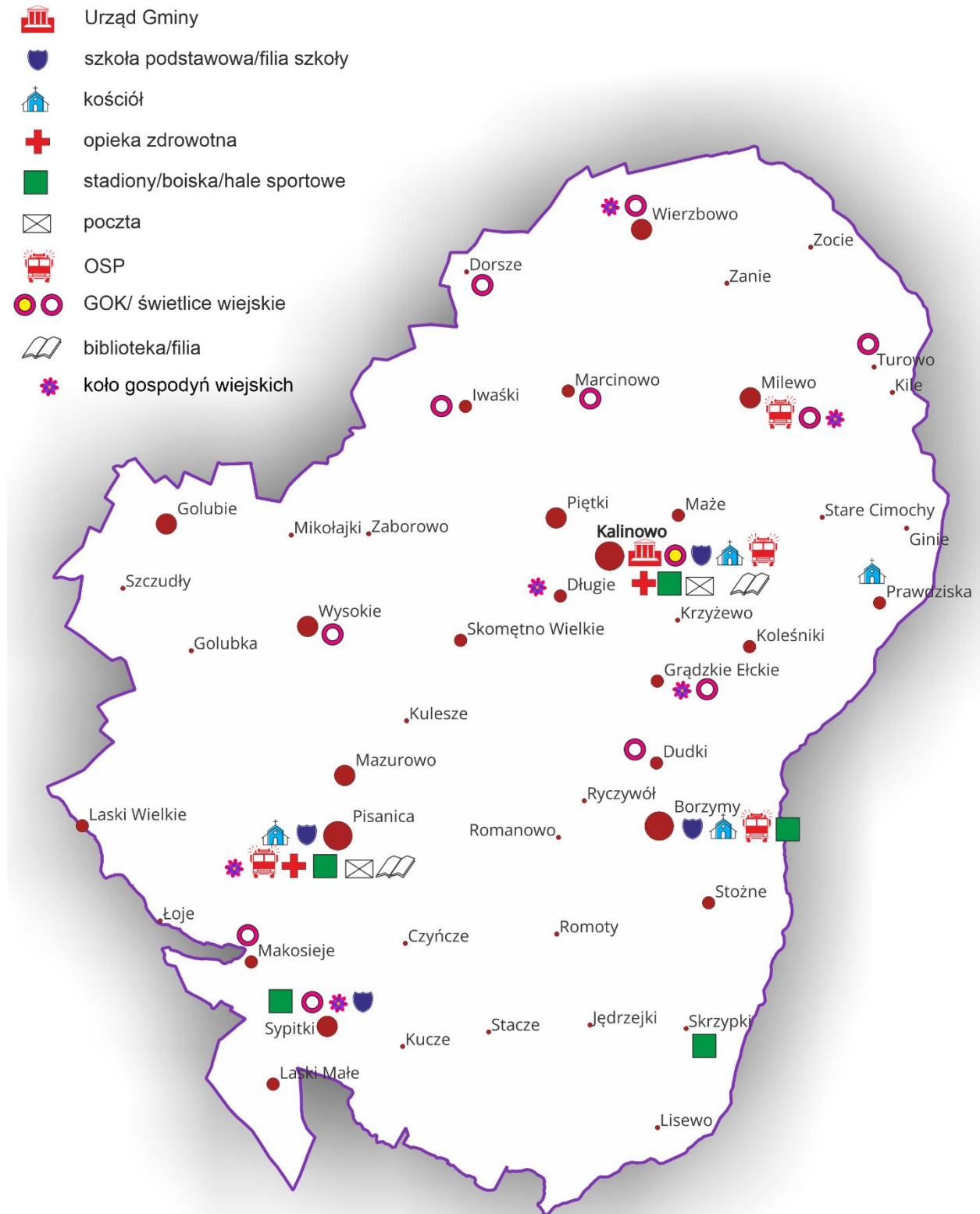
Miejsca kultu religijnego są związane z wyznaniem rzymskokatolickim, które dominuje w gminie. Kościoły parafialne znajdują się w: Kalinowie, Pisanicy, Borzymach i Prawdziskach.

Oprócz GOK i biblioteki w Kalinowie i Pisanicy, życie kulturalne mieszkańców oraz aktywność i integrację wspierają szkoły w miejscowościach: Kalinowo, Pisanica, Borzomy i Prawdziska. Mieszkańcy działają w ramach Koła Gospodyń Wiejskich w miejscowościach: Wierzbowo, Milewo, Długie, Pisanica, Sypitki, Grądzkie Ełckie. Mieszkańcy integrują się i spotykają na wydarzeniach m.in. organizowanych przez GOK w świetlicach wiejskich w miejscowościach: Turowo, Wierzbowo, Sypitki, Makosieje, Iwański, Dorsze, Marcinowo, Dudki, Wysokie, Milewo, Grądzkie Ełckie.

O bezpieczeństwo mieszkańców i ich dobytku dbają druhowie 4 Ochotniczych Straży Pożarnych: OSP Kalinowo wpisana do Krajowego Systemu Ratownictwa Gaśniczego (KSRG), OSP Pisanica wpisana do KSRG, OSP Borzomy wpisana do KSRG oraz OSP Milewo.

Na terenie szkół podstawowych w Kalinowie, Pisanicy i Borzymach znajdują się boiska sportowe. Przy wszystkich szkołach oraz w Sypitkach (filia SP w Pisanicy), są place zabaw i tereny zielone.

Rysunek 13. Podstawowe usługi społeczne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Kalinowo, PRG, inne ogólnodostępne dane.

Środowisko przyrodnicze

Przyroda gminy Kalinowo wyróżnia się znaczną różnorodnością i wysokimi walorami przyrodniczymi, co znajduje odzwierciedlenie w licznych formach prawnej ochrony. Powierzchniowe formy ochrony przyrody zajmują znaczną część gminy Kalinowo 36,6 % jej obszaru, co wyraźnie podkreśla wyjątkowe walory przyrodnicze i środowiskowe tego terenu.

Na jej terenie znajdują się:

- Obszar Chronionego Krajobrazu Pojezierza Ełckiego,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Pojezierza Rajgrodzkiego,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Legi,
- obszar Natura 2000 – Torfowisko Zocie,
- Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Torfowisko Zocie”.

Obszar Chronionego Krajobrazu odznaczają się cennymi walorami krajobrazowymi oraz znaczeniem dla zachowania bioróżnorodności regionu.

Ważnym elementem jest obszar Natura 2000 – Torfowisko Zocie, posiadający status siedliskowego obszaru chronionego, a jednocześnie objęty dodatkową ochroną jako Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Torfowisko Zocie” z uwagi na występowanie unikatowych siedlisk torfowiskowych i rzadkich gatunków roślin oraz zwierząt.

Istotną rolę w strukturze przyrodniczej gminy pełni również korytarz ekologiczny Dolina Biebrzy – Puszcza Borecka, umożliwiający migrację zwierząt oraz zapewniający ciągłość procesów ekologicznych.

Gmina leży na obszarze następujących zlewni jednolitych części wód:

rzecznych

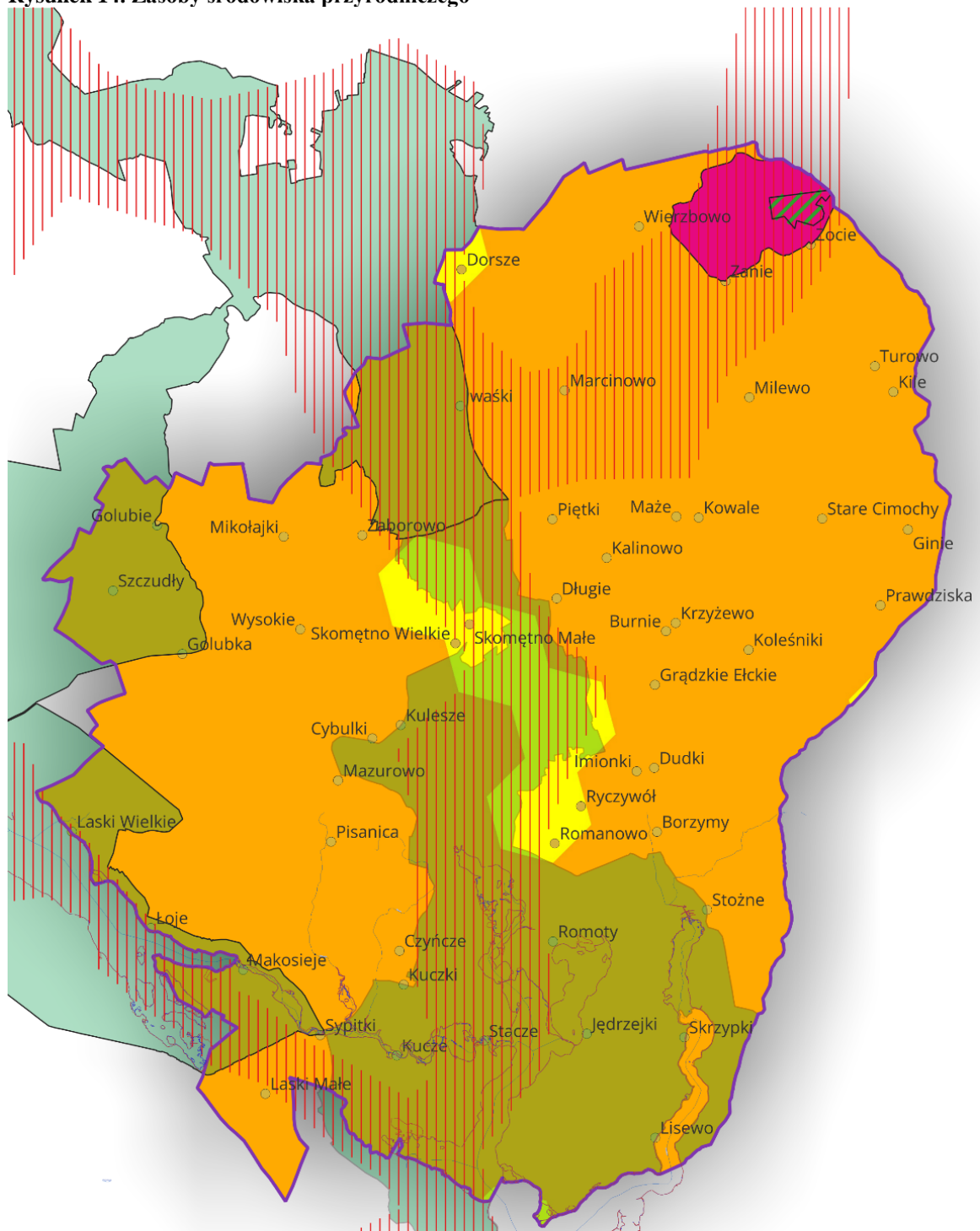
- RW2000182626939 Lega od jez. Selmęt Wielki do jez. Dręstwo,
- RW20001726269329 Słuczka,
- RW200009262616 9 Czarna Olecka,
- RW2000112626199 Lega od jez. Olecko Małe do jez. Selmęt Wielki,
- RW20000926229829 Turówka,
- RW2000112622799 Netta od jez. Bolesty do jez. Necko z Blizną od Szczeberki,
- RW20000926227929 Zelwianka,
- RW2000102628956 Karmelówka,
- RW2000112628999 Ełk od jez. Ełckiego do ujścia.

jeziornych:

- LW30048 Golubskie,
- LW30051 Skomętno,
- LW30047 Selmęt Wielki,
- LW30052 Rajgrodzkie,
- LW30057 Krzywe,
- LW30055 Białe.

Na terenie gminy nie występują Główne Zbiorniki Wód Podziemnych, a cały jej obszar należy do jednej jednolitej części wód podziemnych – JCWPd 32.

Rysunek 14. Zasoby środowiska przyrodniczego

obszar szczególnego zagrożenia powodzią

Łączne zagrożenie suszą:

umiarkowane

silne

granica gminy Kalinowo

GDOS:korytarzeEkologiczne

GDOS:ObszaryChronionegoKrajobrazu

GDOS:SpecjalneObszaryOchrony

GDOS:ZespołyPrzyrodniczoKrajobrazowe

Źródło: Opracowanie własne na podstawie geoportal.gov.pl

Gmina Kalinowo pod względem hydrograficznym należy do Dorzecza Wisły. Posiada bardzo bogatą sieć cieków wodnych oraz wód stojących. Głównym ciekim jest rzeka Przepiórka z odcinkiem źródłowym na północ od wsi Krzyżewo i ujściem do jeziora Rajgrodzkiego (pot. Przepiórka). Jest to największy ciek na terenie gminy liczący ok. 40 km. Równolegle do Przepiórki zachodnią część gminy odwadnia rzeka Pietraszka uchodząca do jeziora Skomętno i wpływająca do rzeki Legi łączącej jeziora Selmęt Wielki z jeziorem Rajgrodzkim.

Głównym elementem sieci hydrologicznej gminy są jeziora. Występujące na tym terenie zbiorniki wodne różnią się wielkością, kształtem linii brzegowej oraz głębokością, ale wszystkie mają wspólne pochodzenie polodowcowe. Do największych należą: Rajgrodzkie (jego części: pot. jezioro Stackie i Przepiórka), Skomętno, Białe, Golubskie oraz Nieciecz. Oprócz nich występuje wiele mniejszych jezior, takich jak: Kuczki, Rudnik, Głębokie, Błotniste czy Okrągłe. Zbiorniki położone między jeziorami Nieciecz a Stackim prawdopodobnie stanowiły dawną rynnę jeziorną, co potwierdzają ich znaczące głębokości, np. Głębokie – 34,3 m, Okrągłe – 9 m.

Według Mapy zagrożenia powodziowego (2020) w granicach gminy Kalinowo znajdują się tereny w zasięgu obszarów szczególnego zagrożenia powodzią od rzeki Lega - woda Q 1% (100 letnia) – średnie prawdopodobieństwo oraz woda Q 10% (10 letnia) – wysokie prawdopodobieństwo. W ramach „Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły” (2022) w granicach gminy nie przewidziano żadnych działań technicznych.

Na podstawie Mapy łącznego zagrożenia suszą (1987 – 2018) (suma klas zagrożenia suszą rolniczą, hydrologiczną i hydrogeologiczną) opracowanej w ramach „Planu przeciwdziałania skutkom suszy” (2021) stwierdzono, że na terenie gminy Kalinowo w przeważającej części występuje klasa silnego zagrożenia suszą. Zagrożenie suszą atmosferyczną zakwalifikowano w całości do klasy IV (ekstremalnie zagrożone). Pomimo zagrożenia suszą ww. dokumencie w granicach gminy nie przewidziano do realizacji żadnych działań technicznych.

Zasoby dziedzictwa kulturowego

Walory turystyczne i osiedleńcze gminy Kalinowo to nie tylko atrakcyjne położenie wśród jezior i różnorodnych form ochrony przyrody, to również zasoby dziedzictwa kulturowego.

Gmina Kalinowo posiada liczne zabytki nieruchome i archeologiczne wpisane do rejestru. Znajdują się one we wsiach: Borzymy, Długie, Dorsze, Dudki, Golubka, Grądzkie Ełckie, Kalinowo, Koleśniki, Krzyżewo, Laski Wielkie, Makosieje, Marcinowo, Maże, Milewo, Piętki, Pisanica, Romanowo, Romoty, Skomętno Wielkie, Stożne, Turowo, Wysokie, Wólka Golubska, Zanie, Zocie.

W strukturze zabytków wpisanych do rejestru na terenie gminy Kalinowo dominują cmentarze ewangelickie, cmentarze wojskowe z I wojny światowej, mniej liczne są zabytki architektury sakralnej (dawne ewangelickie kościoły, obecnie rzymskokatolickie), budynki mieszkalne – drewniane chaty i domy, które mimo wpisu do rejestru w większości już nie istnieją oraz murowane budynki przedwojenne, dawne szkoły i inne. W Golubiach jest zespół dworsko-folwarczny: dwór murowany wraz z parkiem krajobrazowym. Wyjątkowy zabytek techniki i atrakcja turystyczna to Ełcka Kolej Wąskotorowa, która przebiega przez kilka miejscowości, m.in. Sypitki, Pisanicę i Romanowo.

Przez teren gminy Kalinowo przebiegają trzy piesze szlaki turystyczne, które pozwalają odkrywać zarówno uroki mazurskiej przyrody, jak i bogactwo kulturowe regionu:

- Szlak nr 4 żółty liczący 116 km. Szlak łączy Mazury Garbate i Puszcę Borecką z Równiną Augustowską i Puszcą Augustowską. Prowadzi przez takie miejscowości jak: Czerwony Dwór – Wronki – Połom – Malinówka – Ełk – **Sypitki** – **Borzymy** – Reszki – Bargłów Kościelny – Augustów.
- Szlak nr 6 zielony liczący 118 km. Szlak łączy Krainę Wielkich Jezior Mazurskich z Biebrzańskim Parkiem Narodowym. Prowadzi przez takie miejscowości jak: Ogródek – Stare Juchy – Krzywe – Gąski – Wilkasy – Szeszki – **Kucze** – Czarna Wieś – Tama koło Rajgrodu.
- Szlak nr 3 czerwony liczący 38 km. Trasa przebiega przez Ełk – Miluki – Płociczno – Kleszczewo – Szeszki – **Wierzbowo**.

Na terenie gminy znajdują się również dwa szlaki rowerowe, które prowadzą wokół jezior i urokliwych mazurskich miejscowości:

- Szlak rowerowy żółty „Wokół jeziora Selment Wielki” - szlak umożliwia objazd wokół największego jeziora w powiecie ełckim. Liczne punkty widokowe pozwalają na obserwacje przepięknych krajobrazów. Prowadzi przez: Ełk – Mrozy Wielkie – Sordachy – Koziki – Gize – Borodowo – **Laski Małe** – **Sypitki** – **Makosieje** – **Laski Wielkie** – Sędki – Lega – Szeligi – Ełk.
- Szlak rowerowy „Miejsca pamięci” - szlak prowadzi wzdłuż malowniczych brzegów Jeziora Ełckiego i Selmęt Wielki, łącząc miejskie promenady Ełku z historycznymi cmentarzami i zabytkowymi obiektami w okolicznych wsiach, umożliwiając jednocześnie kontakt z przyrodą oraz bogatym dziedzictwem kulturowym regionu. Przebieg trasy: Ełk – Mrozy Wielkie – Sordachy – Koziki – **Makosieje** – **Łoje** – **Laski Wielkie** – Sędki - Szeligi.

Malowniczy szlak kajakowy rzeką Legą długości 63 km, doskonale uzupełnia sieć szlaków pieszych i rowerowych w gminie, pozwalając odkrywać okolicę również od strony wody i podziwiać mazurskie jeziora, rzeki oraz otaczające je krajobrazy. Trasa prowadzi wzdłuż rzeki Legi do Jeziora Selmęt Wielki, następnie do Jeziora Stackiego i Rajgrodzkiego, a z Rajgrodu kontynuuje szlak rzeką Jegrznią w kierunku Augustowa. Po drodze kajakarze mijają liczne miejscowości i przystanie, m.in.: jez. Oleckie Małe – Nowy Młyn – Starosty – Nory – Kleszczewo – Bartkowski Dwór – Gąsiorówko – Gąsiorowo – Pomiany – Babki Gądeckie – Chełchy – Lega – Sędki – jez. Selmęt Wielki – **Makosieje** – **Sypitki** – **Kucze** – **Stacze** – jez. Stackie – jez. Rajgrodzkie – Rajgród, odkrywając przy tym piękno mazurskich jezior, rzek i otaczających je krajobrazów.

Infrastruktura techniczna

Przez teren gminy prowadzi linia energetyczna wysokiego napięcia WN 110 kV Szeligi–Augustów. Planowana jest linia najwyższego napięcia NN 220 kV Ełk Bis-Granica RP w ramach projektu Harmony Link. Celem inwestycji jest wzmocnienie synchronizacji systemów energetycznych krajów bałtyckich z systemem Europy kontynentalnej, a także umożliwienie przyłączenia nowych odbiorców energii do Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. W związku z inwestycją planowana jest w 2027 r. na terenie gminy Kalinowo budowa stacji elektroenergetycznej 220/110 kV („GPZ Norki”).

Przez teren gminy przechodzi magistralny gazociąg Polska-Litwa, ale obecnie nie ma możliwości rozbudowy sieci gazowej. Brak rozwiniętej sieci gazowej stanowi istotne ograniczenie w dostępie do nowoczesnych źródeł ogrzewania i zwiększa zależność mieszkańców od innych paliw.

Sieć Szerokopasmowa Polski Wschodniej zapewnia dostęp do światłowodu części mieszkańców. Linia szkieletowa i dystrybucyjna przebiega na terenie gminy, przez obręby: Kalinowo, Krzyżewo, Grądzkie Ełckie, Dudki, Borzymy, Romanowo, Pisanica, Mazurowo i Wysokie.

Na terenie gminy funkcjonują farmy fotowoltaiczne i indywidualne mikroinstalacje. Nie ma turbin wiatrowych, najbliższa (lecz nie ograniczająca wykorzystania terenu gminy Kalinowo) znajduje się w gminie Olecko (wieś Babki Gąseckie).

Całkowite zasoby mieszkaniowe w gminie Kalinowo według stanu na 2024 rok wynoszą 1 325 budynków mieszkalnych. Przekłada się to na 333 mieszkań przypadających na każdych 1 000 mieszkańców. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w gminie Kalinowo to 81,6 m².

W 2024 roku 96,3% mieszkań było przyłączonych do wodociągu, 83,3% nieruchomości wyposażonych było w ustęp spłukiwany, 81,0% mieszkań posiadało łazienkę, 74,6% było wyposażone w centralne ogrzewanie.

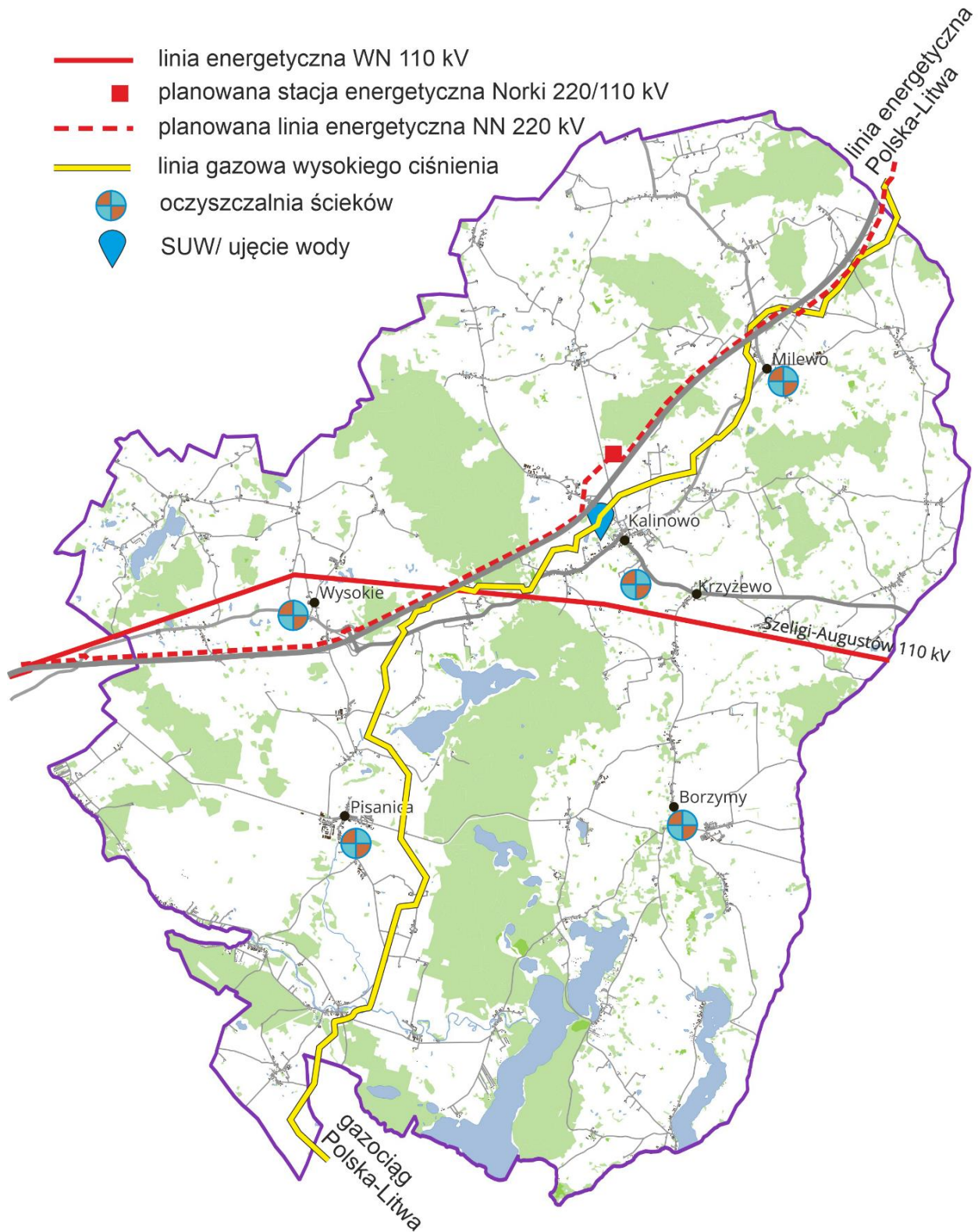
Gmina Kalinowo charakteryzuje się stosunkowo wysokim odsetkiem ludności korzystającej z wodociągu – 87,2 %. Znacznie gorzej przedstawia się sytuacja w zakresie korzystania z kanalizacji. Wskaźnik w gminie Kalinowo w 2024 r. wyniósł 55,3%, co jest znacznie poniżej średniej powiatowej (80,9%), wojewódzkiej (75,9%) oraz krajowej (72,6%). Może to wskazywać na przepływ mieszkańców na tereny kolonijne, nie posiadające dostępu do infrastruktury sieciowej, gdzie wyposażeni są w indywidualne studnie i przydomowe oczyszczalnie bądź zbiorniki bezodpływowe.

Oczyszczanie ścieków w gminie Kalinowo realizowane jest w pięciu oczyszczalniach zlokalizowanych w miejscowościach: Kalinowo, Pisanica, Borzymy, Milewo i Wysokie. Nowoczesna, w pełni zautomatyzowana stacja uzdatniania wody SUW Kalinowo, oddana do użytku w 2018 roku, obejmuje swoim działaniem cały obszar gminy i wyposażona jest w system powiadamiania SMS o awariach. Na koniec 2024 r. długość czynnej sieci wodociągowej wynosiła 265,24 km, natomiast sieci kanalizacyjnej – 67,84 km.

W gminie lokalna sieć ciepłownicza funkcjonuje tylko w Kalinowie, Borzymach i Pisanicy. Mieszkańcy są w większości zaopatrywani w ciepło z indywidualnych źródeł ciepła.

Na terenie Gminy Kalinowo działają mobilne Punkty Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK), prowadzone w wyznaczonych miejscowościach: Kalinowie, Pisanicy, Borzymach i Milewie.

Rysunek 16. Uwarunkowania ponadlokalne – infrastruktura techniczna

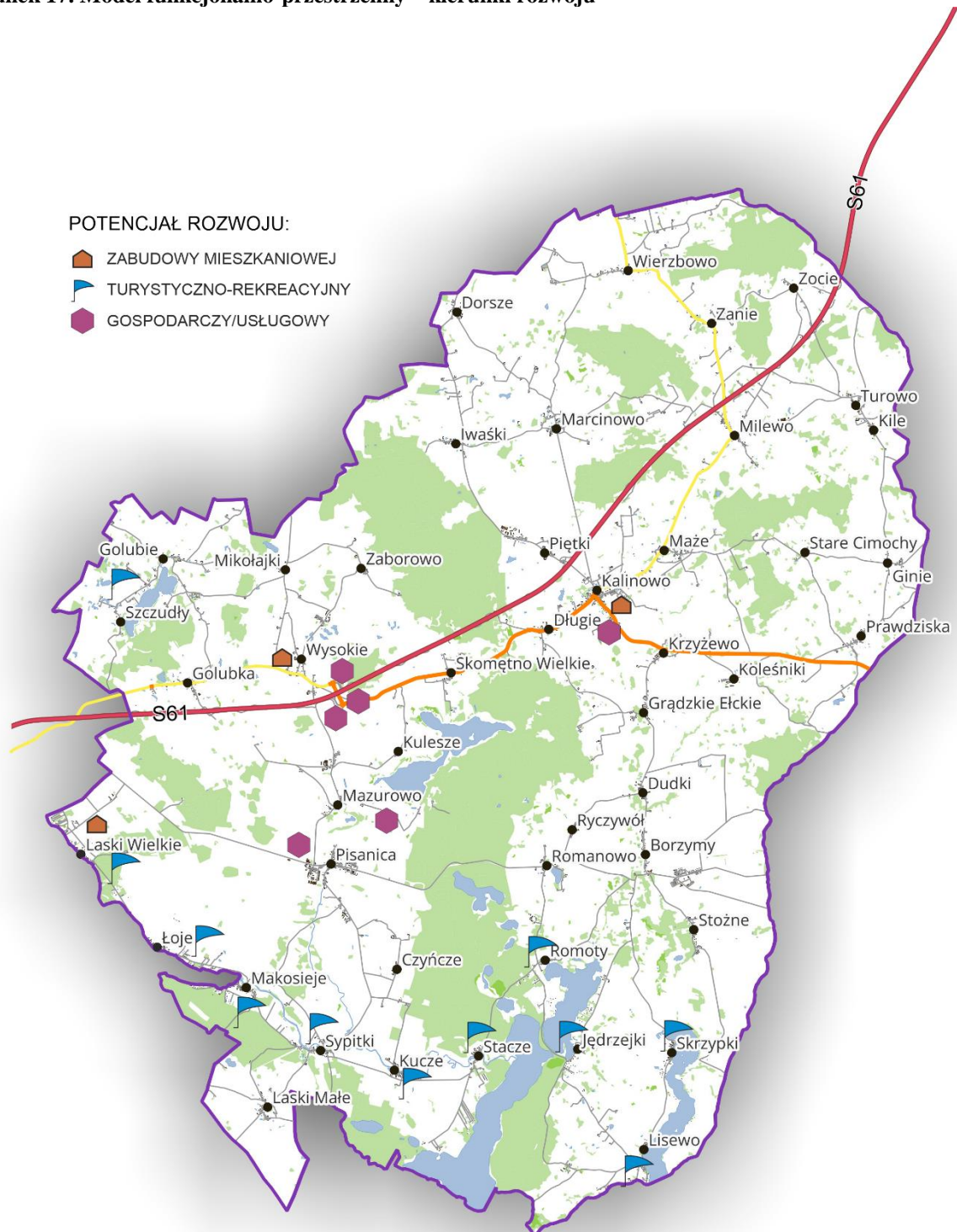

Źródło: Opracowanie własne na podstawie geoportal.gov.pl.

Kierunki rozwoju

Istniejące uwarunkowania, potencjały i polityka przestrzenna gminy, województwa i kraju tworzą możliwości rozwoju w różnych aspektach funkcjonalno-przestrzennych. Poniższy rysunek przedstawia potencjalne możliwości rozwoju wybranych funkcji.

Rysunek 17. Model funkcjonalno-przestrzenny – kierunki rozwoju

Źródło: Opracowanie własne na podstawie geoportal.gov.pl

Potencjalny rozwój zabudowy mieszkaniowej jest ściśle związany z istniejącą infrastrukturą techniczną oraz siecią dróg i jest spodziewany w okolicy wsi: Laski Wielkie, Wysokie, Kalinowo.

Rozwój funkcji gospodarczej (innej niż rolnicza) i usługowej jest przewidywany w okolicy węzła Kalinowo przy wsi Wysokie, w sąsiedztwie Kalinowa, **Pisanicy** i Mazurowa. Związany jest nie tylko z istniejącą lub planowaną infrastrukturą techniczną ale przede wszystkim możliwy na terenach z dobrym dostępem do dróg, zwłaszcza S61, DK16 lub dróg niedaleko węzła Kalinowo.

Funkcja turystyczno-rekreacyjna, której dobry dojazd również sprzyja, ale nie jest głównym kryterium, jest spodziewana w części południowej gminy, gdzie miejscowości położone są w bardzo atrakcyjnym sąsiedztwie terenów zielonych, rzeki i jezior. Są to: Kucze, Stacze, Jędrzejki i Szczudły oraz miejscowości gdzie już istnieje infrastruktura związana z wypoczynkiem nad wodami i ma szansę nadal rozwijać się: Golubie, Romoty, Lisewo, Skrzyпки, Laski Wielkie, Łoje, Makosieje, Sypitki.

Rozwój tej funkcji musi odbywać się z poszanowaniem ochrony przyrody i możliwie niewielką ingerencją w środowisko naturalne.

5.3. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie Kalinowo zostały opracowane na podstawie przepisów zawartych w art. 10e, ust.3 p. 5) Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 1153, 1436, z 2026 r. poz. 252).

Zalecenia dotyczące kształtowania i realizacji polityki przestrzennej gminy wynikają z przeprowadzonych analiz i są ściśle powiązane z wyznaczonymi celami oraz kierunkami rozwoju gminy. Stanowią one harmonijną całość zarówno z wewnętrznymi dokumentami gminy jak i z dokumentami o znaczeniu wojewódzkim, w tym z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

W obszarze kształtowania i realizacji polityki przestrzennej gminy określa się i rekomenduje zasady w odniesieniu do:

- a) zasad ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu,
- b) zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej,
- c) kierunków zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenia szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej,
- d) zasad lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1130, 1907 i 1940 oraz z 2025 r. poz. 527 i 680),
- e) zasad lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego,
- f) kierunków rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej,
- g) zasad lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW,
- h) zasad lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko,

- i) zasad kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej,
- j) zasad kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji.

5.3.1. Zasady ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu

Podstawową zasadą jest zachowanie obszarów prawnie chronionych. Nakazuje się respektowanie zakazów i ograniczeń wynikających z ustanowionych w gminie form ochrony przyrody. Zaleca się racjonalne rozszerzanie obszarów ochrony przyrody, w tym włączenie obiektów do listy pomników przyrody.

Zaleca się racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych oraz gleby, wód powierzchniowych i podziemnych. Zaleca się rozwój sieci ścieżek edukacyjnych i ekoturystycznych promujących zasoby naturalne gminy.

Zaleca się rozwój sieci ścieżek pieszych, rowerowych i innych szlaków celem kanalizacji ruchu turystycznego i przeciwdziałanie spontanicznemu ruchowi turystycznemu zagrażającemu siedliskom zwierząt i roślin.

Rekomenduje się ochronę wód gruntowych oraz powierzchniowych przed zanieczyszczeniami sanitarnymi, rolniczymi i przemysłowymi poprzez m.in. rozwój gminnej sieci kanalizacyjnej, modernizację oczyszczalni ścieków i wspieranie budowy indywidualnych przydomowych oczyszczalni ścieków.

W ramach przeciwdziałania suszy, zalecane jest zwiększenie ilości i czasu retencji wód na gruntach rolnych, unikanie likwidacji zadrzewień i krzewów śródpolnych z wyjątkiem: kolizji z układem komunikacyjnym, ze względu na bezpieczeństwo lub inwestycje celu publicznego.

Zaleca się ograniczanie zabudowy, umacniania oraz urządzania brzegów rzek i jezior, chyba że ma to służyć poprawie stosunków wodnych lub ochronie bioróżnorodności.

Dopuszczalne jest urządzenie otoczenia rzek i jezior na cele rekreacyjne w wyznaczonych obszarach w szczególności urządzeń rekreacyjnych, plaży, ścieżek, małej architektury, obiektów infrastruktury technicznej, turystycznej oraz pomostów, z ograniczeniem wysokości zabudowy i zakazem intensywnej zabudowy kubaturowej.

Rekomenduje się realizację ochrony powietrza poprzez przeciwdziałanie wzrostowi zanieczyszczeń powietrza substancjami pochodzącymi z procesów energetycznych, poprzez wspieranie rozwoju odnawialnych źródeł energii na potrzeby publiczne i indywidualne.

Rekomenduje się wspieranie i organizację usuwania i utylizacji wyrobów azbestowych.

5.3.2. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

Należy uwzględniać w planie ogólnym i miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego regulacje dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, a także dobra kultury współczesnej (niebędące zabytkami dobra kultury, będące uznanym dorobkiem współcześnie żyjących pokoleń, posiadające wysoką wartość artystyczną lub historyczną).

Rekomenduje się powstrzymanie degradacji substancji zabytkowej poprzez objęcie ochroną w szczególności zabytków wpisanych do rejestru i wojewódzkiej ewidencji oraz stanowisk archeologicznych, zabytków ruchomych, obiektów o walorach zabytkowych, miejsc pamięci, dóbr kultury współczesnej. Nakazuje się bezwzględnie przestrzegać przepisów prawa dotyczących ochrony zabytków w tym strefy widokowej zabytków. Zaleca się ochronę ekspozycji widokowej dla stanowisk archeologicznych posiadających własną formę terenową i zakaz sytuowania zabudowań ani roślinności wysokiej w ich pobliżu.

Zalecane jest włączanie opuszczonych, zdegradowanych, zagrożonych niszczeniem zabytków i obszarów zabytkowych w zakres przedsięwzięć rewitalizacyjnych lub nadanie nowej funkcji użytkowej, aby przywrócić je społeczności i uchronić przed całkowitym zniszczeniem.

Rekomenduje się ponadto ochronę krajobrazu kulturowego, w tym kapliczek i krzyży przydrożnych, istniejących dominant historycznych, nawiązywanie w nowych obiektach (w skali i formie) do zabytkowego otoczenia. Zaleca się stosowanie materiałów i kolorystyki nawiązujących do tradycyjnych, spójnych z dobrym sąsiedztwem.

Rekomenduje się tworzenie nowych ścieżek tematycznych, szlaków turystycznych związanych z dziedzictwem kulturowym gminy.

5.3.3. Kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenia szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej

Nowa zabudowa powinna przede wszystkim stanowić uzupełnienie terenu już zurbanizowanego, na terenach przeznaczonych pod funkcję mieszkaniową w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, z preferencją terenów uzbrojonych lub jako inwestycja łącznie projektowana z infrastrukturą techniczną i komunikacyjną. Zabudowa mieszkaniowa powinna być uzupełniona przestrzeniami przeznaczonymi na rekreację i integrację oraz zielenią.

Należy unikać rozpraszania zabudowy w szczególności na terenach cennych rolniczo.

Na terenach szczególnie cennych przyrodniczo dopuszczalne są obiekty rekreacyjno-wypoczynkowe, należy jednak uwzględnić minimalizację negatywnego wpływu na przyrodę.

W planach przestrzennych należy uwzględniać tworzenie przestrzeni publicznych, które będą wspierały integrację społeczną – takich jak place, skwery, z towarzyszącą zielenią wysoką.

OKREŚLENIE SZCZEGÓLNYCH POTRZEB W ZAKRESIE NOWEJ ZABUDOWY MIESZKANIOWEJ

Zgodnie z prognozą ludności opracowaną przez Główny Urząd Statystyczny, liczba mieszkańców gminy Kalinowo w 2043 r. wyniesie 5 508 osób (5 449 w 2044 r. oraz 5 395 w 2045 r.). Prognoza ta została sporządzona metodą kohortowo-składnikową i ma charakter deterministyczny, co oznacza, że opiera się na danych historycznych oraz kontynuacji dotychczasowych trendów w zakresie dzietności, umieralności i migracji, bez uwzględnienia potencjalnych zmian wynikających z lokalnych procesów rozwojowych.

Mając na uwadze powyższe ograniczenia, opracowano wariant uzupełniający prognozy, uwzględniający uwarunkowania przestrzenne, infrastrukturalne oraz planowane kierunki rozwoju gminy. Przyjęte podejście ma charakter ostrożnościowy i stanowi scenariusz realistyczny, lecz nie maksymalizujący potencjalnych efektów rozwojowych.

Do kluczowych czynników mogących wpłynąć na zmianę dotychczasowych trendów demograficznych zaliczono:

1. nasilające się procesy suburbanizacji miasta Ełk, obserwowane szczególnie w latach 2023–2024, które nie zostały uwzględnione w prognozie GUS bazującej na danych do 2022 r. (tabela: Ruch migracyjny ludności – dane rzeczywiste, poniżej);
2. istotną poprawę dostępności komunikacyjnej gminy w wyniku realizacji drogi ekspresowej S61 (Via Baltica) oraz oddania do użytkowania węzła Kalinowo w 2023 r., co skróciło czas dojazdu do Ełku i zwiększyło atrakcyjność osiedleńczą części obszaru gminy,
3. silne dodatnie saldo migracji obserwowane w gminie wiejskiej Ełk, stanowiące empiryczny przykład procesu suburbanizacji w bezpośrednim otoczeniu analizowanej jednostki, zjawisko nasiliło się od 2022 r. (tabela: Ruch migracyjny ludności – dane rzeczywiste, poniżej);
4. planowane uruchomienie terenów inwestycyjnych w rejonie węzła Kalinowo w ramach S61, co może generować nowe miejsca pracy oraz zwiększać napływ ludności,
5. planowane działania strategiczne gminy w zakresie polityki osiedleńczej.

Uwzględnienie powyższych czynników jest zasadne również w świetle ogólnokrajowych trendów, wskazujących na utrzymujący się napływ ludności na obszary podmiejskie wokół ośrodków miejskich.

Opracowana własna prognoza demograficzna uwzględniająca w/w czynniki pozwala na oszacowanie liczby mieszkańców gminy na poziomie:

- 6 185 osób w 2043 r.,
- 6 200 osób w 2044 r.,
- 6 224 osoby w 2045 r.

W związku z tym, powyższa prognoza może być brana pod uwagę przy określaniu zapotrzebowania na nową zabudowę mieszkaniową.

Szczegółowa prognoza, założenia i uzasadnienie stanowią załącznik do Strategii, który jest elementem Strategii.

5.3.4. Zasady lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego

Nie przewiduje się dodatkowych zasad ani ograniczeń lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego na terenie gminy ponad te, wynikające z przepisów prawa.

5.3.5. Zasady lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego

Cele publiczne (inwestycyjne) określone są w art. 6 Ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami. Są to m.in. działania takie jak wydzielanie gruntów i budowa, utrzymywanie dróg publicznych, rowerowych, wodnych, linii kolejowych, urządzeń transportu i łączności publicznej, urządzeń sieci wodociągowej, kanalizacyjnej itp., służących ochronie środowiska, obiektów związanych z obronnością, administracją, łącznością i inne wymienione w ustawie.

Lokalizacja inwestycji celu publicznego powinna być realizowana w celu zaspokojenia aktualnych potrzeb mieszkańców lub w wyniku rozwoju osiedli mieszkaniowych i spodziewanego wzrostu liczby mieszkańców. Należy ograniczać negatywny wpływ kluczowych inwestycji celu publicznego na zabudowę mieszkaniową, środowisko i krajobraz poprzez zachowanie odległości, buforów zieleni, ekrany akustyczne, inne.

Lokalizacja powinna przyczyniać się m.in. do podnoszenia jakości połączeń jednostek osadniczych z większymi ośrodkami oraz pomiędzy sobą z uwzględnieniem różnych środków komunikacji, w tym rowerowej, pieszej, z możliwie małym wpływem na istniejące powiązania korytarzy ekologicznych i na bioróżnorodność.

Zalecane jest tworzenie terenów rekreacyjnych w oparciu o zasoby naturalne: rzeki, jeziora i podnoszenie atrakcyjności ogólnodostępnych obiektów rekreacyjnych i sportowych, takie jak: kąpieliska, place zabaw, siłownie zewnętrzne, boiska i inne objekty.

5.3.6. Kierunki rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej

Zgodnie z Prawem ochrony środowiska inwestycje związane z infrastrukturą m.in.: linie komunikacyjne, napowietrzne i podziemne rurociągi, linie kablowe oraz inne objekty liniowe powinny być przeprowadzane w sposób zapewniający ograniczenie ich oddziaływania na środowisko, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony walorów krajobrazowych i z zachowaniem możliwości przemieszczania się dziko żyjących zwierząt.

Planowanie i modernizacja dróg i infrastruktury powinny uwzględniać potrzebę integracji przestrzennej i funkcjonalnej miejscowości Kalinowo i pozostałych wsi na terenie gminy z innymi ośrodkami, w tym z Elkiem, Grajewem, Augustowem oraz z Olsztynem, Suwałkami, Białymstokiem oraz umożliwiać podnoszenie jakości usług publicznych, zwiększenie dostępności i jakości usług komunikacyjnych, dostępności i niezawodności dostępu do mediów (woda, prąd, odbiór ścieków, szerokopasmowy Internet, inne).

Zaleca się uwzględnianie potrzeby podnoszenia standardu klasy dróg gminnych oraz powiatowych oraz budowę ciągów pieszo-rowerowych, szczególnie pomiędzy terenami zurbanizowanymi a rekreacyjno-wypoczynkowymi.

Kierunki rozwoju sieci wodociągowej i kanalizacyjnej:

- Rozbudowa sieci wodno-kanalizacyjnej (nowe sieci grawitacyjne i tłoczne oraz przyłącza).
- Modernizacja infrastruktury ściekowej – modernizacja oczyszczalni ścieków, przepompowni ścieków.
- Modernizacja ujęć i stacji uzdatniania wody.
- Rozbudowa systemów zdalnego odczytu wodomierzy.
- Wprowadzanie punktów monitoringu sieci wodociągowej w celu optymalizacji zarządzania zasobami wody.
- W przypadku terenów, gdzie budowa sieci kanalizacyjnej jest nieopłacalna, wspieranie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków.
- Wdrożenie cyfrowego systemu ewidencji i monitorowania zbiorników bezodpływowych.
- Wdrożenie inteligentnych rozwiązań infrastrukturalnych (cyfryzacja sieci, zapewnienie bezpieczeństwa, monitoring).
- Rozwój infrastruktury na terenach przeznaczonych pod nową zabudowę, zgodny z Miejscowymi Planami Zagospodarowania Przestrzennego (MPZP).

5.3.7. Zasady lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW

W zakresie odnawialnych źródeł energii preferowane powinny być urządzenia bazujące na geotermii, energii wiatrowej, wodnej, energii słonecznej oraz biogazownie i biometanownie.

Lokalizacja urządzeń wolnostojących oraz montowanych na ścianach lub dachach budynków jest możliwa na terenach usługowych, produkcyjno-usługowych, przemysłowych, związanych z infrastrukturą techniczną, komunalną i komunikacyjną, pod warunkiem braku kolizji z funkcją mieszkaniową.

Ustalając lokalizację farm wiatrowych i fotowoltaicznych należy brać pod uwagę przede wszystkim obowiązujące przepisy prawa.

Biogazownie i biometanownie dopuszczone są m.in. w terenach infrastruktury technicznej, produkcji (w tym produkcji rolniczej) i przemysłu, z uwzględnieniem bufora zieleni izolującej i odpowiedniej odległości od zabudowy mieszkaniowej.

Rekomenduje się stosowanie najlepszych dostępnych technologii w celu minimalizacji emisji pyłów, odorów i hałasu.

5.3.8. Zasady lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko

Zaleca się unikania lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w szczególności na terenach chronionych cennych przyrodniczo oraz w kolizji z terenami zabudowy mieszkaniowej. Przedsięwzięciom powinny towarzyszyć stosowne mechanizmy ochronne minimalizujące wpływ na środowisko i zabudowę mieszkaniową. Rekomenduje się tworzenie buforów zieleni izolujących kolizyjne funkcje.

5.3.9. Zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej

Zalecane jest unikanie rozpraszania zabudowy mieszkaniowej i unikanie lokalizacji na gruntach przydatnych rolniczo, o wyższej klasie bonitacyjnej.

Z uwagi na ekstremalne zagrożenie suszą rolniczą wskazane jest:

- scalanie gruntów z dążeniem do optymalnego układu pól, użytków zielonych i lasów,
- kształtowanie optymalnego układu dróg dojazdowych,
- stosowanie zabiegów przeciwoerozyjnych poprzez pasy buforowe, zadrzewienia przydrożne i śródpolne, w szczególności zalesianie nieużytków i terenów wymagających rekultywacji,
- zwiększenie retencji na miejscu.

Wskazane jest tworzenie zieleni buforowej dla odseparowania stref o kolidujących funkcjach.

5.3.10. Zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji

Obszary zdegradowane i obszary rewitalizacji określone są w gminnych programach rewitalizacji. Gmina Kalinowo nie posiada takiego programu.

W odniesieniu do obszarów zdegradowanych, obszarów rewitalizacji oraz obszarów wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji należy wziąć pod uwagę w szczególności zmiany środowiska naturalnego, stopień zdegradowania elementów układu komunikacyjnego oraz dążyć do poprawy jakości przestrzeni publicznej oraz społeczno-gospodarczego potencjału gminy.

W przypadku zdegradowanych przestrzeni zabytkowych jak parki podworskie, cmentarze, należy stosować się do zaleceń konserwatorskich i przepisów Ustawy o ochronie zabytków.

6. Obszary strategicznej interwencji

6.1. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa

Kluczowym elementem wdrażania strategii rozwoju w jednostkach samorządu terytorialnego na różnych poziomach (lokalnym, regionalnym, krajowym) jest połączenie celów, zasobów, potencjałów oraz potrzeb rozwojowych, a także skoncentrowanie działań na obszarach, które z jednej strony borykają się z największymi problemami, a z drugiej mają duży potencjał rozwojowy. Takie podejście wymaga uwzględnienia specyfiki terytorialnej oraz wyznaczenia obszarów strategicznych interwencji (OSI).

W przyjętym Uchwałą nr XXXIX/832/18 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 28 sierpnia 2018 r. Planie zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego aktualnym dokumentem na poziomie regionalnym przedstawiającym wizję rozwoju województwa była „Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025”. W ówczesnej strategii wyróżniono 9 obszarów strategicznej interwencji (OSI), które odzwierciedlały potencjały i problemy rozwojowe w układzie terytorialnym: tygrys warmińsko-mazurski, aglomeracja Olsztyna, ośrodki subregionalne, nowoczesna wieś, obszary peryferyzacji społeczno-gospodarczej, obszary o słabym dostępie do usług publicznych, obszary przygraniczne, obszary wymagające restrukturyzacji i rewitalizacji oraz obszary o ekstremalnie niskiej dostępności komunikacyjnej.

Gmina Kalinowo zaliczała się do:

- OSI Tygrys warmińsko-mazurski,
- OSI Nowoczesna wieś,
- OSI Obszary peryferyzacji społeczno-gospodarczej,
- OSI Obszary o ekstremalnie niskiej dostępności komunikacyjnej.

W roku 2020 została przyjęta kolejna aktualizacja strategii obecnie obowiązująca, pt. „Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego”. Zidentyfikowano w niej następujące obszary strategicznej interwencji (OSI): Tygrys warmińsko-mazurski, MOF Olsztyna, MOF Elbląga, MOF Ełku, OF Wielkie Jeziora Mazurskie, Niebieski Zachód, Miasta CITTASLOW, EGO, Miasta tracące funkcje społeczno-gospodarcze, Obszary marginalizacji.

Gmina Kalinowo została zaliczona do:

- OSI Tygrys warmińsko-mazurski,
- OSI EGO,
- OSI Obszary marginalizacji.

Jako kryterium zaliczenia do OSI Tygrys warmińsko-mazurski uznano położenie ośrodka gminnego w odległości maksymalnie 15 km od drogi nr 7 i nr 16, a na OSI przewidziano konieczność dynamizacji procesów rozwojowych oraz wzmocnienie konkurencyjności krajowej i międzynarodowej regionu.

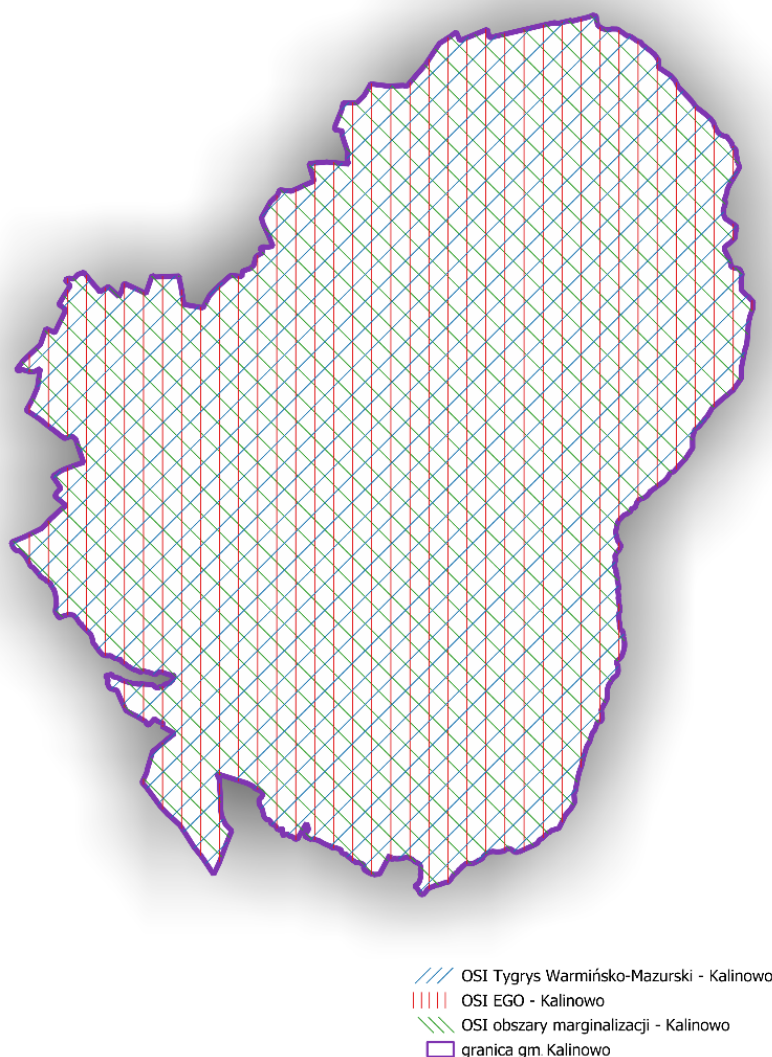
OSI EGO to obszar długoletniej współpracy gmin we wschodniej części województwa wskazywany już w Strategii z 2013 r. Oczekuje się, że zawiązana w 2004 r. współpraca gmin i powiatów w ramach Stowarzyszenia EGO Kraina Bociana powinna przynieść działania o

charakterze ponadlokalnym wzmacniające powiązania funkcjonalne na linii północ – południe i wschód – zachód w oparciu o subregionalne znaczenie Ełku.

OSI Obszary marginalizacji to gminy wskazane w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju oraz Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 jako obszary zagrożone trwałą marginalizacją. Kierunki interwencji na terenie OSI planowane przez Rząd RP są zbieżne z planowanymi działaniami samorządu województwa.

Do obszarów w/w OSI zalicza się obszar całej gminy Kalinowo. W związku z tym, wszystkie zaplanowane działania w niniejszej strategii odnoszą się do całego obszaru gminy.

Rysunek 18. OSI na terenie gminy Kalinowo

Źródło: opracowanie własne na podst. PRG i „Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego”.

6.2. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy

W trakcie opracowywania Strategii nie ustalono obszarów wymagających strategicznej interwencji na obszarze gminy Kalinowo.

7. Zgodność ze strategią rozwoju kraju i województwa

Cele Strategii powinny charakteryzować się zgodnością z celami dokumentów strategicznych na poziomie krajowym, regionalnym i ponadlokalnym. Zapewnia to spójność i koncentrację wysiłków rozwojowych różnych poziomów administracji rządowej i samorządowej.

Dokonano oceny zgodności celów Strategii ze strategią rozwoju województwa - *Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego*, *Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego do 2030 (KSRR 2030)*, *Strategią rozwoju społeczno-gospodarczego subregionu EGO 2030*, *Zintegrowaną Strategią rozwoju Elckiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014–2025*.

Analizę zgodności przeprowadzono na poziomie celów strategicznych i operacyjnych dokumentów wyższego rzędu oraz celów strategicznych Strategii Rozwoju Gminy Kalinowo na lata 2026-2035.

Wykazano zgodność Strategii z wieloma celami operacyjnymi dokumentów: *Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego*, *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego do 2030*, *Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego subregionu EGO 2030*, *Zintegrowana Strategia rozwoju Elckiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014–2025*.

Gmina Kalinowo nie jest objęta żadną przyjętą strategią rozwoju ponadlokalnego.

Tabela 16. Zgodność Strategii z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego do 2030 (KSRR 2030)

Cele strategii gminy Kalinowo Cele KSRR 2030	CEL 1. TURYSTYKA I PROMOCJA (T)	CEL 2. GOSPODARKA (G)	CEL 3. SPOŁECZEŃSTWO (S)	CEL 4. INFRASTRUKTURA, PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO (P)
Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym				
1.1. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo				
1.2. Zwiększenie wykorzystania potencjału rozwojowego miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze				
1.3. Przyspieszenie transformacji profilu gospodarczego Śląska				
1.4. Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych				
1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów				
Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych				
2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego				
2.2. Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym				
2.3. Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach				
Cel 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie				
3.1. Wzmacnianie potencjału administracji na rzecz zarządzania rozwojem				
3.2. Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym				
3.3. Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych				
3.4. Efektywny i spójny system finansowania polityki regionalnej				

Wysoka lub bezpośrednia zgodność celów.

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 17. Zgodność Strategii ze strategią województwa: Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego

Cele strategii województwa \ Cele strategii gminy Kalinowo	CEL 1. TURYSTYKA I PROMOCJA (T)	CEL 2. GOSPODARKA (G)	CEL 3. SPOŁECZEŃSTWO (S)	CEL 4. INFRASTRUKTURA, PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO (P)
Cel strategiczny 1. Kompetencje przyszłości				
Użyteczne kwalifikacje i kompetencje				
Nowoczesne usługi				
Profesjonalne organizacje				
Cel strategiczny 2. Inteligentna produktywność				
Satysfakcjonująca praca				
Inteligentna specjalizacja				
Wysoka konkurencyjność				
Cel strategiczny 3. Kreatywna aktywność				
Inspirująca twórczość				
Efektywna współpraca				
Ukształtowana tożsamość				
Cel strategiczny 4. Mocne fundamenty				
Silny kapitał społeczny				
Optymalna infrastruktura rozwoju				
Wyjątkowe środowisko przyrodnicze				

Wysoka lub bezpośrednia zgodność celów.

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 18. Zgodność Strategii ze Strategią rozwoju społeczno-gospodarczego subregionu EGO 2030

Cele strategii gminy Kalinowo Cele strategii EGO 2030	CEL 1. TURYSTYKA I PROMOCJA (T)	CEL 2. GOSPODARKA (G)	CEL 3. SPOŁECZEŃSTWO (S)	CEL 4. INFRASTRUKTUR A, PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO (P)
Cel strategiczny 1. Rozwinięta, zrównoważona gospodarka EGO, oparta na współpracy międzysektorowej				
Tworzenie warunków dla nowych inwestycji w EGO				
Wzmacnianie potencjału gospodarczego EGO				
Kadry dla gospodarki EGO				
Promocja gospodarcza i turystyczna EGO				
Cel strategiczny 2. Wysoka jakość życia mieszkańców EGO				
Poprawa dostępności i jakości usług publicznych EGO				
Poprawa dostępności komunikacyjnej EGO				
Tworzenie warunków do rozwoju kapitału społecznego EGO				
Skuteczna polityka pomocy społecznej EGO				
Cel strategiczny 3. Zachowane walory przyrodnicze oraz wysoka jakość środowiska EGO				
Ochrona środowiska i przyrody EGO				
Wdrażanie zasad gospodarki o obiegu zamkniętym w EGO				
Dążenie do "zero" emisyjności w EGO				
Ład przestrzenny EGO				
Promocja wewnętrzna i zewnętrzna EOF				

Wysoka lub bezpośrednia zgodność celów.

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 19. Zgodność Strategii ze Zintegrowaną Strategią rozwoju Elckiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014–2025

Cele strategii gminy Kalinowo Cele strategii EOF 2014 – 2025	CEL 1. TURYSTYKA I PROMOCJA (T)	CEL 2. GOSPODARKA (G)	CEL 3. SPOLECZEŃSTWO (S)	CEL 4. INFRASTRUKTURA, PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO (P)
Cel strategiczny 1. Poprawa jakości życia i integracja społeczna				
Wspieranie aktywności obywatelskiej				
Rewitalizacja obszarów zdegradowanych				
Rozwój usług i poprawa infrastruktury na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu				
Wzrost jakości i poszerzenie oferty usług administracji, placówek edukacyjnych, kulturalnych i rekreacyjno-sportowych				
Cel strategiczny 2. Wzrost konkurencyjności gospodarki bazującej na lokalnych potencjalach				
Stworzenie warunków do pozyskiwania inwestorów				
Rozwój form wsparcia biznesu				
Wspieranie innowacyjności lokalnych przedsiębiorstw				
Wspieranie rozwoju rolnictwa specjalistycznego				
Wsparcie przedsiębiorczości i aktywizacja zawodowa				
Cel strategiczny 3. Zrównoważone wykorzystanie zasobów				
Poprawa efektywności energetycznej i wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych				
Zachowanie i ochrona bogactw przyrodniczych i krajobrazowych				
Rozbudowa i modernizacja infrastruktury wodnokanalizacyjnej				
Poprawa skuteczności systemu gospodarki odpadami				
Promocja wewnętrzna i zewnętrzna EOF				
Cel strategiczny 4. Poprawa spójności terytorialnej				
Poprawa sieci infrastruktury komunikacyjnej				
Rozwój zrównoważonego transportu publicznego				
Poprawa spójności polityki planowania przestrzennego				
Cel strategiczny 5. Wzrost rozpoznawalności EOF jako marki terytorialnej				
Promocja wewnętrzna i zewnętrzna EOF				
Rozwój form współpracy ponadlokalnej				
Rozwój form współpracy wewnętrznej w EOF				

Wysoka lub bezpośrednia zgodność celów.

Źródło: opracowanie własne.

8. System realizacji

8.1. Zasady realizacji

Wdrażanie Strategii będzie prowadzone w oparciu o zestaw podstawowych zasad, do których należą: partycypacja i partnerstwo, integracja oraz koncentracja działań, otwartość i przejrzystość, determinacja, elastyczne podejście, efektywność, zrównoważony rozwój wraz z zasadą DNSH („nie czynić znaczącej szkody”), a także równość i niedyskryminacja.

Kluczowym fundamentem realizacji Strategii jest zasada partycypacji i partnerstwa. Oznacza ona aktywne zaangażowanie różnych interesariuszy w proces wdrażania – zarówno na etapie podejmowania decyzji, jak i ponoszenia odpowiedzialności za rezultaty. Zakłada to współpracę wielu środowisk oraz równorzędne traktowanie podmiotów reprezentujących instytucje, organizacje i społeczności, przy jednoczesnym poszanowaniu ich niezależności i kompetencji.

Istotne znaczenie ma również podejście integracyjne, polegające na łączeniu celów, zasobów i potencjałów rozwojowych gminy z rozpoznanymi potrzebami i wyzwaniem. Umożliwia to skupienie działań w obszarach o największym znaczeniu – tam, gdzie kumulują się problemy lub gdzie istnieją najlepsze warunki do osiągnięcia trwałych efektów społecznych, gospodarczych i przestrzennych.

Zasada otwartości oznacza zapewnienie możliwości udziału szerokiemu gronu mieszkańców, instytucji i organizacji w realizacji Strategii. Proces wdrażania będzie prowadzony w sposób transparentny – obejmujący jasność decyzji, prowadzenie dialogu, informowanie o planach oraz konsultowanie kluczowych rozwiązań.

Realizacja Strategii wymaga także determinacji, rozumianej jako konsekwentne dążenie do realizacji przyjętych celów i priorytetów, niezależnie od zmiennych uwarunkowań krótkoterminowych.

Jednocześnie wdrażanie dokumentu będzie odbywać się z zachowaniem elastyczności, umożliwiającej dostosowywanie działań oraz narzędzi do zmieniających się warunków społecznych, gospodarczych, prawnych i finansowych.

Wszystkie działania będą prowadzone zgodnie z zasadą efektywności, co oznacza racjonalne gospodarowanie zasobami – finansowymi, organizacyjnymi i ludzkimi – przy jednoczesnym maksymalizowaniu osiągniętych rezultatów.

Strategia uwzględni w sposób szczególny kwestie środowiskowe, w tym ochronę klimatu. Wykorzystanie potencjałów rozwojowych musi odbywać się zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju oraz zasadą DNSH (Do No Significant Harm), która zakłada unikanie działań powodujących istotne szkody dla celów środowiskowych, w szczególności w zakresie:

- ograniczania zmian klimatu,
- przystosowania do ich skutków,
- racjonalnego korzystania z zasobów wodnych i ich ochrony,
- rozwoju gospodarki o obiegu zamkniętym, w tym zapobiegania powstawaniu odpadów i ich recyklingu,
- przeciwdziałania zanieczyszczeniom powietrza, wód i gleb,
- ochrony oraz odbudowy bioróżnorodności i ekosystemów.

Wdrażanie Strategii będzie również realizowane z pełnym poszanowaniem zasad równości i niedyskryminacji, obejmujących wszystkie grupy społeczne, bez względu na płeć, wiek, pochodzenie, rasę, orientację seksualną, wyznanie, światopogląd czy status społeczno-ekonomiczny. Dodatkowo uwzględniona zostanie zasada dostępności, w tym potrzeby osób ze szczególnymi wymaganiami oraz osób z niepełnosprawnościami, zgodnie z koncepcją projektowania uniwersalnego.

8.2. System wdrażania

Za realizację Strategii odpowiada Gmina Kalinowo, która pełni rolę operatora całego procesu, inicjuje działania oraz zapewnia ich koordynację. Bezpośrednią odpowiedzialność za wdrażanie zapisów dokumentu ponosi Urząd Gminy Kalinowo, natomiast nadzór nad całością działań sprawuje Wójt Gminy Kalinowo.

W proces wdrażania Strategii zaangażowane są przede wszystkim: Wójt Gminy, Rada Gminy, jednostki organizacyjne gminy oraz podmioty zewnętrzne pełniące rolę interesariuszy.

Wójt Gminy i Rada Gminy

Do podstawowych obowiązków Wójta należy stałe monitorowanie przebiegu realizacji Strategii oraz inicjowanie ewentualnych zmian w jej zapisach. Wójt odpowiada również za zapewnienie finansowania działań – zarówno ze środków własnych gminy, jak i źródeł zewnętrznych. W przypadku potrzeby aktualizacji dokumentu podejmuje działania zmierzające do jej przeprowadzenia.

Rada Gminy pełni funkcję organu uchwalającego Strategię oraz nadzorującego jej realizację i osiągnięte rezultaty. Wspiera proces wdrażania i ewaluacji, a także podejmuje decyzje dotyczące zmian w dokumencie, opierając się na wynikach monitoringu i ocen okresowych.

Urząd Gminy i jednostki organizacyjne gminy

Urząd Gminy odpowiada za koordynację prac związanych z przygotowywaniem i opiniowaniem projektów uchwał oraz zarządzeń. Wdrażanie poszczególnych działań powierzane jest właściwym wydziałom lub jednostkom organizacyjnym zgodnie z ich zakresem kompetencji.

Urząd dysponuje odpowiednimi zasobami kadrowymi i organizacyjnymi, umożliwiającymi realizację Strategii, a także zdolnością do współpracy z partnerami i oddziaływania na otoczenie. Koszty związane z zarządzaniem procesem wdrażania będą pokrywane z budżetu gminy.

Do kluczowych zadań Urzędu Gminy należą: realizacja działań przewidzianych w Strategii, prowadzenie monitoringu, przeprowadzanie ewaluacji (ex-ante, mid-term, ex-post), przygotowywanie propozycji aktualizacji dokumentu, upowszechnianie informacji o Strategii i jej promocja, koordynacja działań jednostek organizacyjnych oraz zapewnienie zgodności projektów i programów wykonawczych z celami i kierunkami Strategii.

Jednostki organizacyjne gminy odpowiadają natomiast za inicjowanie projektów, nawiązywanie współpracy partnerskiej, zgłaszanie nowych działań, dostarczanie danych na potrzeby monitoringu i ewaluacji oraz identyfikowanie potencjalnych źródeł finansowania.

Interesariusze zewnętrzni

Istotną rolę w realizacji Strategii odgrywają również podmioty spoza administracji samorządowej. Do tej grupy zaliczają się m.in. inne jednostki samorządu terytorialnego, instytucje publiczne, placówki edukacyjne, jednostki naukowo-badawcze, organizacje wspierające biznes, przedsiębiorcy, operatorzy infrastruktury technicznej, organizacje pozarządowe, instytucje kultury oraz podmioty ochrony zdrowia. Szczególne znaczenie mają mieszkańcy gminy, którzy stanowią kluczową grupę odbiorców i uczestników działań realizowanych w ramach Strategii.

8.3. Oczekiwane rezultaty planowanych działań, monitoring i ewaluacja

Monitoring

Monitoring zapisów Strategii ma na celu ocenę stopnia realizacji działań założonych w Strategii w danym momencie czasu, weryfikację zgodności osiągniętych celów z założeniami, a także korygowanie działań, w sytuacji gdy nie przynoszą one zamierzonych efektów lub w sytuacji wystąpienia zmian uniemożliwiających lub utrudniających ich realizację. Monitoring będzie pozwalał także na wcześniejszą diagnozę barier mogących mieć wpływ na realizację działań.

Monitoring realizacji zapisów Strategii będzie prowadzony w trybie corocznym. Koordynatorem monitoringu będzie Urząd Gminy Kalinowo.

Podstawowy monitoring realizacji Strategii będzie odbywał się na poziomie operacyjnym, każdego roku, poprzez opis stanu realizacji zaplanowanych działań dla każdego z kierunków działań i celów, z podaniem informacji co zostało wykonane, w tym opis realizacji wskaźników przypisanych do kierunku działań.

Ewaluacja

Ewaluacja będzie prowadzona na etapie ex-ante, mid-term i ex-post. Ewaluacja dotyczy realizacji Strategii oraz oceny jej wpływu na wszelkie dziedziny życia społeczno-gospodarczego.

Ewaluacja ex-ante

Zgodnie z art. 10a ust. 2 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, projekt strategii rozwoju podlega uprzedniej ewaluacji trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności jej realizacji, która powinna mieć miejsce przed formalnym przyjęciem dokumentu.

Ewaluacja ex-ante zostanie zatem przeprowadzona w późniejszym terminie, przed przyjęciem Strategii przez Radę Gminy.

Ewaluację mid-term należy zrealizować w 2030 roku. Ewaluacja ma za zadanie stwierdzić czy Strategia spełnia oczekiwania i realizuje założone wskaźniki rezultatu.

Ewaluację ex-post należy zrealizować w 2036 lub 2035 roku. Ten rodzaj ewaluacji ma za zadanie stwierdzić czy Strategia spełniła oczekiwania i zrealizowano założone wskaźniki rezultatu. Może być także elementem przygotowania nowej Strategii na lata 2035+. W ramach

ewaluacji ex-post zaleca się przeprowadzenie analiz i badań w formie zbliżonej do badań wykonanych na etapie przygotowania Strategii, chyba że istotnie zmienią się uwarunkowania funkcjonowania gminy.

Wójt na potrzeby ewaluacji mid-term i ex-post powoła Zespół Ewaluacyjny, w skład którego wejdą reprezentanci Urzędu Gminy i wybranych jednostek organizacyjnych oraz reprezentanci lokalnych interesariuszy: organizacji pozarządowych, biznesu, lokalni liderzy społeczni.

Aktualizacja dokumentu będzie dokonywana w przypadku, gdy taka potrzeba zostanie określona, na podstawie monitorowania, ewaluacji lub oczekiwań grup interesariuszy.

Stopień osiągnięcia celów strategicznych będzie uzależniony od osiągnięcia założonych wskaźników rezultatu.

Osiągnięcie celów będzie oceniane na podstawie poziomu osiągnięcia wskaźników przypisanych do tych celów, jako średnia z osiągnięcia wskaźników dla kierunków działań.

Jeśli kierunek działań jest opisany więcej niż jednym wskaźnikiem wyniki tego działania będą oceniane na podstawie średniej osiągnięcia poszczególnych wskaźników wg formuły poniżej.

$$Wk = \sum_{i=1}^n \frac{wi}{n}$$

gdzie:

Wk – wskaźnik osiągnięcia działań w ramach kierunku działań [%]

Wi – procent osiągnięcia wskaźnika w ramach kierunku działań [%]

n – liczba wskaźników w ramach kierunku działań.

Osiągnięcie każdego z celów strategicznych będzie oceniane na podstawie średniej wskaźników osiągnięcia działań w ramach kierunku działań, wg formuły poniżej.

$$W_s = \sum_{i=1}^n \frac{Wk_i}{n}$$

gdzie:

W_s - wskaźnik osiągnięcia celu strategicznego [%]

Wk_i - wskaźnik osiągnięcia działań w ramach kierunku działań [%]

n - liczba kierunków działań w ramach celu strategicznego [szt.]

Wskaźnik na poziomie 100% i więcej dla poszczególnych celów strategicznych oznacza osiągnięcie tych celów.

Tabela 20. Rezultaty działań i wskaźniki realizacji

Kierunek działań	Rezultaty	Wskaźnik rezultatu	Źródło danych	Wartość bazowa w 2024 r.	Wartość docelowa w 2035 r.	Rezultat: wzrost, spadek, utrzymanie	Komentarz
CEL 1. TURYSTYKA I PROMOCJA (T)							
T1. Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Rozwój systemu szlaków turystycznych .	Liczba kilometrów utworzonych szlaków turystycznych (nie dotyczy ścieżek rowerowych o których mowa we wskaźniku w kierunku działań P1) [km]	UG	-	20,0	wzrost	Wskaźnik dotyczy całego okresu 2026-2035.
	Poprawa infrastruktury aktywnego wypoczynku	Liczba utworzonych miejsc aktywnego wypoczynku [szt.]	UG	-	10,0	wzrost	Wskaźnik dotyczy całego okresu 2026-2035.
T2. Tworzenie i rozwój produktów turystycznych	Rozwój produktów turystycznych	Liczba gospodarstw agroturystycznych	UG	10,0	20,0	wzrost	-
		Liczba nowych zorganizowanych imprez i wydarzeń turystycznych promujących produkty lokalne rocznie o zasięgu ponadlokalnym [szt.]	UG	-	2	wzrost	-
T3. Promocja gminy i budowa marki miejsca	Promocja inwestycyjna	Liczba inicjatyw promocyjnych [szt.]	UG	-	5	wzrost	Wskaźnik dotyczy całego okresu 2026-2035.
	Pozyskiwanie mieszkańców	Liczba mieszkańców [osoby]	GUS	6 107	6 110	wzrost	-
T4. Rozwój oferty czasu wolnego dla mieszkańców i turystów	Integracja oferty czasu wolnego dla mieszkańców i turystów	Liczba oferowanych usług łączących ofertę dla turystów z ofertą dla mieszkańców [szt.]	UG	-	10	wzrost	Wskaźnik dotyczy całego okresu 2026-2035.
T5. Współpraca ponadlokalna w zakresie turystyki i kultury	Rozwój współpracy lokalnej	Liczba wspólnych projektów zrealizowanych z innymi samorządami [szt.]	UG	-	3	wzrost	Wskaźnik dotyczy całego okresu 2026-2035.

Kierunek działań	Rezultaty	Wskaźnik rezultatu	Źródło danych	Wartość bazowa w 2024 r.	Wartość docelowa w 2035 r.	Rezultat: wzrost, spadek, utrzymanie	Komentarz
CEL 2. GOSPODARKA (G)							
G1. Przygotowanie i rozwój terenów inwestycyjnych	Przygotowanie nowej oferty inwestycyjnej	Powierzchnia uzbrojonych terenów inwestycyjnych oddanych do dyspozycji inwestorów [ha]	UG	-	10,00	wzrost	Wskaźnik dotyczy całego okresu 2026-2035.
G2. Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości lokalnej	Wzrost przedsiębiorczości	Podmioty gospodarki narodowej na 1000 ludności	GUS	60	70	wzrost	-
		Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności	GUS	47	55	wzrost	-
G3. Rozwój kompetencji mieszkańców pod potrzeby rynku pracy	Rozwój kompetencji mieszkańców	Liczba zrealizowanych projektów rozwoju kompetencji [szt.]	UG	-	3	wzrost	Wskaźnik dotyczy całego okresu 2026-2035.
G4. Wsparcie rolnictwa i przetwórstwa lokalnego	Kreacja nowych produktów lokalnych	Liczba wykreowanych nowych produktów lokalnych [szt.]	UG	-	5	wzrost	Wskaźnik dotyczy całego okresu 2026-2035.
	Rozwój gospodarstw ekologicznych	Liczba nowych gospodarstw ekologicznych [szt.]	UG	-	5	wzrost	Wskaźnik dotyczy całego okresu 2026-2035.
G5. Wzmacnianie powiązań gospodarczych z Elkiem i innymi gminami	Rozwój współpracy	Liczba zrealizowanych projektów współpracy [szt.]	UG	-	2	wzrost	Wskaźnik dotyczy całego okresu 2026-2035.

Kierunek działań	Rezultaty	Wskaźnik rezultatu	Źródło danych	Wartość bazowa w 2024 r.	Wartość docelowa w 2035 r.	Rezultat: wzrost, spadek, utrzymanie	Komentarz
CEL 3 – SPOŁECZEŃSTWO							
S1. Rozwój usług zdrowotnych, opiekuńczych i bezpieczeństwa	Integracja usług społecznych	Utworzenie Centrum Usług Społecznych (CUS) [szt.]	UG	-	1	wzrost	Wskaźnik dotyczy całego okresu 2026-2035.
	Rozwój form opieki społecznej	Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców	GOPS, MRL	122,4 (2023 r.)	100,00	spadek	-
S2. Wsparcie dzieci, młodzieży i rodzin	Spadek potrzeb pomocy społecznej	Powody przyznawania pomocy społecznej z tytułu bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego - ogółem [liczba rodzin]	UG/ GOPS	16,00	10,00	spadek	-
S3. Aktywizacja społeczna i integracja mieszkańców	Poprawa aktywności mieszkańców	Liczba zleconych usług społecznych organizacjom pozarządowym – liczba umów [szt.]	UG	-	5,0	wzrost	Wskaźnik dotyczy całego okresu 2026-2035.
	Wzrost aktywności społecznej	Organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	GUS	3,1	4,0	wzrost	-
	Poprawa integracji mieszkańców	Liczba zrealizowanych projektów integrujących różne społeczności (młodzi – seniorzy, nowi mieszkańcy – starzy mieszkańcy, itp.) [szt.]	UG	-	5,0	wzrost	Wskaźnik dotyczy całego okresu 2026-2035.
S4. Poprawa jakości edukacji	Wzrost jakości edukacji	Wyniki egzaminu ósmoklasisty - j. polski	CKE	Średnia 59 (rok 2025)	65,0	wzrost	-
		Wyniki egzaminu ósmoklasisty - j. angielski	CKE	Średnia 54 (rok 2025)	60,0	wzrost	-
		Wyniki egzaminu ósmoklasisty - matematyka	CKE	Średnia 43 (rok 2025)	50,0	wzrost	-

Kierunek działań	Rezultaty	Wskaźnik rezultatu	Źródło danych	Wartość bazowa w 2024 r.	Wartość docelowa w 2035 r.	Rezultat: wzrost, spadek, utrzymanie	Komentarz
S5. Rozwój oferty kulturalnej i sportowej	Budowa, modernizacja, przebudowa obiektów kulturalnych, rekreacyjnych lub sportowych	Liczba nowych/ przebudowanych/doposażonych obiektów lub przestrzeni sportowych i rekreacyjnych [szt.]	UG	-	3	wzrost	Wskaźnik dotyczy całego okresu 2026-2035.
	Rozszerzenie oferty sportowo-rekreacyjnej	Liczba nowych/ ulepszonych rodzajów oferty sportowej i rekreacyjnej [szt.]	UG	-	5	wzrost	Wskaźnik dotyczy całego okresu 2026-2035.
S6. Wzmacnianie partycypacji społecznej	Cyfryzacja realizacji usług administracyjnych	Liczba nowych e-usług	UG	-	3	wzrost	Wskaźnik dotyczy całego okresu 2026-2035.
	Wzrost partycypacji społecznej	Liczba nowych narzędzi partycypacji społecznej	UG	-	3	wzrost	Wskaźnik dotyczy całego okresu 2026-2035.

Kierunek działań	Rezultaty	Wskaźnik rezultatu	Źródło danych	Wartość bazowa w 2024 r.	Wartość docelowa w 2035 r.	Rezultat: wzrost, spadek, utrzymanie	Komentarz
CEL 4. INFRASTRUKTURA, PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO (P)							
P1. Rozwój infrastruktury drogowej i transportowej	Rozwój systemu ścieżek rowerowych	Liczba kilometrów utworzonych ścieżek rowerowych [km]	UG	-	10,0	wzrost	Wskaźnik dotyczy całego okresu 2026-2035.
	Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego	Liczba miejsc poprawy bezpieczeństwa (przejścia dla pieszych, oznakowanie, progi zwalniające, doświetlenie miejsc niebezpiecznych)	UG	-	20,0	wzrost	Wskaźnik dotyczy całego okresu 2026-2035.
	Poprawa jakości dróg lokalnych	Długość zmodernizowanych dróg lokalnych [km]	UG	-	10,0	wzrost	Wskaźnik dotyczy całego okresu 2026-2035.
P2. Rozwój infrastruktury technicznej	Zapewnienie dostępu do sieci kanalizacyjnej	Korzystający z sieci kanalizacyjnej w % ogółu ludności	GUS	55,7	70,0	wzrost	-
	Nowoczesny system gospodarki odpadami	Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów [%]	GUS	41,4	60,0	wzrost	-
	Zapewnienie dostępu do sieci wodociągowej	Udział osób korzystających z sieci wodociągowej w gminie [%]	GUS	87,3	95,0	wzrost	-
P3. Planowanie przestrzenne i rozwój osadnictwa	Aktywne gospodarowanie zasobem	Powierzchnia gruntów gminnych przygotowanych pod inwestycje mieszkaniowe [ha]	UG	-	5,0	wzrost	Wskaźnik dotyczy całego okresu 2026-2035.
P4. Poprawa jakości przestrzeni publicznych	Poprawa dostępności obiektów i przestrzeni dla osób ze szczególnymi potrzebami	Liczba dostosowanych obiektów i przestrzeni [szt.]	UG	-	2,0	wzrost	Wskaźnik dotyczy całego okresu 2026-2035.
	Poprawa stanu obiektów i przestrzeni publicznych	Liczba zrewitalizowanych obiektów i przestrzeni publicznych [szt.]	UG	-	3,0	wzrost	Wskaźnik dotyczy całego okresu 2026-2035.

Kierunek działań	Rezultaty	Wskaźnik rezultatu	Źródło danych	Wartość bazowa w 2024 r.	Wartość docelowa w 2035 r.	Rezultat: wzrost, spadek, utrzymanie	Komentarz
P5. Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu	Wzrost dostępu do terenów zielono-błękitnej infrastruktury	Powierzchnia wybudowanej zielono-błękitnej infrastruktury [ha]	UG	-	1,0	wzrost	Wskaźnik dotyczy całego okresu 2026-2035.
	Ograniczenie presji na środowisko	Liczba miejsc ograniczających presję na środowisko (np. kanalizacja ruchu turystycznego, pomosty, wyznaczone kąpieliska, miejsca odpoczynku, parkingi buforowe)	UG	-	10	wzrost	Wskaźnik dotyczy całego okresu 2026-2035
	Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców	Liczba projektów edukacji ekologicznej [szt.]	UG	-	5	wzrost	Wskaźnik dotyczy całego okresu 2026-2035.
P6. Rozwój infrastruktury energetycznej i efektywności energetycznej	Redukcja emisji CO2	Liczba nowych instalacji OZE w budynkach prywatnych	UG	-	50	wzrost	Wskaźnik dotyczy całego okresu 2026-2035. Na podstawie projektów parasolowych i bazy CEEB.
		Liczba nowych instalacji OZE w budynkach publicznych	UG	-	5	wzrost	Wskaźnik dotyczy całego okresu 2026-2035.
		Liczba wymienionych starych pieców w budynkach prywatnych	UG	-	50	wzrost	Wskaźnik dotyczy całego okresu 2026-2035. Na podstawie projektów parasolowych i bazy CEEB.
		Liczba obiektów publicznych poddanych rewitalizacji energetycznej	UG	-	3	wzrost	Wskaźnik dotyczy całego okresu 2026-2035.
P7. Rozwój infrastruktury administracji i bezpieczeństwa	Poprawa bezpieczeństwa	Liczba projektów poprawy bezpieczeństwa [szt.]	UG	-	5	wzrost	Wskaźnik dotyczy całego okresu 2026-2035.

Źródło: opracowanie własne.

8.4. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Poniżej zaprezentowano wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych.

Tabela 21. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Obszar tematyczny	Dokument	Aktualność i spójność dokumentu/ komentarz/ wytyczne do sporządzania dokumentów
Gospodarka przestrzenna	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kalinowo uchwalone w roku 2014.	Uwarunkowania ujęte w Studium uległy zmianom od czasu uchwalenia. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej określony w Strategii został opracowany tylko częściowo na podstawie Studium, uwzględniając zapisy Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz projektu Planu Ogólnego Gminy Kalinowo. W aktualnych uwarunkowaniach prawnych nie ma możliwości podjęcia procedury aktualizacji Studium.
Gospodarka przestrzenna	Na terenie gminy Kalinowo wg rejestru urbanistycznego obowiązuje 28 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.	Obecnie przygotowwany jest Plan ogólny gminy, który uwzględni ustalenia istniejących planów miejscowych w zakresie parametrów.
Gospodarka przestrzenna	Plan ogólny. Gmina przystąpiła do sporządzenia Planu Ogólnego.	Plan Ogólny Gminy Kalinowo jest w trakcie realizacji. Strategia została opracowana w zgodzie ze wstępnym projektem Planu Ogólnego Gminy Kalinowo. Plan Ogólny Gminy może w szczególności uwzględnić zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową na podstawie własnej prognozy.
Środowisko	Program Ochrony Środowiska dla gminy Kalinowo na lata 2019-2022 z perspektywą na lata 2023- 2026.	Przy najbliższym opracowywaniu dokument należy: a) dostosować do zapisów strategii poprzez operacjonalizację działań oraz ujęcie wskaźników odnoszących się do ochrony środowiska; b) zaktualizować program pod kątem poprawy efektywności dotyczącej ograniczania dopływu zanieczyszczeń do JCWP.
Polityka społeczna	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Kalinowo na lata 2022-2030.	Dokument aktualny. Strategia przy najbliższej aktualizacji wymaga uwzględnienia zapisów strategii.
Polityka społeczna	Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi.	Roczny Program współpracy – dokument obligatoryjny. Określa formy międzysektorowej współpracy finansowej i niefinansowej oraz wyznacza priorytetowe zadania publiczne na każdy rok. W kolejnych latach należy uwzględnić zapisy strategii odnoszące się do współpracy z organizacjami pozarządowymi.
Polityka społeczna	Gminny Program Wspierania Rodziny.	Program przy najbliższej aktualizacji wymaga uwzględnienia zapisów strategii.
Zabytki	Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Kalinowo na lata 2024 – 2027.	Dokument nie wymaga aktualizacji.

Obszar tematyczny	Dokument	Aktualność i spójność dokumentu/ komentarz/ wytyczne do sporządzania dokumentów
Infrastruktura	Wieloletni Program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Kalinowo na lata 2025-2029	Dokument nie wymaga aktualizacji.
Finanse	Wieloletnia Prognoza Finansowa.	Dokument zgodny z zapisami strategii, aktualizowany na bieżąco przy zmianach otoczenia prawno-ekonomicznego.
Rozwój lokalny	Gminny Program Rewitalizacji.	Gmina nie posiada programu. Program wymaga opracowania. W strategii zapisano działania odnoszące się do rewitalizacji .
Rozwój lokalny	Program rozwoju przedsiębiorczości, turystyki i promocji gminy.	Gmina nie posiada programu. Z uwagi na posiadane potencjały i możliwości rozwoju istnieje potrzeba opracowania dokumentu.

Źródło: opracowanie własne.

9. Ramy finansowe i źródła finansowania

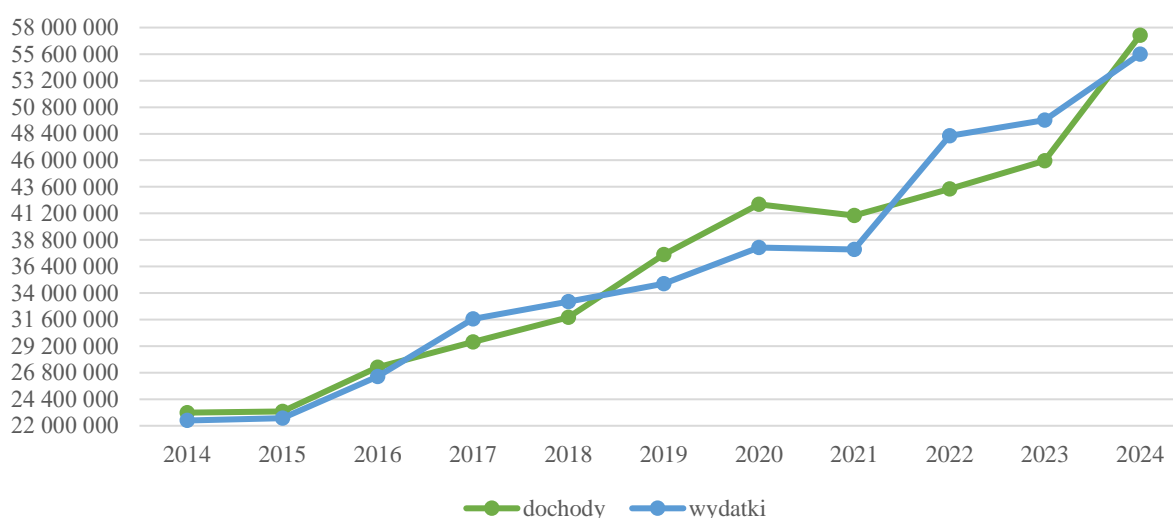
9.1. Ramy finansowe

Ramy finansowe obejmują szacunkową wysokość wydatków przeznaczonych na realizację ujętych w Strategii działań i jednocześnie potwierdzają możliwość ich realizacji. Ramy finansowe są uzależnione od zakresu działań, horyzontu czasowego Strategii, kondycji finansowej gminy i wynikających z niej możliwości inwestycyjnych oraz założeń długofalowej polityki finansowej i inwestycyjnej. Podstawę do określenia ram finansowych stanowi analiza dotychczasowych dochodów i wydatków, w tym analiza potencjału inwestycyjnego gminy.

Suma dochodów budżetu gminy Kalinowo wyniosła w 2024 roku 57 287 317,67 zł, co daje 9 375,99 zł w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Oznacza to wzrost dochodu o +26,31% w porównaniu do roku 2023 na jednego mieszkańca (+24,61 ogólnego wzrostu dochodu). Suma wydatków budżetu gminy Kalinowo wyniosła w 2024 roku 55 602 219,00 zł, co daje 9 100,20 zł w przeliczeniu na jednego mieszkańca. W porównaniu do 2023 roku jest to wzrost o +13,56% na jednego mieszkańca (+12,03% ogólnego wzrostu wydatków).

Zarówno w ramach wielkości dochodów, jak i wydatków budżetu gminy w latach 2014-2024 zauważalny jest trend rosnący. Poniższy wykres obrazuje dane w ramach analizowanego okresu czasowego dotyczące dochodów i wydatków gminy, zaś poniższa tabela przedstawia te same dane w sposób tabelaryczny.

Rysunek 19. Dochody i wydatki gminy Kalinowo [zł]

Źródło: opracowanie własne podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 22. Dochody i wydatki gminy [mln zł]

Kategoria	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
dochody ogółem	23,19	23,30	27,29	29,57	31,79	37,48	42,02	40,60	43,40	45,97	57,29
wydatki ogółem	22,48	22,70	26,45	31,66	33,22	34,84	38,10	37,95	48,23	49,63	55,60

Źródło: opracowanie własne podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Analizując dochody gminy Kalinowo, warto przyjrzeć się ich dynamice na tle kraju, województwa i powiatu w latach 2018–2024. W tym okresie dochody na jednego mieszkańca

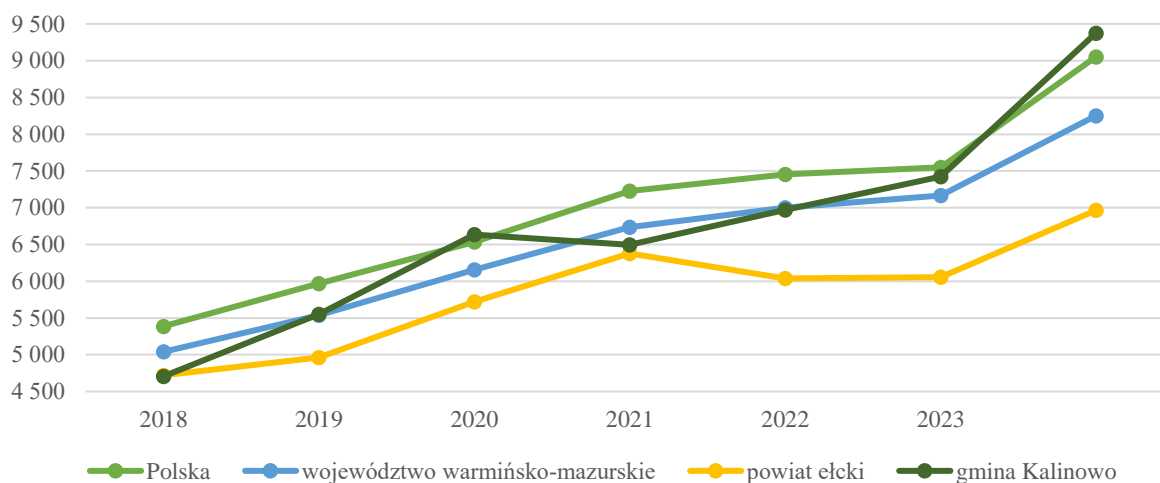
wzrosły we wszystkich analizowanych obszarach, jednak to gmina Kalinowo odnotowała najwyższy wzrost – aż o 99,25%, zwiększając dochody z 4 706,70 zł w 2018 roku do 9 375,99 zł w 2024 roku. Dla porównania, w Polsce średni wzrost wyniósł 68,09% (z 5 387,05 zł do 9 053,34 zł), w województwie warmińsko-mazurskim – 63,72% (z 5 039,81 zł do 8 251,39 zł), a w powiecie ełckim – 47,54% (z 4 720,40 zł do 6 964,17 zł). Tak znacząca dynamika wzrostu dochodów w gminie Kalinowo wskazuje na szczególnie korzystne tendencje rozwojowe, które nie tylko przewyższają średnie wyniki w regionie i kraju, ale również świadczą o stabilnym i solidnym wzroście finansowym gminy, zwiększającym możliwości realizacji inwestycji i poprawy jakości życia mieszkańców.

Tabela 23. Dochody ogółem na 1 mieszkańca [zł]

obszar	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	dynamika zmian w % (2018-2024)
Polska	5 387,05	5 969,49	6 532,73	7 226,45	7 455,18	7 549,38	9 053,34	+ 68,09
województwo warmińsko-mazurskie	5 039,81	5 537,16	6 157,56	6 735,13	7 002,30	7 168,21	8 251,39	+ 63,72
powiat ełcki	4 720,40	4 960,48	5 721,16	6 379,84	6 039,57	6 055,13	6 964,17	+ 47,54
gmina Kalinowo	4 706,70	5 552,38	6 634,57	6 493,77	6 968,15	7 422,84	9 375,99	+ 99,25

Źródło: opracowanie własne podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Rysunek 20. Dochód na jednego mieszkańca [zł]

Źródło: opracowanie własne podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Wyraźnie widoczny jest trend wzrostowy dla wszystkich analizowanych obszarów, co świadczy o systematycznej poprawie sytuacji budżetowej w ramach każdej z tych jednostek, w tym gminy Kalinowo. Pod względem budżetu, istotne są również informacje dotyczące wydatków majątkowych, wydatków bieżących, a także udziału wydatków inwestycyjnych w całości wydatków. Kolejna tabela przedstawia te dane dla ostatnich 10 lat.

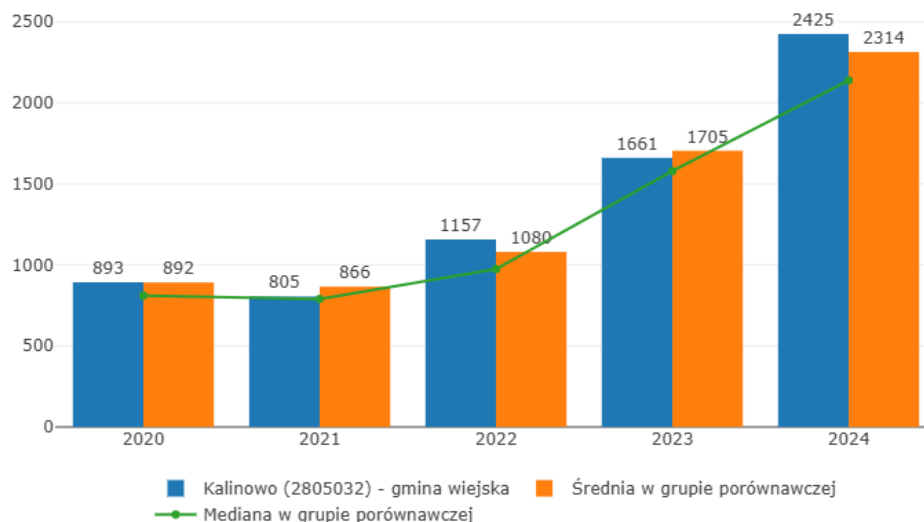
Tabela 24. Wydatki gminy Kalinowo

ogółem [mln zł]									
2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
22,70	26,45	31,66	33,22	34,84	38,10	37,95	48,23	49,63	55,60
wydatki majątkowe ogółem [mln zł]									
2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
2,41	1,81	5,41	5,96	4,59	7,05	3,85	10,83	16,08	17,77
wydatki bieżące ogółem [mln zł]									
2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
20,29	24,64	26,26	27,26	30,25	31,05	34,10	37,40	33,55	37,83
udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem [%]									
2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
10,62	6,84	17,07	17,95	13,18	18,51	10,14	22,45	32,39	31,96

Źródło: opracowanie własne podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

W latach 2015–2024 wydatki ogółem w gminie Kalinowo systematycznie rosły, osiągając najwyższy poziom w 2024 roku (55,60 mln zł). Wydatki majątkowe, miały zmienny charakter – największe wartości odnotowano w roku 2023 (16,08 mln zł) i 2024 (17,77 mln zł), natomiast ich udział w całkowitych wydatkach wahał się od 6,84% w 2016 roku do 32,39% w 2023 roku, co pokazuje znaczące zwiększenie nakładów inwestycyjnych w ostatnich latach. Wydatki bieżące rosły stosunkowo stabilnie aż do 2022 roku (37,40 mln zł), po czym w 2023 roku spadły do poziomu 33,55 mln zł, a w 2024 roku ponownie wzrosły do 37,83 mln zł. Analiza wskazuje, że gmina Kalinowo prowadzi zrównoważoną politykę finansową, z wyraźnym naciskiem na inwestycje w okresach wzmożonego rozwoju, co pozwala zarówno na utrzymanie bieżącej działalności, jak i realizację strategicznych projektów infrastrukturalnych.

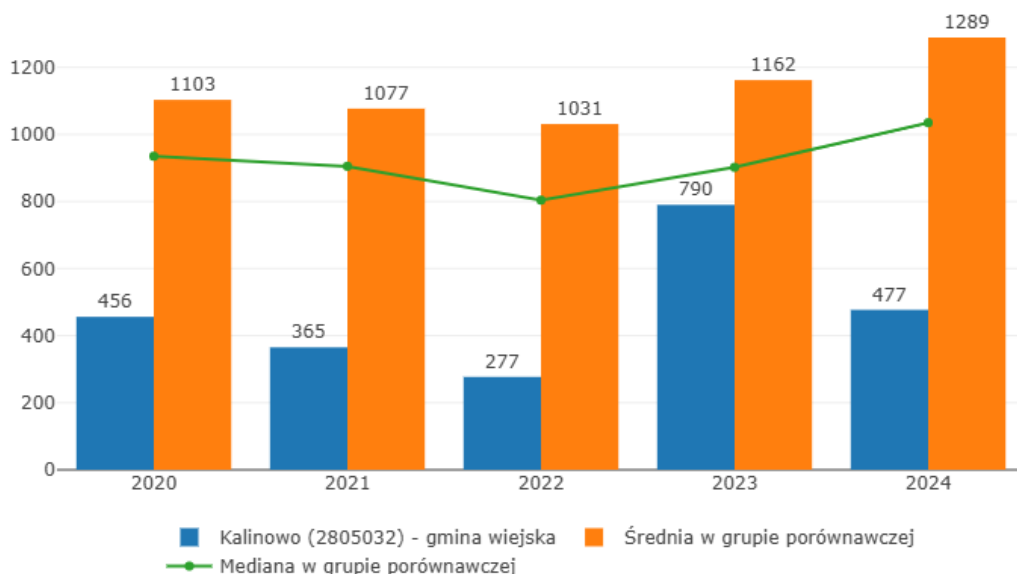
Rysunek 21. Kwota wydatków majątkowych przypadających na 1 mieszkańca – średnia 3 letnia

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, www.gminy.monitorrozwoju.pl.

W latach 2020–2024 gmina Kalinowo utrzymywała średnie wydatki majątkowe na 1 mieszkańca zbliżone do średniej oraz mediany w gminach porównawczych. W 2024 r. wskaźnik wyniósł 2 425 zł wobec średniej 2 314 zł i mediany 2 139 zł, co potwierdza zbliżony do przeciętnego, ale nieco wyższy poziom aktywności inwestycyjnej.

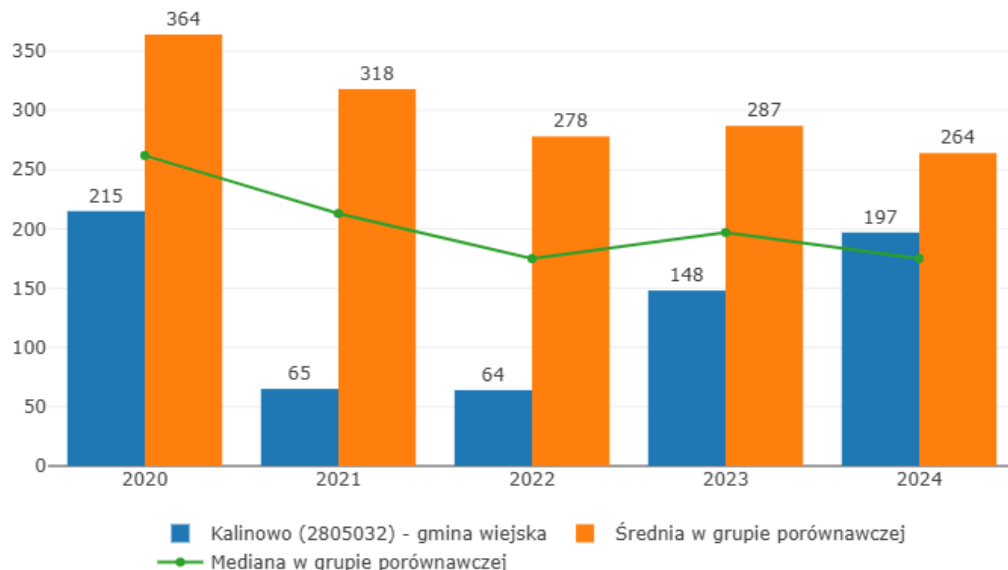
Rysunek 22. Kwota długu JST na koniec roku przypadająca na 1 mieszkańca

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, www.gminy.monitorrozwoju.pl.

W latach 2020–2024 gmina Kalinowo konsekwentnie obniżała kwotę długu przypadającą na 1 mieszkańca – z 456 zł do 277 zł. W 2023 r. nastąpił jednak wzrost do 790 zł, w 2024 – spadek do 477 zł. Mimo tego wskaźnik pozostaje znacząco niższy niż średnia (1 289 zł) i mediana (1 035 zł) w grupie porównawczej, co wskazuje na wciąż umiarkowany poziom zadłużenia.

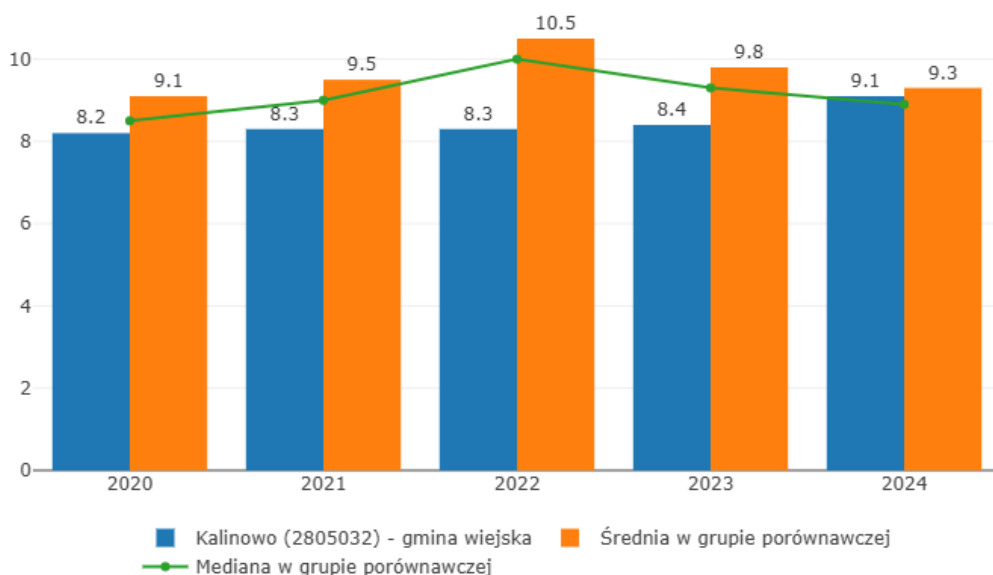
Rysunek 23. Wydatki majątkowe na projekty z UE w przeliczeniu na 1 mieszkańca (średnia 3 letnia)

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, www.gminy.monitorrozwoju.pl.

Na podstawie danych za lata 2020–2024 gmina Kalinowo ponosiła relatywnie niskie wydatki majątkowe na projekty unijne w przeliczeniu na 1 mieszkańca. W 2024 r. wskaźnik wyniósł 197 zł wobec średniej grupowej 264 zł, co wskazuje na niższą niż przeciętna aktywność w pozyskiwaniu i realizacji projektów współfinansowanych ze środków UE.

Rysunek 24. Relacja kwoty nadwyżki operacyjnej do kwoty dochodów bieżących (w %) - średnia 3 letnia

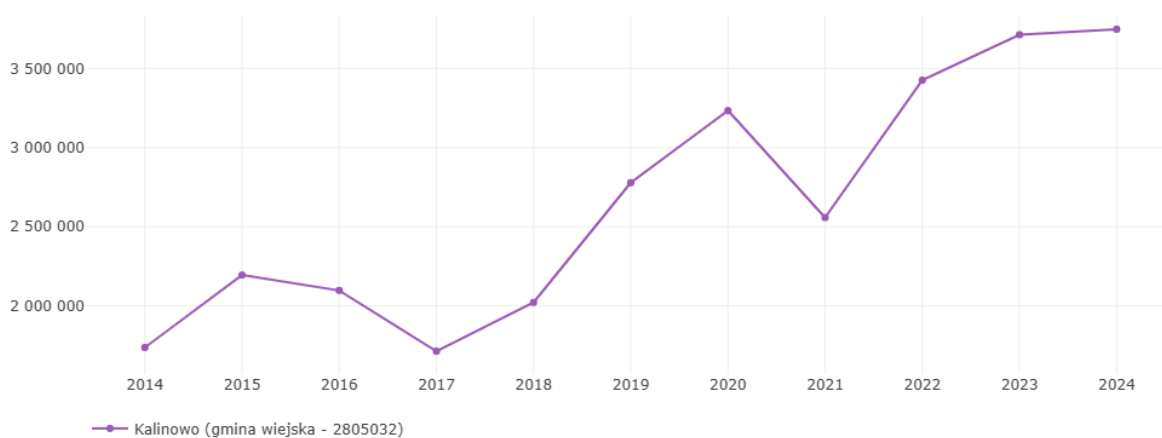
Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, www.gminy.monitorrozwoju.pl.

W latach 2020–2024 gmina Kalinowo utrzymywała relację nadwyżki operacyjnej do dochodów bieżących na poziomie zbliżonym do średniej i mediany w grupie porównawczej. W 2024 r. wskaźnik wyniósł 9,1%, podczas gdy średnia grupowa to 9,3%, a mediana 8,9%. Oznacza to, że choć gmina generuje nadwyżkę operacyjną pozwalającą na pokrycie bieżących wydatków, jej poziom jest umiarkowany w porównaniu do podobnych jednostek samorządowych.

W ostatnich kilku latach nadwyżka operacyjna brutto (różnica pomiędzy dochodami bieżącymi a wydatkami bieżącymi) była dodatnia w każdym roku. Wartość nadwyżki oscylowała w latach 2020-2024 w granicach ok. 3,2 – 3,8 mln zł.

Wartość Wskaźnika Inwestycji (relacja wydatków majątkowych do wydatków ogółem) wahała się w latach 2022-2024, jednak średnia wartość w ostatnich 3 latach wyniosła ok. 28,5%, co odpowiadało kwocie ok. 14,9 mln zł rocznie wydatków majątkowych.

Rysunek 25. Nadwyżka operacyjna

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, www.analizy.monitorrozwoju.pl.

Uwzględniając poziom nadwyżki operacyjnej w kwocie ok. 4,0 mln zł rocznie, średni poziom pozyskiwania dotacji – 5 mln zł rocznie, możliwość wykorzystania zwrotnych zewnętrznych źródeł finansowania, można szacować poziom wydatków inwestycyjnych w kolejnych latach na poziomie 10-20 mln zł rocznie. Określając potencjał inwestycyjny gminy przyjęto, że średnia wartość wydatków inwestycyjnych rocznie będzie wynosić ok. 16,0 mln zł, co przy założeniu wydatków ogółem na poziomie ok. 56 mln zł rocznie, pozwala oszacować potencjał inwestycyjny na ok. 28,5% wydatków ogółem. Przy tych założeniach potencjał inwestycyjny w całym okresie 2026-2035 wynosi ok. 160 mln zł. Wartości oszacowane w cenach stałych z 2025 roku.

9.2. Źródła finansowania

W Strategii określono cele strategiczne oraz kierunki działań gminy do 2035 roku. W celu realizacji zamierzeń niezbędne jest zabezpieczenie i pozyskanie stosownych środków finansowych. Podstawowym źródłem finansowania będzie budżet gminy. Jednak efektywność prowadzenia polityki rozwoju wymaga wykorzystania źródeł zewnętrznych.

Planowane do wykorzystania środki dotyczą następujących różnych źródeł finansowania:

- środki własne gminy,
- środki innych samorządów, przedsiębiorców i organizacji pozarządowych,
- środki europejskie dostępne w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury,
- inne unijne fundusze, programy, inicjatywy np. norweski mechanizm finansowy, mechanizm finansowy EOG, programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej, FENIKS, inne,
- Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności,
- środki funduszy celowych, np. Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej, Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska, PFRON-u, innych,
- Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych,
- granty z Banku Ochrony Środowiska i Banku Gospodarstwa Krajowego,
- środki pochodzące z budżetu państwa,
- środki jednostek organizacyjnych gminy,
- środki sektora prywatnego, w tym w ramach formuły partnerstwa publiczno-prywatnego,
- kredyty bankowe, pożyczki oraz inne zwrotne instrumenty finansowe,
- inne.

10. Spis tabel i rysunków

Spis rysunków

Rysunek 1. Położenie powiatu ełckiego w województwie warmińsko-mazurskim (A) i gminy Kalinowo w powiecie ełckim (B) wraz z sąsiadującymi gminami	9
Rysunek 2. Położenie gminy Kalinowo – wymiar lokalny	10
Rysunek 3. Położenie gminy Kalinowo – wymiar regionalny	11
Rysunek 4. Pytanie 1: Czy wg Pana(i) gmina Kalinowo, jest dobrym miejscem do życia dla poniższych grup osób?	26
Rysunek 5. Cele strategiczne i kierunki działań	48
Rysunek 6. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa warmińsko-mazurskiego	78
Rysunek 7. Kierunki rozwoju gminy Kalinowo.....	80
Rysunek 8. Pokrycie obszaru gminy przez MPZP	81
Rysunek 9. Położenie gminy na tle województwa	82
Rysunek 10. Oddalenie gminy od dużych ośrodków	83
Rysunek 11 . Układ komunikacyjny	85
Rysunek 12. Sieć osadnicza	87
Rysunek 13. Podstawowe usługi społeczne	89
Rysunek 14. Zasoby środowiska przyrodniczego	91
Rysunek 15. Zasoby dziedzictwa kulturowego i szlaki turystyczne	93
Rysunek 16. Uwarunkowania ponadlokalne – infrastruktura techniczna	96
Rysunek 17. Model funkcjonalno-przestrzenny – kierunki rozwoju	97
Rysunek 18. OSI na terenie gminy Kalinowo	106
Rysunek 19. Dochody i wydatki gminy Kalinowo [zł].....	125
Rysunek 20. Dochód na jednego mieszkańca [zł].....	126
Rysunek 21. Kwota wydatków majątkowych przypadających na 1 mieszkańca – średnia 3 letnia	127
Rysunek 22. Kwota długu JST na koniec roku przypadająca na 1 mieszkańca.....	128
Rysunek 23. Wydatki majątkowe na projekty z UE w przeliczeniu na 1 mieszkańca (średnia 3 letnia).....	128
Rysunek 24. Relacja kwoty nadwyżki operacyjnej do kwoty dochodów bieżących (w %) - średnia 3 letnia	129
Rysunek 25. Nadwyżka operacyjna	129

Spis Tabel

Tabela 1. Liczba osób dojeżdżających do pracy z gminy Kalinowo do innych gmin	23
Tabela 2. Liczba osób przyjeżdżających do pracy do gminy Kalinowo z innych gmin	24
Tabela 3. Cechy demograficzne badanych.....	25
Tabela 4. Badani wg statusu zawodowego.....	25
Tabela 5. Pytanie 2: Czy poniższe aktywności podejmuje Pan/Pani w gminie Kalinowo, czy poza nią?.....	27

Tabela 6. Pytanie 3: Proszę zaznaczyć z czym chcieliby Państwo, aby utożsamiano gminę Kalinowo w roku 2035?	28
Tabela 7. Pytanie 4: Które z poniższych zjawisk postrzega Pan(i) jako kluczowe problemy dla przyszłości Gminy?	28
Tabela 8. Pytanie 5: Proszę napisać co Panu (i) najbardziej podoba się w gminie Kalinowo?	29
Tabela 9. Pytanie 6: Proszę napisać co Panu (i) najbardziej nie podoba się w gminie Kalinowo?	30
Tabela 10. Pytanie 7: PLANOWANE DZIAŁANIA - EDUKACJA, KULTURA I BIBLIOTEKI. Które z poniższych działań i rodzajów przedsięwzięć są bardzo potrzebne do realizacji w gminie Kalinowo z punktu widzenia jej wieloletniego rozwoju?.....	31
Tabela 11. Pytanie 8: PLANOWANE DZIAŁANIA – POMOC SPOŁECZNA I ZDROWIE. Które z poniższych działań i rodzajów przedsięwzięć są bardzo potrzebne do realizacji w gminie Kalinowo z punktu widzenia jej wieloletniego rozwoju?	32
Tabela 12. Pytanie 9: PLANOWANE DZIAŁANIA – SFERA OBYWATELSKA. Które z poniższych działań i rodzajów przedsięwzięć są bardzo potrzebne do realizacji w gminie Kalinowo z punktu widzenia jej wieloletniego rozwoju?	33
Tabela 13. Pytanie 10: PLANOWANE DZIAŁANIA - SFERA OCHRONY ŚRODOWISKA I INFRASTRUKTURY. Które z poniższych działań i rodzajów przedsięwzięć są bardzo potrzebne do realizacji w gminie Kalinowo z punktu widzenia jej wieloletniego rozwoju?... ..	34
Tabela 14. Pytanie 11: PLANOWANE DZIAŁANIA - SFERA PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I GOSPODARKI. Które z poniższych działań i rodzajów przedsięwzięć są bardzo potrzebne do realizacji w gminie Kalinowo z punktu widzenia jej wieloletniego rozwoju?.....	35
Tabela 15. Pytanie 12: Jeśli dostrzega Pan(i) jeszcze inne potrzebne działania, które powinny być zrealizowane w gminie, proszę wpisać poniżej. Może to być konkretna inwestycja/ zadanie które wg Pana(i) należy zrealizować.....	37
Tabela 16. Zgodność Strategii z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego do 2030 (KSRR 2030).....	108
Tabela 17. Zgodność Strategii ze strategią województwa: Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego	109
Tabela 18. Zgodność Strategii ze Strategią rozwoju społeczno-gospodarczego subregionu EGO 2030.....	110
Tabela 19. Zgodność Strategii ze Zintegrowaną Strategią rozwoju Ełckiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014–2025.....	111
Tabela 20. Rezultaty działań i wskaźniki realizacji	117
Tabela 21. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych	123
Tabela 22. Dochody i wydatki gminy [mln zł]	125
Tabela 23. Dochody ogółem na 1 mieszkańca [zł]	126
Tabela 24. Wydatki gminy Kalinowo	127

11. Załącznik 1. Prognoza demograficzna gminy Kalinowo – wariant scenariusza rozwoju

Prognoza demograficzna gminy Kalinowo – wariant scenariusza rozwoju

Prognoza została opracowana jako wariant scenariuszowy rozwojowy, stanowiący rozszerzenie prognozy GUS, bazującej na modelu kohortowo-składnikowym. Wariant własny uwzględnia czynniki lokalne, w szczególności procesy suburbanizacji, rozwój infrastruktury transportowej oraz planowane działania rozwojowe gminy.

Zgodnie z prognozą ludności opracowaną przez Główny Urząd Statystyczny, liczba mieszkańców gminy Kalinowo w 2043 r. wyniesie 5 508 osób (5 449 w 2044 r. oraz 5 395 w 2045 r.). Prognoza ta została sporządzona metodą kohortowo-składnikową i ma charakter deterministyczny, co oznacza, że opiera się na danych historycznych oraz kontynuacji dotychczasowych trendów w zakresie dzietności, umieralności i migracji, bez uwzględnienia potencjalnych zmian wynikających z lokalnych procesów rozwojowych.

Mając na uwadze powyższe ograniczenia, opracowano wariant uzupełniający prognozy, uwzględniający uwarunkowania przestrzenne, infrastrukturalne oraz planowane kierunki rozwoju gminy. Przyjęte podejście ma charakter ostrożnościowy i stanowi scenariusz realistyczny, lecz nie maksymalizujący potencjalnych efektów rozwojowych.

Uwarunkowania wpływające na zmianę trendów demograficznych

Do kluczowych czynników mogących wpłynąć na zmianę dotychczasowych trendów demograficznych zaliczono:

6. nasilające się procesy suburbanizacji miasta Ełk, obserwowane szczególnie w latach 2023–2024, które nie zostały uwzględnione w prognozie GUS bazującej na danych do 2022 r. (tabela: Ruch migracyjny ludności – dane rzeczywiste, poniżej);
7. istotną poprawę dostępności komunikacyjnej gminy w wyniku realizacji drogi ekspresowej S61 (Via Baltica) oraz oddania do użytkowania węzła Kalinowo w 2023 r., co skróciło czas dojazdu do Ełku i zwiększyło atrakcyjność osiedleńczą części obszaru gminy,
8. silne dodatnie saldo migracji obserwowane w gminie wiejskiej Ełk, stanowiące empiryczny przykład procesu suburbanizacji w bezpośrednim otoczeniu analizowanej jednostki, zjawisko nasiliło się od 2022 r. (tabela: Ruch migracyjny ludności – dane rzeczywiste, poniżej);
9. planowane uruchomienie terenów inwestycyjnych w rejonie węzła Kalinowo w ramach S61, co może generować nowe miejsca pracy oraz zwiększać napływ ludności,
10. planowane działania strategiczne gminy w zakresie polityki osiedleńczej.

Uwzględnienie powyższych czynników jest zasadne również w świetle ogólnokrajowych trendów, wskazujących na utrzymujący się napływ ludności na obszary podmiejskie wokół ośrodków miejskich.

Założenia prognozy – podejście ostrożnościowe

Punktem odniesienia dla określenia potencjalnej skali zmian migracyjnych przyjęto gminę wiejską Ełk, w której średnie saldo migracji w latach 2022–2024 wyniosło 20,94 osoby na 1000 mieszkańców.

W celu zachowania ostrożności prognozy przyjęto następujące założenia:

- przyjęto, że gmina Kalinowo osiągnie poziom migracji na poziomie 75% wartości obserwowanej w gminie wiejskiej Ełk (ok. 15,7 osoby na 1000 mieszkańców),
- następnie uwzględniono zróżnicowanie przestrzenne oddziaływania procesów suburbanizacyjnych, ograniczając ich wpływ do części gminy najlepiej skomunikowanej z Ełkiem (około 50% gminy Kalinowo ma czas dojazdu do Ełku zbliżony do gminy wiejskiej Ełk – do 15 minut).
- w związku z powyższym zastosowano dodatkową redukcję o 50%, co daje docelowe saldo migracji na poziomie 7,85 osoby na 1000 mieszkańców.

Przyjęte redukcje mają charakter ekspercki i wynikają z potrzeby zachowania ostrożności prognozy.

Dla populacji w gminie Kalinowo na poziomie ok. 6 tys. mieszkańców oznacza to docelowy przyrost migracyjny rzędu ok. 47 osób rocznie. Przyjęto, że wartość ta będzie osiągnięta stopniowo – od 2026 r. do 2045 r. Przyjęto liniowy przebieg zmiany salda migracji ze względu na brak przesłanek do przyjęcia innej funkcji wzrostu.

Założenia dotyczące ruchu naturalnego

W prognozie uwzględniono również wpływ migracji na liczbę urodzeń. Przyjęto, że:

- około 50% napływającej ludności stanowić będą osoby w wieku prokreacyjnym,
- przeciętna liczba dzieci przypadająca na tę grupę wyniesie 1,3.

Pozwala to na uwzględnienie efektu wtórnego migracji w postaci zwiększonej liczby urodzeń.

W prognozie uwzględniono wpływ migracji na kształtowanie się ruchu naturalnego, w szczególności liczby urodzeń. Przyjęte założenia wynikają z obserwowanych prawidłowości demograficznych oraz mają charakter ostrożnościowy.

Założenie, że około 50% napływającej ludności stanowić będą osoby w wieku prokreacyjnym, wynika z faktu, iż migracje wewnętrzne – zwłaszcza o charakterze suburbanizacyjnym – koncentrują się przede wszystkim w grupach wieku 20–39 lat. Są to osoby aktywne zawodowo, zakładające gospodarstwa domowe oraz poszukujące poprawy warunków mieszkaniowych. Potwierdzają to zarówno dane empiryczne dla obszarów podmiejskich, jak i ogólne prawidłowości procesów migracyjnych w Polsce.

Jednocześnie przyjęto, że przeciętna liczba dzieci przypadająca na tę grupę wyniesie 1,3. Wartość ta odpowiada poziomowi współczynnika dzietności obserwowanemu w Polsce w ostatnich latach i ma charakter ostrożny, nie zakładający istotnej poprawy trendów demograficznych. W szczególności uwzględnia się fakt, że – zgodnie z prognozami – liczba

urodzeń w długim okresie pozostaje ograniczona m.in. przez malejącą liczbę kobiet w wieku rozrodczym oraz utrzymujący się niski poziom dzietności.

Przyjęte parametry nie mają na celu dokładnego odwzorowania struktury demograficznej napływającej ludności, lecz stanowią uproszczone i konserwatywne przybliżenie pozwalające uchwycić wtórny efekt migracji w postaci dodatkowych urodzeń. Ze względu na relatywnie niewielką skalę migracji w stosunku do całkowitej liczby ludności gminy, wpływ ten ma charakter uzupełniający wobec głównego czynnika zmiany liczby ludności, jakim jest saldo migracji.

W konsekwencji przyjęte założenia dotyczące ruchu naturalnego należy traktować jako adekwatne do poziomu szczegółowości prognozy oraz skali analizowanego zjawiska, a jednocześnie zapewniające zachowanie ostrożności w szacowaniu przyszłej liczby ludności.

Planowane uruchomienie terenów inwestycyjnych

Planowane uruchomienie terenów inwestycyjnych w rejonie węzła Kalinowo należy rozpatrywać w kontekście obserwowanych zależności pomiędzy dostępnością transportową a lokalizacją działalności gospodarczej. Obszary położone w bezpośrednim sąsiedztwie węzłów dróg ekspresowych i autostrad stanowią atrakcyjne lokalizacje dla funkcji logistycznych, produkcyjnych i usługowych, ze względu na wysoką dostępność komunikacyjną oraz możliwość obsługi ponadlokalnych rynków.

W literaturze oraz praktyce planistycznej wskazuje się, że rozwój infrastruktury drogowej prowadzi do koncentracji inwestycji w jej otoczeniu, co skutkuje powstawaniem nowych miejsc pracy oraz wzrostem atrakcyjności osiedleńczej terenów przyległych. Mechanizm ten ma charakter pośredni – rozwój funkcji gospodarczych generuje popyt na zasoby pracy, co w konsekwencji przekłada się na dodatnie saldo migracji oraz stabilizację procesów demograficznych.

W przypadku gminy Kalinowo efekt ten może być dodatkowo wzmacniany przez relatywnie niskie koszty gruntów oraz dostępność terenów pod inwestycje, co zwiększa konkurencyjność lokalizacyjną w stosunku do obszarów miejskich.

Polityka osiedleńcza

Planowane działania strategiczne gminy w zakresie polityki osiedleńczej należy rozpatrywać jako czynnik aktywnie kształtujący procesy migracyjne. W przeciwieństwie do prognozy GUS, która opiera się na kontynuacji trendów historycznych, działania samorządu mogą w sposób istotny wpływać na kierunki i skalę przepływów ludności.

Doświadczenia innych gmin, w szczególności położonych w strefach podmiejskich, wskazują, że aktywna polityka osiedleńcza – obejmująca przygotowanie terenów pod zabudowę, działania promocyjne oraz programy zachęcające do osiedlania się – może prowadzić do istotnego wzrostu napływu ludności. Szczególne znaczenie mają działania ukierunkowane na osoby młode oraz rodziny, które stanowią główną grupę uczestniczącą w migracjach wewnętrznych.

Dodatkowo, programy wspierające powroty mieszkańców (tzw. migracje powrotne) stanowią istotny, choć często niedoszacowany komponent zmian demograficznych na poziomie lokalnym. W warunkach poprawy dostępności komunikacyjnej oraz jakości życia, część osób

migrujących wcześniej do ośrodków miejskich podejmuje decyzję o powrocie do gminy pochodzenia.

W konsekwencji aktywna polityka osiedleńcza może pełnić rolę czynnika modyfikującego scenariusz demograficzny, ograniczając skalę depopulacji lub prowadząc do stabilizacji liczby ludności.

Wyniki prognozy

Po uwzględnieniu dodatkowych migracji oraz wynikających z nich urodzeń prognozowana liczba mieszkańców gminy Kalinowo wynosi:

- 6 185 osób w 2043 r.,
- 6 200 osób w 2044 r.,
- 6 224 osoby w 2045 r.

W wariancie GUS liczba ludności spada o ok. 700 osób do 2043 r., natomiast w scenariuszu rozwojowym następuje stabilizacja i częściowe odwrócenie trendu. W efekcie zastosowanych założeń prognoza wskazuje na przejście z trendu spadkowego do stabilizacji liczby ludności gminy.

Charakter prognozy oraz zakres uwzględnionych czynników

Opracowany wariant prognozy ma charakter:

- ostrożnościowy – poprzez zastosowanie redukcji potencjalnych efektów migracyjnych,
- uzupełniający względem prognozy GUS,
- scenariuszowy – wskazujący ścieżkę rozwoju w warunkach aktywnej polityki rozwojowej gminy.

Nie stanowi on alternatywy dla prognozy statystyki publicznej, lecz jej rozwinięcie uwzględniające czynniki lokalne.

Przyjęte podejście polega na wprowadzeniu do scenariusza bazowego dodatkowych komponentów migracyjnych oraz ich wtórnych skutków w postaci zwiększonej liczby urodzeń.

Jednocześnie należy wskazać, że rozszerzenie prognozy nie obejmuje dodatkowych zmian w zakresie liczby zgonów wynikających z napływu ludności. Wynika to z faktu, iż:

- struktura wiekowa napływających osób koncentruje się w grupach wieku produkcyjnego i przedprodukcyjnego, charakteryzujących się relatywnie niskim natężeniem zgonów,
- skala przyjętego dodatniego salda migracji (docelowo ok. 47 osób rocznie) pozostaje niewielka w relacji do całkowitej liczby ludności gminy,
- w horyzoncie prognozy wpływ dodatkowej migracji na liczbę zgonów ma charakter marginalny i nie wpływa istotnie na wynik końcowy prognozy.

Analogicznie, wpływ dodatkowych urodzeń wynikających z napływu ludności został uwzględniony w sposób uproszczony, poprzez przyjęcie stałych parametrów dotyczących udziału osób w wieku prokreacyjnym oraz ich dzietności. Podejście to jest wystarczające z

punktu widzenia dokładności prognozy na poziomie gminnym, gdzie kluczowym czynnikiem różnicującym scenariusze pozostaje saldo migracji.

W konsekwencji przyjęto, że nieuwzględnienie szczegółowych zmian w zakresie umieralności oraz bardziej złożonych zależności demograficznych nie powoduje istotnego zniekształcenia wyników prognozy, a zastosowane uproszczenia pozostają adekwatne do skali analizowanego zjawiska i poziomu szczegółowości opracowania.

Tabela. Prognoza GUS dla gminy Kalinowo – ludność wg wieku

Grupa wieku	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045
Ogółem	6 204	6 170	6 146	6 120	6 083	6 071	6 057	6 048	6 029	6 008	5 980	5 955	5 928	5 898	5 861	5 818	5 776	5 721	5 671	5 618	5 566	5 508	5 449	5 395
0-9	562	547	533	531	536	529	516	501	488	493	492	493	493	498	499	498	498	494	488	482	479	474	469	463
10-19	710	709	694	676	656	655	653	639	626	609	586	566	548	540	536	520	500	480	463	464	460	462	462	465
20-29	817	785	772	762	760	741	728	739	730	700	693	695	684	667	653	646	640	621	605	589	566	545	523	512
30-39	913	881	883	878	843	843	829	816	814	809	809	782	775	768	762	739	729	739	732	703	697	701	691	681
40-49	919	960	960	940	951	951	964	954	952	967	943	907	894	877	830	818	788	764	755	744	740	706	696	686
50-49	803	799	804	811	812	795	810	824	829	836	853	900	906	892	903	901	909	890	886	895	868	825	802	781
60-69	835	837	829	817	809	811	793	781	777	749	731	728	737	745	751	741	757	774	779	786	803	845	849	838
70-79	426	445	473	509	531	570	589	610	610	622	635	641	635	626	622	626	608	596	591	567	551	546	554	562
80+	219	207	198	196	185	176	175	184	203	223	238	243	256	285	305	329	347	363	372	388	402	404	403	407

Źródło: Prognoza ludności dla gmin na lata 2023-2060) udostępnioną przez Główny Urząd Statystyczny.

<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosci/prognoza-ludnosci-na-lata-2023-2060,11,1.html>

Tabela. Prognoza GUS dla gminy Kalinowo– ruch naturalny i migracyjny ludności

Rok	Ruch naturalny		Migracje wewnętrzne na pobyt stały		Migracje zagraniczne na pobyt stały	
	Urodzenia	Zgony	Napływ	Odpływ	Imigracja	Emigracja
2023	42	70	68	73	5	6
2024	41	70	68	66	6	3
2025	41	71	70	68	5	3
2026	45	83	68	67	3	3
2027	43	72	68	65	17	3
2028	44	77	66	65	21	3
2029	44	68	67	62	13	3
2030	46	71	67	62	4	3
2031	47	71	66	62	2	3
2032	45	75	67	64	2	3
2033	44	71	63	62	4	3
2034	43	72	61	59	4	4
2035	45	71	58	63	5	4
2036	44	73	55	64	5	4
2037	42	74	52	63	5	5
2038	43	75	50	59	4	5
2039	40	80	49	62	3	5
2040	40	79	49	58	3	5
2041	40	78	46	59	3	5
2042	41	77	46	60	3	5
2043	39	82	44	57	3	5
2044	38	79	42	58	3	5
2045	38	75	43	58	3	5

Źródło: Prognoza ludności dla gmin na lata 2023-2060) udostępnioną przez Główny Urząd Statystyczny.

<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosc/prognoza-ludnosc-na-lata-2023-2060,11,1.html>

Tabela przedstawia prognozowane przez Główny Urząd Statystyczny zmiany w zakresie ruchu naturalnego oraz migracji ludności w gminie Kalinowo w horyzoncie wieloletnim. Zestawienie obejmuje liczbę urodzeń i zgonów, a także napływ i odpływ ludności w ramach migracji wewnętrznych oraz zagranicznych.

Z danych wynika, że w całym okresie prognozy utrzymuje się ujemny przyrost naturalny, wynikający z przewagi liczby zgonów nad liczbą urodzeń. Jednocześnie saldo migracji pozostaje na poziomie bliskim zeru lub okresowo przyjmuje wartości ujemne, co oznacza brak istotnych impulsów migracyjnych w scenariuszu bazowym.

Tabela. Ruch migracyjny ludności – dane rzeczywiste

Nazwa	saldo migracji ogółem								
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Ełk gmina miejska	316	298	162	83	11	-44	-70	-209	-280
Ełk gmina wiejska	58	124	141	183	147	128	239	227	318
Kalinowo	-93	-61	-18	-64	10	-36	-26	-44	-10
	liczba ludności								
Ełk gmina miejska	61 074	61 523	61 928	62 109	60 471	60 248	60 070	59 759	59 250
Ełk gmina wiejska	11 324	11 495	11 599	11 820	12 044	12 108	12 272	12 465	12 708
Kalinowo	6 858	6 785	6 774	6 660	6 351	6 242	6 204	6 134	6 107
	saldo migracji na 1000 mieszkańców (średnia z 3 lat)								
Ełk gmina miejska	3,66	4,45	4,21	2,93	1,39	0,27	-0,57	-1,79	-3,12
Ełk gmina wiejska	7,08	7,90	9,38	12,83	13,28	12,73	14,11	16,12	20,94
Kalinowo	-10,23	-10,14	-8,42	-7,07	-3,64	-4,67	-2,77	-5,71	-4,34

Źródło: GUS, BDL 2025.

Tabela powyżej przedstawia rzeczywiste dane dotyczące ruchu migracyjnego ludności w gminie Kalinowo oraz w gminie wiejskiej Ełk. Zestawienie obejmuje zarówno wartości bezwzględne salda migracji, jak i wskaźniki w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, co umożliwi porównanie intensywności procesów migracyjnych.

Analiza danych wskazuje na wyraźne zróżnicowanie sytuacji migracyjnej w obrębie analizowanego obszaru. W szczególności gmina wiejska Ełk charakteryzuje się silnie dodatnim i rosnącym saldem migracji, co potwierdza intensyfikację procesów suburbanizacyjnych w jej obrębie. Jednocześnie gmina Kalinowo notuje saldo migracji ujemne, jednak jego skala w ostatnich latach ulega zmniejszeniu, co może wskazywać na stopniową zmianę trendu.

Zestawienie danych rzeczywistych w powiązaniu z prognozą GUS, zakładającą dalsze utrzymywanie się niskiego lub ujemnego salda migracji w gminie Kalinowo, wskazuje na potencjalne niedoszacowanie wpływu procesów suburbanizacyjnych w scenariuszu bazowym GUS. W szczególności dynamiczny napływ ludności do gminy wiejskiej Ełk stanowi istotny punkt odniesienia dla przyjęcia wariantu rozwojowego prognozy, zakładającego częściowe przeniesienie tego efektu na obszar gminy Kalinowo.

Tabela poniżej przedstawia rzeczywiste dane dotyczące ruchu migracyjnego ludności w gminie wiejskiej Ełk, ze szczególnym uwzględnieniem salda migracji ogółem oraz salda migracji osób w wieku 15–39 lat, wyrażonych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.

Analiza danych wskazuje na utrzymujący się w ostatnich latach silny dodatni bilans migracyjny, który ulega wyraźnemu wzmocnieniu, szczególnie po 2020 r. Wysokie wartości wskaźników migracyjnych, zarówno ogółem, jak i w grupie wieku 15–39 lat, potwierdzają intensyfikację procesów osiedleńczych w tej gminie, charakterystycznych dla stref podmiejskich dużych ośrodków miejskich.

Tabela. Ruch migracyjny ludności – dane rzeczywiste dla Gminy wiejskiej Elk

Wskaźnik	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Saldo migracji osób w wieku 15-39 lat na 1000 osób	8,39	5,04	1,69	10,84	9,82	10,94	8,79	5,28	17,1	13,07	24,58
Saldo migracji na 1000 ludności	8,41	6,77	5,14	10,88	12,24	15,66	12,23	10,6	19,64	18,41	25,14

Źródło: GUS, BDL 2025.

Na szczególną uwagę zasługuje wysoki udział osób w wieku mobilnym i prokreacyjnym w strukturze napływu ludności, co wskazuje na trwały charakter procesu suburbanizacji oraz jego potencjalne przełożenie na dalszy rozwój demograficzny obszaru.

Przedstawione dane stanowią istotny punkt odniesienia dla prognozy demograficznej gminy Kalinowo, wskazując na realnie zachodzące procesy migracyjne w bezpośrednim otoczeniu przestrzennym, które mogą – w ograniczonym zakresie – oddziaływać również na obszar tej gminy.

Tabela. Prognoza własna dla gminy Kalinowo– ruch naturalny i migracyjny ludności

Rok	Ruch naturalny wg GUS		Migracje wewnętrzne na pobyty stały wg GUS		Migracje zagraniczne na pobyty stały wg GUS		Dodatkowe migracje wewnętrzne	Dodatkowe urodzenia	
	Urodzenia	Zgony	Napływ	Odływ	Imigracja	Emigracja	0	0	
2023	42	70	68	73	5	6	0	0	
2024	41	70	68	66	6	3	0	0	
2025	41	71	70	68	5	3	0	0	
2026	45	83	68	67	3	3	2	1	
2027	43	72	68	65	17	3	4	3	
2028	44	77	66	65	21	3	6	4	
2029	44	68	67	62	13	3	8	5	
2030	46	71	67	62	4	3	12	8	
2031	47	71	66	62	2	3	14	9	
2032	45	75	67	64	2	3	17	11	
2033	44	71	63	62	4	3	19	13	
2034	43	72	61	59	4	4	22	14	
2035	45	71	58	63	5	4	24	16	
2036	44	73	55	64	5	4	27	18	
2037	42	74	52	63	5	5	29	19	
2038	43	75	50	59	4	5	32	21	
2039	40	80	49	62	3	5	34	22	
2040	40	79	49	58	3	5	36	24	
2041	40	78	46	59	3	5	39	25	
2042	41	77	46	60	3	5	41	27	
2043	39	82	44	57	3	5	43	28	
2044	38	79	42	58	3	5	45	29	
2045	38	75	43	58	3	5	47	31	
Dodatkowa wartość skumulowana w 2043							409	268	677

Dodatkowa wartość skumulowana w 2044							454	297	751
Dodatkowa wartość skumulowana w 2045							501	328	829

Źródło: prognoza własna

Tabela poniżej przedstawia prognozę własną dla gminy Kalinowo w zakresie ruchu naturalnego oraz migracyjnego ludności, opracowaną na bazie danych GUS z uwzględnieniem dodatkowych założeń scenariusza rozwojowego. Zestawienie obejmuje wartości prognozowane przez GUS w zakresie urodzeń, zgonów oraz migracji, a także wprowadzone korekty w postaci dodatkowych migracji wewnętrznych i wynikających z nich dodatkowych urodzeń.

Tabela. Prognoza własna dla gminy Kalinowo - całość prognozy

Rok	Prognoza wg GUS	Dodatkowe migracje wewnętrzne	Dodatkowe urodzenia	Skumulowane dodatkowe migracje wewnętrzne	Skumulowane dodatkowe urodzenia	Prognoza własna
		0	0	0		
2023	6 170	0	0	0	0	6 170
2024	6 146	0	0	0	0	6 146
2025	6 120	0	0	0	0	6 120
2026	6 083	2	1	2	1	6 086
2027	6 071	4	3	6	4	6 081
2028	6 057	6	4	12	8	6 077
2029	6 048	8	5	20	13	6 081
2030	6 029	12	8	32	21	6 082
2031	6 008	14	9	46	30	6 084
2032	5 980	17	11	63	41	6 084
2033	5 955	19	13	82	54	6 091
2034	5 928	22	14	104	68	6 100
2035	5 898	24	16	128	84	6 110
2036	5 861	27	18	155	102	6 118
2037	5 818	29	19	184	121	6 123
2038	5 776	32	21	216	142	6 134
2039	5 721	34	22	250	164	6 135
2040	5 671	36	24	286	188	6 145
2041	5 618	39	25	325	213	6 156
2042	5 566	41	27	366	240	6 172
2043	5 508	43	28	409	268	6 185
2044	5 449	45	29	454	297	6 200
2045	5 395	47	31	501	328	6 224

Źródło: prognoza własna

Przyjęty model zakłada stopniowy wzrost dodatniego salda migracji od 2026 r., co znajduje odzwierciedlenie w rosnącej liczbie dodatkowych migracji w kolejnych latach prognozy. Jednocześnie uwzględniono wtórny efekt demograficzny w postaci dodatkowych urodzeń, wynikających z napływu ludności w wieku prokreacyjnym.

Dane zaprezentowane w tabeli wskazują na systematyczne narastanie skumulowanego wpływu migracji i urodzeń w całym okresie prognozy. W szczególności widoczny jest wzrost wartości skumulowanych dodatkowych migracji oraz urodzeń, co w długim okresie prowadzi do istotnej modyfikacji przebiegu procesów demograficznych względem scenariusza bazowego.

Przedstawione zestawienie stanowi podstawę do określenia końcowego wariantu prognozy ludności, w którym uwzględniono zarówno czynniki wynikające z prognozy statystyki publicznej, jak i dodatkowe impulsy rozwojowe o charakterze lokalnym.

Duża część gminy Kalinowo znajduje się w zasięgu 15-minutowego czasu dojazdu do Ełku, co ma kluczowe znaczenie w szczególności w zakresie rynku pracy, usług oraz osadnictwa. Dotyczy to zwłaszcza zachodniej, południowo-zachodniej oraz centralnej części gminy, która – znajduje się w strefie dogodnej dostępności czasowej do Ełku. Jest to w dużej mierze efekt poprawy układu komunikacyjnego, w tym realizacji drogi ekspresowej S61 (Via Baltica) oraz uruchomienia węzła Kalinowo.

Natomiast obszar 30-minutowego dojazdu obejmuje praktycznie całą gminę Kalinowo, co wskazuje na jej pełne włączenie w rozszerzoną strefę oddziaływania Ełku. Oznacza to, że nawet bardziej peryferyjnie położone miejscowości pozostają w zasięgu dostępności komunikacyjnej umożliwiającej codzienne dojazdy.

Zasięg ten potwierdza potencjał rozwoju funkcji mieszkaniowych oraz napływu ludności do gminy Kalinowo, wynikający z jej powiązań funkcjonalnych z Ełkiem. Jednocześnie wskazuje, że procesy suburbanizacyjne mogą obejmować większy obszar gminy, choć ich intensywność będzie zróżnicowana przestrzennie i najsilniejsza w strefach o najlepszej dostępności transportowej.